

2019

OPERA

TIDSKRIFTEN

tidskriften

40 PERÅR

KAMRATERNA
TEATRO CARLO FELICE
I GENOVA

no. 2 2019
pris 115 kr

763-2

OPERA

MUSIK ÄR FÖR SJÄLEN!

OPERA KONST & GASTRONOMI I BASKIEN

SPANIENS MEST MONDÅNA KONST och kulturlandskap har vuxit upp längs den gröna Atlantkusten. Vi upplever konstens Bilbao med Bella Artes och San Sebastian med skulpturpark Museo Chillida Leku samt juvelen Guggenheim. Baskisk gastronomi är Europas mest uppmärksammade kök just nu och regionens nya operahus firar triumfer. På operahuset i Bilbao ser vi George Bizets eteriska "Pärlfiskarna". Ciceron är JAKOB WILHELM AARSHEIM.

23/5 • 6 DAGAR

OPERAFESTIVAL I VERONA MED STJÄRNLANS

TÄNK ATT FÅ SITTA EN LJUM, SAMMETSSVART NATT i den romerska arenan och lyssna till Anna Netrebkos magnifika stämma i samspelet med Yusif Eyvazov i Verdis "Trubaduren". Att få promenera under Julias balkong i Veronas medeltida stadskärna. Att njuta blomornas doft och en svalkande bris från Gardasjöns böljor. Vi gör en båtresa över sjön och ser konsten vid Gardone. Vi bor vid Gardasjöns södra strand i Desenzano del Garda. Ciceron är HELEN DE BARROS.

4 / 7 • 5 DAGAR

OPERAFESTIVAL PÅ SFERISTERIO MACERATA

OPERA UNDER STJÄRNORNA I SOMMARNATTEN på utomhusscenen Sferisterio i Macerata. Här bjuds vi två operor av Giuseppe Verdi "Rigoletto" och "Macbeth". Kom och njut av två okända landskap – Italiens gröna hjärta Umbrien och vackra Marche vid havet, poolbad och besök i Assisi, den helige Franciskus hemstad, med den världsberömda katedralen, en skönhetsupplevelse och arkitektonisk höjdpunkt. Fina italienska måltider i glad samvaro. Vår ciceron är CARINA MAGNUSSON.

30/7 • 7 DAGAR

OPERAFESTIVAL I RIGA

UNDER DEN INTERNATIONELLA OPERAFESTIVALEN i Riga är vi med om tre operavällar; Wagners "Den flygande holländaren", Donizettis "Don Pasquale" och två enaktsoperor "L'incantesimo"/"Pagliacci" av Pietro Mascagni och Ruggiero Lencavallo. I Riga går vi på en guidad rundtur, besöker Art Nouveau- och Etnografiska museet. Höjdpunkter är utflykten till Europas vackraste 1700-talsslott Rundale samt besöket i kurorten Jurmala. Ciceron är MATS SANDBERG.

12/6 • 4 DAGAR

OPERAFESTIVAL I SOMMARENS BUXTON

FÖLJ MED TILL GRÖNA DERBYSHIRES LANDSBYGD där den årliga Buxton-festivalen firar 40-årsjubileum. Under våra dagar i sommarens England ser vi två operor i Buxton: Tjajkovskijs "Eugen Onegin" och mycket sällan framförda "Lucio Papirio Dittatore" av Antonio Caldara, en italiensk barockkompositör. Vi gör utflykter och får guidade visningar, bland annat på de praktfulla herresätena Lyme Hall och Kedleston Hall. Boende mitt i Buxton. Musikciceron är NIKLAS LINDBLAD.

15/7 • 5 DAGAR

OPERA I LEEDS

BÖLJANDE NATURSKÖNA YORKSHIRE är kulturens landskap. Ståtliga herresäten och elegant shopping väntar under resan till landskapets inofficiella huvudstad Leeds. En stad modellerad i viktoriansk och georgiansk arkitektur där välrenommerade Opera North huserar på Leeds Grand Theatre och vi njuter av två operor här. Vi besöker York och systrarna Brontës Haworth samt får visningar av arkitekt Robert Adams mästerverk Harewood House och filmiska Castle Howard. Boende i gamla Leeds och vi leds av Blue Badge guide TINA ENGSTRÖM.

15/10 • 5 DAGAR

ELLER VARFÖR INTE:
Den sjungande dalen | 8/7 | 2 DGR

FAVORIT
RESOR FÖR SJÄLEN

info@favoritresor.se
Tel 08-660 18 00
WWW.FAVORITRESOR.SE

INNEHÅLL

SPELÅRET 2019/20

12 Kungliga Operan, Folkoperan, Göteborgsoperan, Malmö Opera och Wermland Opera i Karlstad.

REPORTAGE

22 Ingvar von Malmborg tar oss med till den fria operagruppen Kamraterna i Årsta och intervjuar några av frontfigurerna, bland andra den konstnärlige ledaren och regissören Daniel Turdén. Han ser Kamraterna som en undergroundverksamhet och en utmanare till Stockholmsoperan.

FOKUS

72 Avancerad teknik och en breddad musikscen. Det präglar Genuas operahus Teatro Carlo Felice som byggdes upp från grunden i slutet av 1980-talet. OPERAs Louise Fauvelle har varit i Genua och träffat teaterns konstnärlige chef Giuseppe Acquaviva.

Fr. v.: Kerstin Avemo i La Bohème, Göteborgsoperan.

Foto: Lennart Sjöberg.

Årsta Teater. Foto: Maximilian Mellfors.

Elin Rombo i Kung Roger, Kungliga Operan. Foto: Sören Vilks.

Peter Lodahl och Sofie Elkjær Jensen i Drot og marsk,

Köpenhamnsoperan. Foto: Miklos Szabo

Michael Gielen.

Cecilia Bartoli.

Lohengrin-choklad, Freia, Oslo.

Omslag: Alexandra Büchel och Ola Eliasson i Usher, Folkoperan.

Foto: Mats Bäcker.

ALLTID I OPERA

5 LEDARE

6 NOTISER

10 **STIPENDIATER** Elisabeth Leyser, Kristina Winiarski, Amalie Stalheim, Theodor Ugglå och Zaza Gagua.

28 **FÖRESTÄLLNINGAR** Kungliga Operan, Stockholms konserthus, Folkoperan, Göteborgsoperan, Malmö Opera x 2, Wermland Opera, Norrlandsoperan, Köpenhamn, Århus och Oslo.

78 **BOKNYTT** Dröm och skådespel – en introduktion till opera.

80 **IN MEMORIAM** Hilde Zadek, Dominick Argento, André Previn, Andrejs Žagars, Carlos Feller, Ekkehard Wlaschiha och Michael Gielen.

86 **NYTT PÅ CD** Il Giustino (Vivaldi), Cecilia Bartoli, Aureliano in Palmira, Ricciardo e Zoraide, Das Wunder der Heliane och Anna Lucia Richter

90 **NYTT PÅ DVD** Lessons in Love and Violence och Don Giovanni.

92 KALENDER

94 DIE SCHWEIGSAME FRAU

IL TROVATORE

Giuseppe Verdi

FREDRIKSTEN FESTNING - HALDEN
12 | 14 | 15 JUNI 2019

Il Trovatore er en opera med inderlig intensitet og musikalisk mangfold.
En thriller av det mørke slaget som skildrer en menneskelig tørst etter
hev, meningsløst sinne og heftige lyster.

I Halden ønsker vi deg velkommen til
Norges største utendørsopera.

Musikalsk leder: Gregor Bühl
Regissør: Ronald Rørvik

I rollene finner du:

Il Conte di Luna	Dong-Hwan Lee
Leonora	Maria Fontosh
Azucena	Olesya Petrova
Manrico	Gaston Rivero

Billetter får du på ticketmaster.no

ticketmaster®

Hovedsponsor

SpareBank 1
ØSTFOLD-AKERSHUS

Partnere og støttespillere

ØSTFOLD ENERGI

VOLVO JENSEN & SCHEELE BIL AS

kynningsrud

Caro Ringstad

GRIMSRUD
en del av GIG gruppen

LOGIQ
Your Digital Drivetrain

IMA - nær og viktig

siffer

GRUPPEN

SMART
INNOVATION
NORWAY

eSmart
SYSTEMS

meremas

FRESENIUS
KABI

KULTURDEPARTEMENTET

ØSTFOLD
FYLKESKOMMUNE

HALDEN
KOMMUNE

Sparebank
Stiftelsen
Halden

DET NORSKE
BLÅSEENSEMBLE
1844-1914

WERMILAND
OPERA
CONCERT OPERA MUSICAL

Tidskriften OPERA firar 40 år ...

... med sin 184:e utgåva. Som också är nr 84 av Tidskriften OPERA! Hur hänger det ihop? Jo, OPERA relanserades hösten 2002 från föregångaren MusikDramatik (MD), som startade i blygsam skala i slutet av 1970-talet. Men mycket har skett sedan dess, inte minst när det gäller digitalisering och produktion.

Under mina sexton år som chefredaktör har vi försökt fortsätta att utveckla produkten än mer, både innehållsligt och formmässigt. Vårt layoutarbete med Falck & Co har fördjupats, även om vi haft olika formgivare under åren. Och vår art director **Annki Andersson** och formgivaren **Pia Towers** har en mycket skarp blick för form och bild. I och med nr 1/15 ändrade vi formatet så att text och bild korresponderar än mer, inte minst har läsbarheten ökat.

Sedan i höstas finns OPERA även i digital form. Detta i ett samarbete med Paperton. Vi genomförde en omfattande läsarundersökning hösten 2017, där det bl.a. framkom att 25 procent av våra prenumeranter också ville läsa tidningen digitalt. Du som redan är prenumerant på papperstidningen har även möjlighet att läsa den digitala versionen gratis. Därutöver kan man prenumerera enbart på den digitala versionen. För mer information se sidan 77.

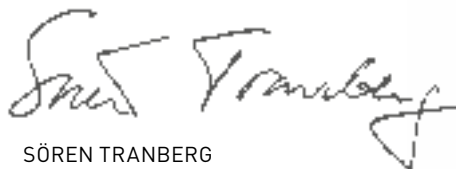
Miss inte OPERAs aktiviteter under jubileumsåret! Först ut är vårt publika seminarium med fri entré på Folkoperan tisdagen den 23 april kl. 18.00 som kallas "Kulturens betingelser och finansiering". Här är Berwaldhallens chef **Helena Wessman** moderator.

Men kom framför allt och fira OPERA 40 år på Folkoperan torsdagen den 25 april kl. 19.00. Från Händel till Bernstein. Solister är våra tidigare pristagare **Katarina Karnéus**, **Anna Larsson**, **Hillevi Martinpelto**, **AnnLouice Lögdlund**, **Michael Weinius**, **Fredrik Zetterström**, **Olle Persson** och **Ida Falk Winland**, som på scenen får ta emot vårt Operapris 2018. Folkoperans orkester spelar under brittiskan **Alice Farnham**. Du köper biljetterna via Folkoperans hemsida: www.folkoperan.se. Se även vår annons på sidan 21.

Att producera OPERA har krävt avgörande insatser från många håll. Det är en stor förmån att få arbeta med något som ligger mig så varmt om hjärtat – opera. Visioner saknas inte, varken inom redaktionsgruppen eller inom styrelsen. Det som sätter p är de ekonomiska ramarna. Men vi anstränger oss genom att bevaka det nordiska och internationella operalivet, vilket detta nummer är ett starkt bevis för.

Jag väddar till våra läsare att värva nya prenumeranter. Och räds inte för att lämna dina synpunkter – både positiva och negativa – på vår verksamhet. För dialog vill vi absolut ha – mejla, skriv brev eller ring!

Själv kan jag inte undanhålla er den mångåriga Umeå-prenumeranten **Torgny Stigbrands** kommentar efter förra numret: "Jag har suttit och läst OPERA nr 1/19 nu på morgonen. Jag är imponerad både av innehåll, bilder, layout, recensioner av både svenska och utländska uppsättningar, framförhållning och tidsplanering av evenemang. Kan en operatidskrift bli bättre än så här? Nej!"

SÖREN TRANBERG
Chefredaktör och ansvarig utgivare

Chefredaktör och ansvarig utgivare
Sören Tranberg

Adress Tidskriften OPERA,
Lindvallsplan 10, 117 36 Stockholm
Tel 0709-67 58 63
st@tidskriftenopera.nu
www.tidskriftenopera.se

Redaktion Erik Graune,
Bodil Hasselgren, Ingvar von Malmborg,
Sören Tranberg, Claes Wahlin

Skribenter och medarbetare i numret
Lennart Bromander, Louise Fauvelle,
Erik Graune, Bodil Hasselgren,
Ingvar von Malmborg, Sören Tranberg,
Claes Wahlin, Erik Wallrup

Korrektur
Hans L Beeck

Styrelse
Maria Dalayman (ordförande),
Catharina Lyckeberg Heimbürger,
Annica Sand, Paulina Pfeiffer,
Sören Tranberg samt
Cecilia Nygren (suppleant)

Prenumeration
Titeldata, kundtjänst: 08-522 183 20
Online kundtjänst: opera.prenserservice.se
Årsprenumeration 495:- inkl. moms [5 nr]
Tvåårsprenumeration 900:- inkl. moms [10 nr]
Utlandsprenumeration: SEK 600 [5 nr]
och SEK 1100 [10 nr]. Porto tillkommer.
ISSN: 1651-3770

Projektledning Falck & Co
Art director Annki Andersson
Grafisk formgivning Pia Towers

Annonser
Alex Simonsson, Swartling & Bergström
Media, Birger Jarlsgatan 110,
114 20 Stockholm
Tel 08-545 160 63. alex@sb-media.se
www.sb-media.se

Tryck Trydells, Laholm, 2019

Tidskriften OPERA erhåller
bidrag från Statens kulturråd.

Sören Tranberg. Foto: Anna-Lena Ablström.

Per Lindström får 2019 års Jussi Björling-pris

1 Tenoren **Per Lindström** är född i Härnösand. I somras hade han stor framgång som Aubrey i Heinrich Marschners sällan spelade opera *Vampyren* på Läckö slott. I höstas fick han ett stort genombrott som Alfredo i *La Traviata* på Norrlandsoperan i Umeå. Nästa säsong väntar bland annat Ferrando i Mozarts *Così fan tutte* i Göteborgsoperans turnéversion.

Per Lindström får Jussi Björlingsällskapets pris för 2019, "för sin beslutsamma och engagerade sångkonst och välklingande stämma. För sin stora sceniska förmåga och sitt avspända, men modiga sikte mot tenorparnassen", så lyder prismotiveringen.

Prissumman är på 60 000 kronor och sponsorer är Stefan Sundh och Borlänge kommun. Pristagaren får dessutom en kristallvas ingraverad med en bild på Jussi Björling och den korta prismotiveringen. Priset överlämnas i samband med konserten i Voxna kyrka i Hälsingland den 8 juli av Jussi Björlingsällskapets ordförande Bengt Krantz.

1

NOTISER

2

Iréne Theorin får årets Jussi Björling-stipendium

2 Vår internationellt verksamma sopran **Iréne Theorin** tilldelas årets Jussi Björling-stipendium på 100 000 kronor. Den hyllade sopranen har uppträtt på bland annat La Scala i Milano, Metropolitan i New York, Covent Garden i London, Wiener Staatsoper, Opéra National de Paris och vid Bayreuthfestspelen.

Priset delas ut årligen till framstående sångare och musikprofiler av Stiftelsen Kungliga Teaterns Solister (SKTS) och Anders Walls Stiftelse. Nästa säsong sjunger Iréne Theorin bland annat Brünnhilde i *Valkyrian* på Kungliga Operan i Stockholm.

Svensk operaexport!

Bengt Gomérs uppsättning av enaktarna *Erwartung* och *Riddar Blåskäggs borg* spelas i New York den 26–28 september. Medverkar gör **Katarina Karnéus** (Kvinnan i *Erwartung*) samt **Johannes Martin Kränzle** och **Nina Stemme** i **Béla Bartóks** opera *Riddar Blåskäggs borg*. Det är samma sångare som vid framförandena i vintras i Stockholms konserthus. Ny är **Jaap van Zweden** som dirigerar New York Philharmonic.

Svensk sångarelit i München

3 Bayerische Staatsoper i München kommer under säsongen 2019/20 att ha hela sju operapremiärer. Ur svensk synvinkel är det notabelt att **John Lundgren** och **Nina Stemme** gör Blåskägg och Judith i *Riddar Blåskäggs borg*. För regin svarar **Katie Mitchell** och dirigent är **Oksana Lynin**. Operan ges tillsammans med Bartóks *Konsert för orkester* från 1944, året innan tonsättaren avled. Premiär den 1 februari. Därefter ges produktionen 4, 7, 9, 13 och 16 februari samt under operafestspelen den 27 och 29 juni. www.staatsoper.de

3

4

Opera på Skäret spelar Trollflöjten i sommar

4 Sedan starten 2004 har Opera på Skäret varje sommar spelat opera vid sjön Ljusnarens strand strax utanför Kopparberg. I sommar sätts *Trollflöjten* upp på originalspråket tyska. För regin svarar italienaren **Roberto Recchia**, som bland annat regisserat vid operafestivalen i Wexford. Svenska kammarorkestern spelar under ledning av **Lorenzo Coladonato**. **Sven Östberg** svarar för scenografin. Kostymörer är **Sigyn Stenqvist** och **Caroline Romare**. Ljusdesigner är **Kevin Wyn-Jones**.

Opera på Skäret har engagerat två internationella sångarlag (i de större rollerna) med en betydande blandning av både erfarenhet och talang. I rollerna: **Kjetil Støa/Tobias Westman** (Tamino), **Sabina Bisholt/Lauryna Bendziunaite** (Pamina), **Henry Neill/Timothee Varon** (Papageno), **Nazan Fikret/Giulia Bolcato** (Nattens drottning) och **Karl Huml/Vladislav Solodyagin** (Sarastro).

Dubbelpremiär den 28 och 29 juli. *Trollflöjten* spelas till och med den 25 augusti. www.operapaskaret.se

Trubaduren på Fredriksten Festning i sommar

Opera Østfold – Norges största utomhusopera – spelar **Giuseppe Verdis** *Trubaduren* på Fredriksten Festning i Halden i sommar. I de ledande rollerna ser man sydkoreanen **Dong-Hwan Lee** som greve Luna, **Maria Fontosh** sjunger Leonora, ryskan **Olesya Petrova** tar sig an Azucenas parti, medan den uruguayanske tenoren **Gaston Rivero** sjunger Manrico. **Ronald Rørvik** regisserar och **Gregor Bühl** dirigerar. Verdioperan spelas tre gånger: 12, 14 och 15 juni med start kl. 22.30. www.operaostfold.no

Kjell Englund till NMD

5 Norrlandsoperans förra chef **Kjell Englund** utsågs den 1 april till koordinator för Norrlands nätverk för musikteater och dans, NMD. Utnämningen innebär att Englund återvänder till det turnéverk han var med om vid starten för 20 år sedan, där ensemblerna Estrad, Norr, Norrdans, Norrlandsoperan och Piteå kyrko- och kammaropera ingår.

Koordinator tjänsten innehades förut av **Tomas Wennström**, tidigare ordförande för kulturnämnden i Umeå. I tjänsten ingår bland annat ansvar för den gemensamma administrationen samt ett arbete mot styrelsen med utredning, uppföljning och utvärdering av NMDs verksamhet.

Randi Stene blir operachef i Trondheim

6 Den norska mezzosopranen **Randi Stene** gav nyligen sin avskedskonsert på Köpenhamnsoperan, där hon varit ensemblemedlem i 30 år vid sidan om sin internationella karriär. Hon fick sitt internationella genombrott som Octavian i *Rosenkavaljeren* på Bastiljoperan i Paris 1993.

Under senare tid har Stene haft allt fler kulturella åtaganden i Norge. Hon är verksam som konstnärlig ledare för Kirsten Flagstad Festival i Hamar och professor vid Norges Musikkhøgskole i Oslo. Nu har hon utnämnts till operachef vid Trondheim Symfoni-orkester & Opera, med ansvar för repertoar, rollbesättningar och föreställningsprofil.

5

6

Operabyrån tilldelas jämställdhetspriset Guldkvasten

Föreningen Kvast – Kvinnlig Anhopning av Svenska Tonsättare – delade nyligen ut sitt årliga pris för jämställdhet inom musiklivet, Guldkvasten, till scenkonstgruppen Operabyrån.

Prismotiveringen lyder: Guldkvasten 2018 går till Operabyrån "för att de med en rad förnämliga sceniska konserter och operaföreställningar med musik av, och om, kvinnliga tonsättare från barocken har bidragit till att justera musikhistorien".

Kvast verkar sedan starten 2008 för jämställdhet inom repertoaren och presenterar bland annat årligen statistik över framförd musik komponerad av kvinnor vid svenska musikinstitutioner. Årets prisutdelning ägde rum i samband med konserten "Östersjö-Sound" på Musikaliska i Stockholm under festivalen Svensk Musikvår.

Oscarsborgoperaen spelar Aida i sommar

Utomhusscenen Oscarsborgoperaen vid Oslofjorden spelar Verdis *Aida*. Det gjorde man redan sommaren 2010. Den här gången regisseras uppsättningen av **Bentein Baardson**. I rollerna **Birgitte Christensen** (*Aida*), **Kolbeinn Jon Ketilsson** (*Radamès*), **Siv Iren Misund** (*Amneris*), **Yngve A. Søbberg** (*Amonasro*), **Magne Fremmerlid** (*Ramphis*) och **Eirik Roland Egeberg-Jensen** (*Kungen*). **Jørn Fosshem** dirigerar Oslofjord kammerfilharmonik och Oscarsborg operakor. Det blir åtta föreställningar mellan den 14 och 24 augusti.

www.oscarsborgsopera.no

Elisabet Strids nya roller är ...

... Marietta i *Die tote Stadt* på Nationaloperan i Helsingfors. **Kasper Holtens** lovordade uppsättning, som även finns utgiven på dvd med Camilla Nylund som Marietta, kommer att spelas fem gånger mellan den 5 och 18 oktober. Paul sjungs av **Mika Pohjonen**, medan **Jukka-Pekka Saraste** dirigerar.

7 Elisabet Strid gör sin debut på Deutsche Oper i Berlin nästa säsong, där hon sjunger både Elisabeth och Venus i *Tannhäuser*. Venus är en ny roll för sångerskan och tursamt nog är det i Dresdenversionen och inte i den längre Parisversionen. Det blir två föreställningar i Berlin, den 1 och 10 maj 2020. Hennes *Tannhäuser* är **Klaus Florian Vogt** och **Markus Brück** sjunger Wolfram. **Donald Runnicles** dirigerar. **Kirsten Harms** *Tannhäuser*-uppsättning hade premiär 2008. www.deutscheoperberlin.de

La Scala skickar tillbaka saudiska pengar

8 Det italienska operahuset La Scalas planer på att samarbeta med Saudiarabiens kulturdepartement har stött på kritik. Nu lämnar operahuset tillbaka drygt 31 miljoner kronor i sponsorpengar, enligt vad nyhetsbyrån Reuters rapporterar.

Flera människorättsorganisationer och italienska politiker har uttryckt missnöje med att teatern till stor del skulle finansieras med saudiska pengar. Bakgrunden till kritiken är bland annat Saudiarabiens brister när det gäller mänskliga rättigheter, något som

7

8

aktualiserades i samband med mordet på den saudiske journalisten Jamal Khashoggi.

Det femåriga avtalet skulle bland annat innebära att Saudiarabiens kulturminister tog plats i La Scalas styrelse och att landet bidrog med stora summor – pengar som Milanos borgmästare **Giuseppe Sala** menar har överförts till teaterns konto utan styrelsens medgivande. www.teatroallascala.org

Joel Anmo årets Birgit Nilsson-stipendiat

9 Joel Anmo tar emot priset på 100 000 kronor vid en stipendiekonsert i Malmö Operas foajé den 16 maj. Han är numera knuten till Kungliga Operan, där han bland annat har sjungit Pelléas i *Pelléas och Melisande*, Lenskij i *Eugen Onegin* och Jonathan i *Dracula*. Anmo tog sin examen vid Operahögskolan 2011 och har sedan dess fram-

trätt på Hamburger Kammeroper, Landestheater Coburg och vid Det Kongelige Teater i Köpenhamn.

Prismotiveringen lyder så här: "Joel Annmo har med sin ljusa rösttimbre och briljanta sångteknik de senaste åren utvecklats såväl sceniskt som vokalt på ett enastående sätt. I en repertoar som sträcker sig från Tamino i *Trollflöjten* till Carl Å. Adamsson i *Glada änkan* är han en högst värdig Birgit Nilsson-stipendiat".

Jesper Säll får Folkoperans Vänners soliststipendium 2019

10 Tenoren **Jesper Säll** är liksom Joel Annmo uppvuxen i Västerås. Han utexaminerades från Högskolan för scen och musik i Göteborg 2012. Nu är han aktuell som ärkeängeln Uriel i Folkoperans uppsättning av **Haydns** *Skapelsen*. På Folkoperan har han gjort flera roller, som t.ex. Alfredo i *La Traviata* och Tamino i *Trollflöjten*. Folkoperans Vänners motivering: "För återkommande högklassiga sångarinsatser, präglade av en innerlig tenorstämma och stark scennärvaro." Prissumman är på 20 000 kronor.

Emma Sventelius får årets Barbro Salén-stipendium

11 Barbro Saléns operastipendium för 2019 på 100 000 kronor går till mezzosopranen **Emma Sventelius**. Juryns motivering lyder så här: "Med en fullständigt naturlig klang, självklar musikalitet och personlig utstrålning intar hon scenen för att låta oss förföras i ett antal mezzoroller". Sventelius är aktuell i Kungliga Operans kommande uppsättning *Orlando*, som spelas på Confidencen Ulriksdals slottsteater mellan den 4 maj och 2 juni. Musiken i *Orlando* är fritt baserad på och inspirerad av Händels opera. I fjol tilldelades Emma Sventelius Anders Walls Giresta-stipendium, även det på 100 000 kronor.

Johanna Wallroth har utsetts till årets Aurora Lillieros-stipendiat

12 Sopranen **Johanna Wallroth** går sitt sista år på Bachelorutbildningen på Universität fur Musik und darstellende Kunst i Wien. Hon har även studerat sång på Det Jyske Musikkonservatorium i Århus och vid Musikkonservatoriet i Falun. Nu i sommar kommer hon att sjunga Ismene/Cephisa i Vadstena-Akademiens uppsättning av Telemannoperan *Orpheus*. I höst gör Wallroth John Blund och Daggtomten i Norrlandsoperans uppsättning av *Hans och Greta*. Sangstipendiet, som har blivit möjligt till följd av en testamentarisk gåva, kommer att uppmärksammas vid en konsert på Birgit Nilsson Museum i Svenstad den 30 juni där Johanna Wallroth medverkar. ■■ Sören Tranberg

stipendiater 2019

ÅRETS GIRESTA-STIPENDIUM

Anders Walls Giresta-stipendium på 100 000 kronor går till mezzosopranen **Elisabeth Leyser** (f. 1994). Hon kommer från Länna utanför Uppsala och tar till sommaren sin kandidatexamen på Operahögskolan i Stockholm. Hon var med i en gospelgrupp i Uppsala och tog sin första sånglektion som fjortonåring. På gymnasiet gick hon estetisk linje med inriktning på musik, teater och dans. Därefter blev det ett år på musikalutbildningen i Markaryd och två år med opera på Härnösands folkhögskola. Sedan följde utbildning på Operahögskolan. Hon gjorde sin praktik på Kungliga Operan med att gestalta Kate Pinkerton i *Madama Butterfly*.

Som förebilder har Elisabeth Leyser Cecilia Bartoli och Elina Garanča. Leysers drömroll är Delila i Saint-Saëns opera *Simson och Delila*. Svenska Wagner-Sällskapet i Göteborg tilldelade henne sitt Bayreuthstipendium för 2019. Nästa säsong gör Elisabeth Leyser Hans i Norrlandsoperans uppsättning av *Hans och Greta*.

Årets två andra Giresta-stipendiater är cellisterna **Kristina Winiarski** (f. 1994) och **Amalie Stalheim** (f. 1993), som får 100 000 kronor vardera. Winiarski tillbringade en stor del av sin barndom i Moskva, där hennes far var stationerad som utrikes-korrespondent. För närvarande studerar hon på Musikhögskolan i Malmö för Torleif Thedeen. Nu i april gjorde hon sin diplomkonsert genom att spela Benjamin Brittens cellokonsert med Malmö SymfoniOrkester.

Cellisten **Amalie Stalheim** kommer från Bergen men är bosatt i Stockholm. I yngre tonåren inspirerades hon till att satsa på en musikerkarriär när hon hörde cellisterna Andreas Brantelid och Truls Mørk. I år väntar bl.a. en turné med Musica Vitae, Elgar-konsert med Sveriges Radios Symfoniorkester, Prokofjevkoncert med NRK Radio och framträdande på festspelen i Bergen tillsammans med pianisten Leif Ove Andsnes.

ANDERS WALLS CONFIDENCEN-STIPENDIUM 2019 ...

... går till tenoren **Theodor Ugglä** (f. 1993). Prissumman är på 100 000 kronor. Sångaren kom i kontakt med den klassiska repertoaren när han som sjuåring började sjunga i Stockholms gosskör. Han har gått i Adolf Fredriks musikklasser och på

Stockholms musikgymnasium. Till många förvåning valde han att läsa ekonomi och tog en kandidatexamen i företags-ekonomi. Uppmuntrad av sin sångpedagog Björn Asker sökte han till Musikhögskolan i Malmö och blev antagen. Hösten 2017 medverkade Theodor Ugglä i Wermland Operas uppsättning av Bohuslav Martinůs *The Greek Passion*.

Ett oväntat uppdrag genom hovet och i kungafamiljens närvaro var i höstas när Ugglä framförde sånger av prins Gustaf och Oscar I på slottet i franska Pau i samband med återinvigningen av Bernadottemuseet. Som förebilder har Theodor Ugglä de svenska tenorerna Jussi Björling, Nicolai Gedda och Gösta Winbergh. Drömrollen är Des Grieux i Massenets *Manon*. Till hösten påbörjar stipendiaten sina masterstudier i sång vid Royal College of Music i London.

Också den georgiske basen **Zaza Gagua** (f. 1988), har tilldelats Anders Walls Confidencen-stipendium på 100 000 kronor. Han studerar andra året på masterprogrammet vid Operahögskolan i Stockholm. Gagua tog en masterexamen i civilrätt 2010 och fick anställning som jurist på en av Georgiens största advokatbyråer.

År 2015 började Gagua studera vid konservatoriet i Tbilisi och vann samma år Lado Atanelis prestigefulla sångtävling. Han var under ett år utbytesstudent vid Sibelius-Akademien i Helsingfors och fick sedan, tack vare EU:s Erasmusprogram och ett stipendium från georgiska staten, möjlighet att studera på Operahögskolan i Stockholm. Han operadebuterade 2018 som Oroveso i Operafabrikens uppsättning av Bellinis *Norma*.

Som sina främsta förebilder nämner Zaza Gagua den ryske baslegenden Fjodor Sjaljapin och Jussi Björling. Drömroller är Mefistofeles i *Faust* och kung Filip i *Don Carlos*. Efter masterexamen i vår väntar ett år på Den Norske Opera i Oslo i deras Young Artists-program, där sångaren kommer att medverka i både *Rigoletto* och *Carmen*. ■|| Sören Tranberg

Elisabeth Leyser. Foto: Tessa-Maria Lehmussaari
Kristina Winiarski. Foto: David Möller
Amalie Stalheim. Foto: Lia Jacobi
Theodor Ugglä. Foto: Frida Pärli
Zaza Gagua. Foto: Anders Walls Stiftelse

ANDERS WALLS STIFTELSE

Elisabeth Leyser

Kristina Winiarski

Theodor Uggla

Amalie Stalheim

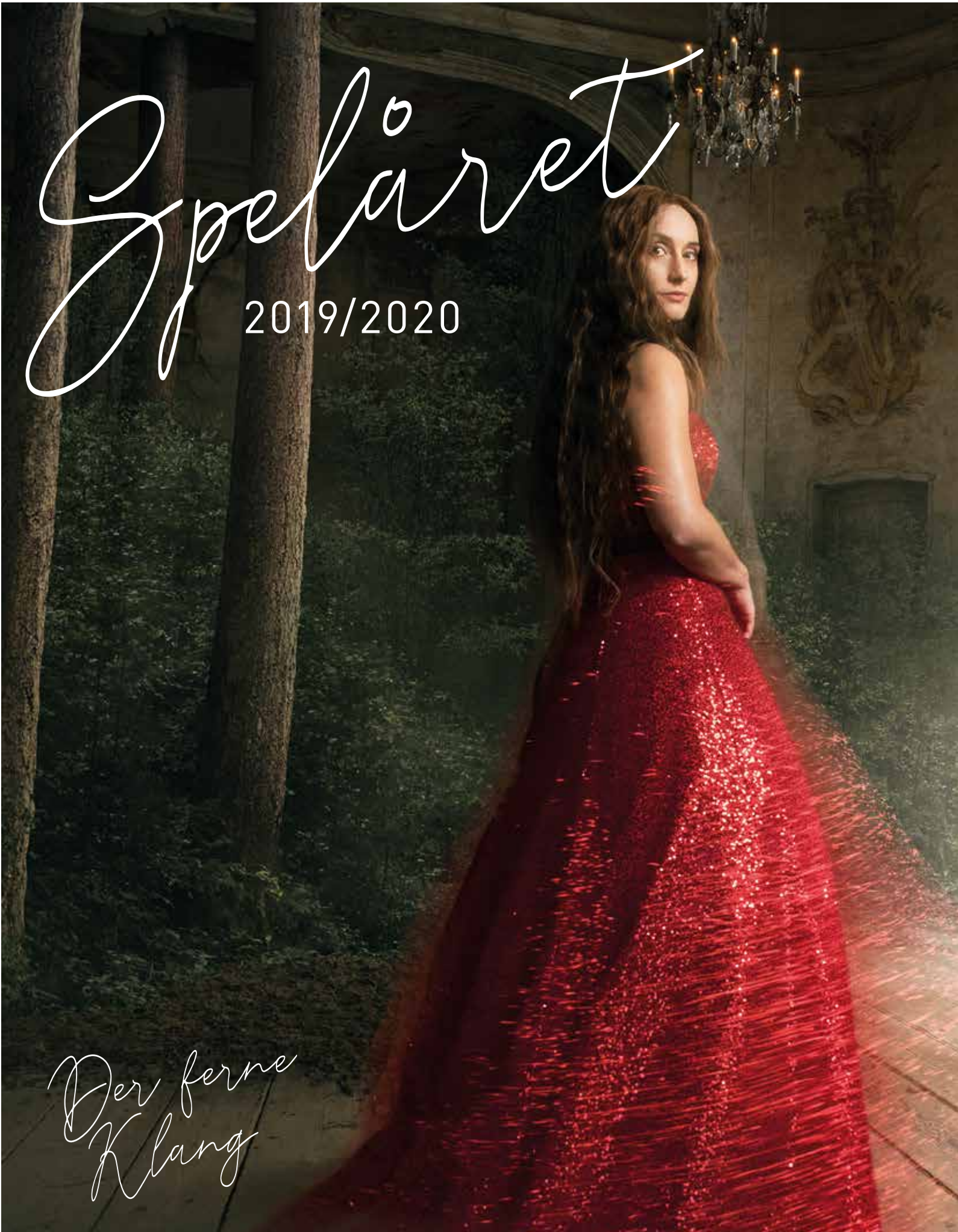

Zaza Gagua

Spelåret

2019/2020

Der ferne
Klang

Kungliga Operan

Säsongen inleds den 24 augusti med **Gioacchino Rossinis** *Askungen*. Den här gången är **Ramón Tebar** dirigent i **Lindy Humes** uppsättning och med **Dan Potra** som ansvarig för scenografi, kostym och mask. Angelina sjungs av **Dara Savinova** och Don Magnifico görs av **John Erik Eleby**. Det blir tio föreställningar t.o.m. den 1 oktober.

Vasily Barkhatovs uppsättning av *Eugen Onegin* kommer tillbaka med i stort sett samma besättning som vid premiären våren 2018, men nu med **John Fiore** som dirigent. **Cornelia Beskow** (Tatjana), **Joel Annmo** (Lenskij), **Karl-Magnus Fredriksson** (Onegin) och **Karin Osbeck** (Olga). Spelas sju gånger mellan den 29 augusti och 28 september.

Säsongens första premiär blir **Franz Schrekers** senromantiska opera *Der ferne Klang*, som inte har spelats i Stockholm sedan 1927 och som nu sätts upp av **Christof Loy**. Vår internationellt verksamma sopran **Agneta Eichenholz** gör äntligen debut på Kungliga Operan. Den manliga huvudrollen (kompositören Fritz) sjungs av tenoren **Daniel Johansson**. Dessutom medverkar bland andra **Miriam Treichl** och **Ola Eliasson**. Dirigent är **Stefan Blunier**. Premiär den 5 oktober och totalt blir det åtta föreställningar t.o.m. den 2 november.

Ole Anders Tandbergs uppsättningar av *Trollflöjten* och *Figaros bröllop* dirigeras denna gång av **Anna Skryleva** respektive **Jean-Christophe Spinosi**. I *Trollflöjten* (nypremiär den 18 oktober) medverkar bland andra **Joel Annmo** (Tamino), **Hanna Husáhr/Magdalena Risberg** (Pamina) och **Vivianne Holmberg** (Nattens drottning). I *Figaros bröllop* (nypremiär den 15 februari 2020) återfinns man i rollistan bland andra **Christina Nilsson** (Grevinnan), **Vivianne Holmberg** (Susanna), **Johanna Rudström** (Cherubin) och **Jens Persson** (Greven).

Ellen Lamm och **Magdalena Åberg** har båda var för sig gjort flera uppmärksammade uppsättningar på bland annat Kungliga Operan och Dramaten. Nu gör de en tolkning av **Verdis** *La Traviata* som en närstudie av kärlek och död, maktförtryck och mänskligt hyckleri. **Ida Falk Winland** (Tidskriften OPERAs pristagare 2018) och **Karl-Magnus Fredriksson** – uppmärksammade för sitt samspel i *Rigoletto* – hörs som Violetta och Giorgio Germont. Rollen som Alfredo görs av **Bror Magnus Tødenes**. Uppsättningen dirigeras av **Domingo Hindoyan**. Premiär den 23 november och sedan väntar 16 föreställningar t.o.m. den 10 februari 2020.

I Johanna Garpes uppsättning av *Carmen* görs titelrollen denna gång av **Katarina Leoson**. Som Don José alternerar **Daniel Johansson** med **Jesper Taube**, medan **Kristian Flor** är Escamillo och **Sabina Bisholt Micaëla**. Dirigent är **Alexander Joel**. Spelas från den 18 december till 2 mars, 16 gånger.

Leonard Bernsteins operett *Candide*, efter Voltaires roman, regisseras av **Ole Anders Tandberg**. Det blir en surrealistisk tolkning med tenoren **Joel Annmo** i titelrollen. **Elin Rombo** är Cunégonde med "Glitter and be Gay" som glansnummer. Rollen som Pangloss/Martin görs av **Jeremy Carpenter**, medan **Miriam Treichl** är Old Lady. Dirigent är **Stefan Klingele**. Premiär den 25 januari. Spelperioden pågår till den 8 maj med totalt 16 föreställningar.

Kritikersuccén *Short Stories* är tillbaka med tre nyskrivna svenska beställningsverk. *Short Stories II* bjuder på operor i det lilla formatet av **Andrea Tarrodi**, **Malin Hülphers** och **Viktor Åslund**. Det är operor med motiv från både konstnärs- och bankvärlden samt från terapisoftan. Spelperiod 17–22 februari.

I **Richard Wagners** *Valkyrian* hör vi vår internationellt framgångsrika dramatiska sopran **Irène Theorin** som Brünnhilde, **Cornelia Beskow** sjunger Sieglinde och **Katarina Dalayman** gör rollen som Fricka i **Staffan Valdemar Holms** uppsättning. **Joachim Bäckström** rolldebuterar som Siegmund, medan **Greer Grimsley** är Wotan och

Lennart Forsén gör Hunding. Musikalisk ledare är **Constantin Trinks**, som alternerar med **Alexander Vedernikov**. Nypremiär den 7 mars och med sju spelkvällar t.o.m. den 13 april.

Malin Byström, vinnare av "Female Singers" vid International Opera Awards i London 2018, gör titelrollen i **Giacomo Puccinis** *Flickan från Västern* med New York-filharmonikernas förre chef **Alan Gilbert** på dirigentpulten. Rollen som Jack Rance görs av **Aleksey Bogdanov**, medan **Andrea Carè** är Dick Johnson/Ramerrez. Nypremiär den 22 maj. Det blir sex speltillfällen t.o.m. den 7 juni.

I Verdis *Aida* är **Christina Nilsson** tillbaka efter sitt stora genombrott i titelrollen vid premiären i fjol. I övriga roller **Miriam Treichl** (Amneris), **Daniel Johansson** (Radamès), **Johan Edholm** (Amonasro) och **Lennart Forsén** (Kungen). Dirigent är **Sian Edwards**. Verdioperan spelas fyra gånger mellan den 31 maj och 10 juni.

Den historiskt sett kanske största stjärnan av dem alla, "den svenska näktergalen" **Jenny Lind**, föddes för 200 år sedan. Det kommer att uppmärksammas med en serie konserter i Guldfoajén den 20, 21 och 22 mars. :|| www.operan.se

*Sidan 12–13: Der ferne Klang. Foto: Carl Thorborg.
Flickan från Västern. Foto: Klara G.*

Folkoperan

Tolvskillingsoperan av Bertolt Brecht och Kurt Weill tillhör musikteaterrepertoarens mest populära och spelade verk. Uppsättningen är en samproduktion mellan Folkoperan och Kulturhuset Stadsteatern. Verket talar till oss utan förskönande beskrivningar. Berättelsen kretsar kring människans begär som ständig drivkraft, där alla profiterar på det man har; sin kropp, sin själ, sin moral. *Tolvskillingsoperans* samhällskritiska budskap går ingen förbi. I Magnus Lindmans nyöversättning av Brechts text finns skitighet och dekadens. Som åskådare bjuds man in till Mackie Knivens förrådiska värld av våld, svek och begär.

Regisserar gör Folkoperans konstnärliga ledare Mellika Melouani Melani och för den musikaliska ledningen svarar Jonas Nydesjö,

som dirigerar Folkoperans orkester. Även Marit Strindlund leder ett antal föreställningar. I rollerna ser vi bland andra Fredrik Lycke (Mackie Kniven), Richard Hamrin (Jenny), Sven Ahlström (Herr Peachum), Karolina Blixt (Fru Peachum), Maja Rung (Polly), Lennart Jähkel (polischefen Tiger Brown) och Sanna Gibbs (Lucy).

Premiären äger rum den 11 september. Sedan spelas uppsättningen 48 gånger t.o.m. den 30 november. :|| www.folkoperan.se

Tolvskillingsoperan. Foto: Elisabeth Oblson Wallin.

Döden i Venedig

Göteborgsoperan

Göteborgsoperan inleder säsongen med *Figaros bröllop* den 31 augusti. Greveparet Almaviva görs av **Mattias Ermedahl** och **Ida Falk Winland**. **Sofie Asplund** sjunger Susanna, **Henning von Schulman** gestaltar Figaro, medan pagen Cherubin görs av **Adrian Angelico**. **Rory Macdonald** dirigerar samtliga fem föreställningar ges t.o.m. den 15 september.

Carmen i **David McVicar**s regi får nypremiär den 1 november. *Carmen* sjungs av **Katarina Giotas**, **Joachim Bäckström** gör Don José, **Mats Persson Escamillo** och **Frida Engström Micaëla**. **Bizets** magnum opus spelas tolv gånger fram till den 11 december.

Döden i Venedig. Foto: Lennart Sjöberg.

Stephen Langridges och Alison Chittys version av *Nibelungens ring* har kommit fram till *Valkyrian*, som får premiär den 30 november. I rollerna: **Brenden Gunnell** (Siegmond), **Elisabet Strid** (Sieglinde), **Anders Lorentzson** (Wotan), **Katarina Karnéus** (Fricka), **Annalena Persson** (Brünnhilde) och **Mats Almgren** (Hunding). Dirigent är **Evan Rogister**. *Valkyrian* ges åtta gånger t.o.m. den 19 januari 2020.

En ny uppsättning av *La Bohème* har premiär den 1 februari. **Max Webster** svarar för regin och **Fly Davis** är scenograf. **Kerstin Avemo** rolldebuterar som Mimi, **Thomas Atkins** sjunger Rodolphe, **Luthando Qave** gestaltar Marcel, medan **Sofie Asplund** och **Mia**

Karlsson alternerar som Musette. **Karen Kamensek** dirigerar. Totalt blir det tolv föreställningar t.o.m. den 11 april.

Benjamin Brittens sista opera *Döden i Venedig* – som bygger på Thomas Manns novell – spelas för första gången av en svensk operainstitution. För Sverigepremiären svarade den fria operagruppen SMDE i Stockholm 1984. I Göteborg sätter regissören **David Radok** och scenografen **Lars-Åke Thessman** upp verket. **Steuart Bedford** dirigerar, det gjorde han också vid urpremiären vid Aldeburghfestspelen 1973. I den digra rollistan återfinns man **Paul Nilon** som Gustav von Aschenbach (Nilon gjorde titelrollen i *Idomeneo* på Göteborgsoperan hösten 2016), **Åke Zetterström** gestaltar resenären och countertenoren **Daniel Carlsson** hörs som Apollos röst. Brittenoperan spelas sex gånger mellan den 4 april och 8 maj.

Göteborgsoperans *Tosca*-uppsättning i regi och scenografi av **Lorenzo Mariani** får ny premiär den 2 maj. **Carolina Sandgren** sjunger Floria Tosca, **Tomas Lind** gör Mario Cavaradossi, medan **Mats Persson** gestaltar sin första Scarpia. **Henrik Schaefer** dirigerar. *Tosca* spelas åtta gånger fram till den 30 maj.

Così fan tutte sätts upp i en turnéversion av **Mattias Ermedahl**. Mozartoperan framförs på svenska i **Bengt Nordfors** översättning. I rollerna: **Mia Karlsson** (Fiordiligi), **Ann-Kristin Jones** (Dorabella), **Hannes Öberg** (Guglielmo), **Per Lindström** (Ferrando), **Frida Engström** (Despina) och **Anders Lorentzson** (Don Alfonso). **Joakim Kallhed** svarar för den musikaliska ledningen. Premiären äger rum i Skövde den 14 mars och sedan spelas uppsättningen i Västra Götalandsregionen och på Göteborgsoperans Lilla scen t.o.m. den 20 maj.

På den internationella kvinnodagen den 8 mars 2020 framför Göteborgsoperan **Nadia Boulangers** (1887–1979) opera *La ville morte* konsertant. Operan uruppfördes 1909 och för librettot svarade **Gabriele D'Annunzio**. Sångarbesättningen ser ut så här: **Katarina Karnéus** (Hébe), **Matilda Paulsson** (Anne), **Natallia Salavei** (Amman), **Markus Pettersson** (Léonard), och **Anton Ljungqvist** (Alexandre). **Anna-Maria Helsing** dirigerar Göteborgsoperans orkester. :|| www.opera.se

Malmö Opera

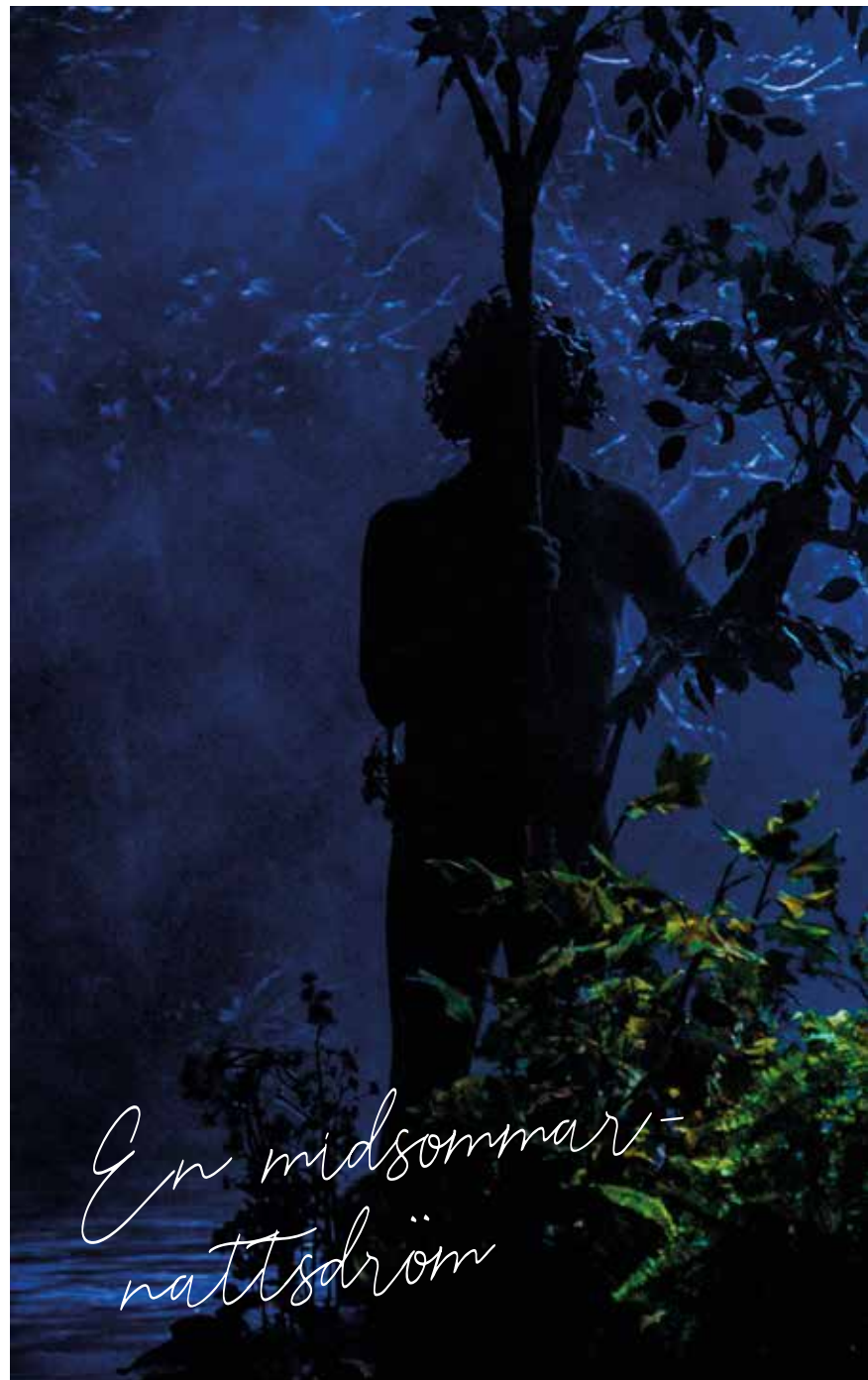
Malmö Opera inleder säsongen samtidigt som teaterhuset fyller 75 år med att spela *Höstsonaten*, som är baserad på Ingmar Bergmans film med samma namn från 1978. Den berömda konsertpianisten Charlotte Andersgast har inte träffat sina vuxna döttrar på sju år. Självupptagen som hon är har hon egentligen aldrig funnits där för sina barn. *Höstsonaten* är skapad av den finländska duon tonsättaren **Sebastian Fagerlund** och librettisten **Gunilla Hemming**. Operan hade en succéartad framgång vid urpremiären på Nationaloperan i Helsingfors hösten 2017 – inte en biljett gick att uppbringa.

Det är Helsingforsuppsättningen som även kommer till Malmö, där också **Stéphane Braunschweig** svarar för både regi och scenografi. I rollerna återfinns **Charlotte Hellekant** (Charlotte Andersgast), **Erika Sunnegårdh** (Eva), **Fredrik Zetterström** (hennes man Viktor), **Helena Juntunen** (Helena) och **Nicholas Söderlund** (Leonardo). Dirigent är **Patrik Ringborg**. Sverige-premiären äger rum den 13 september. Sedan spelas uppsättningen t.o.m. den 28 september.

I Malmö Operas nya *Tosca* alternerar i titelrollen tre sångerskor, armeniskan **Lianna Haroutounian**, turkiskan **Simge Büyükedes** och amerikanskan **Shelley Jackson**, sopranner som på senare tid etablerat sig på operascenerna. Tenorerna **Jonathan Tetelman** och **Dimitris Paksoglou** alternerar som Cavaradossi, medan **Vladislav Sumlinsky** och **Anthony Michaels-Moore** delar på uppgiften som Scarpia. Uppsättningen regisseras av **Sofia Jupither**. Musikaliskt ansvarig dirigent är **Steven Sloane**, Malmö Operas förste gästdirigent. Premiär den 20 december. Puccinioperan spelas sedan fram till den 16 februari 2020.

Jacques Offenbach driver i sin operett *Orfeus i underjorden* hejdlöst med Glucks reformopera *Orfeus och Eurydike*. Gluck följer myten men låter operan sluta lyckligt genom att paret återfår varandra, men i operetten ...

Offenbachs operetter är fyllda med ironi över tidens tillstånd inom politiken och kulturvärlden. Man kan tänka sig att regissören **Elisabeth Linton** inte kan låta bli att följa Offenbachs tradition utan gör några blinkningar åt vår samtid. För den svenska nyöversättningen svarar **Andreas T Olsson**. Som paret Orfeus och Eurydike framträder **Martin Vanberg** och **Eir Inderhaug**. I raden av sångare återfinns också namn som **Rickard Söderberg**, **Loa Falkman**, **Maria Streijffert**, **Richard Hamrin** och **Klara Ek**. På dirigentpulten alternerar **Tobias Ringborg** med **Jakob Hultberg**. Premiär den 14 februari. Operetten spelas t.o.m. den 10 maj.

En midsommarnattsdröm

Den brittiske regissören **Peter Halls** (1930–2017) legendariska uppsättning av **Benjamin Brittens** *En midsommarnattsdröm* hade premiär i Glyndebourne 1981, senast repriserad 2016, kommer upp på Malmö Opera. Här sätts den upp av **Lynne Hockney**. Operan, som bygger på Shakespeares komedi, fick sin urpremiär i Aldeburgh 1960. Den svenska premiären ägde rum året därpå i Göteborg.

I Malmö sjunger **Christopher Ainslie** (Oberon), **Elisabet Einarsdóttir** (Titania), **Ole Aleksander Bang** (Lysander), **Sebastian Durán** (Demetrius), **Tuva Hemmingsen** (Hermia) och **Maria Streijffert** (Hippolyta). **Anja Bihlmaier** dirigerar Malmö Operaorkester. Premiär den 27 mars. Sedan finns chansen att se uppsättningen fram till den 30 maj.

Maria Sundqvist har varit konstnärlig ledare för Operaverkstan sedan starten 2002 och nästa säsong bjuds man på tre produktioner.

I *Myriader av världar* undersöker koreografen **Dalija Acin Thelander** konstupplevelsen för den allra yngsta publiken. Utifrån koreografi, ljud och rum låter hon bebisar och deras vuxna medföljande ta del av scenkonst ur olika perspektiv. Uppsättningen har skapats med utgångspunkt från den senaste forskningen om spädbarns medvetande.

Myriader av världar hade urpremiär på Kungliga Operan hösten 2017 och är ett samarbete mellan nationalscenen och Malmö Opera. Premiär den 26 september i höst. Sedan finns möjlighet att se produktionen t.o.m. den 19 oktober.

Inget får hejda premiären! är Operaverkstans 75-årspresent till teaterhuset. Det kommer att firas med kabaré och öppen bar. Slå dig ner vid ett kafébord, lär känna Primadonnan, Politiker, Teaterchefen, Teaterrättan och deras udda berättelser om teaterns tillblivelse och förvirrande förberedelser kring premiären. I denna

hyllningskabaré svarar **Maria Sundqvist** för regin, med sånger av **Tove Jansson** och **Erna Tauro** samt **Lille Bror Söderlundhs** tonsättningar av Shakespeares visor. Spelperiod mellan den 15 november och 1 december.

Masken visar ditt sanna jag blir fortsättningen på Operaverkstans linje med att undersöka kammaroperor från 1900-talet. Uppsättningen kommer att präglas av maskspel. Syftet är att titta på det politiska sammanhanget och den konstnärliga ambitionen. Vem är Ledaren? **Eugène Ionescos** pjäs *Ledaren* är skriven i efterkrigstidens Paris, där verkligheten ter sig mer och mer absurd för den krigströtta konstnärsgenerationen. Det är vid den här tiden som existentiellismen föds. Ionesco fokuserar på det absurda språket och texten vävs ihop med fransk musik från tiden. Spelperiod 13 mars–8 april 2020. 📌 www.malmoopera.se

En midsommarnattsdröm. Foto: Robert Workman.

Foto: Niklas Smith.

Wermland Opera

Höstens operapremiär i Karlstad blir **Benjamin Brittens** kammaropera *Albert Herring*, som uruppfördes i Glyndebourne 1947. Den svenska premiären ägde rum Stora Teatern i Göteborg 1951. Operan utspelar sig i den fiktiva staden Loxford år 1900 bland ett bigott borgerskap. Handlingen är förlagd till Suffolk i den miljö där Britten var född och levde merparten av sitt liv. Den blyge och försagde Albert Herring, vars mor äger en grönsaksaffär, blir plötsligen krönt till majkung då en moralkommitté ledd av Lady Billows inte kan finna någon flicka utanandel som de kan utse till majdrottning.

I Karlstad gestaltar **Ole Aleksander Bang** Albert, medan hans mor Mrs Herring görs av **Gunilla Stephen**. Rollen som Lady Billows tar sig **AnnLouice Lögdlund** an, hennes hushållerska Florence Pike görs av **Ulrika Skarby**. Lärarinnan Miss Wordsworth sjungs av **Anna-Maria Krawe**. Trion **Anton Ljungqvist** (kyrkoherde Gedge), **Jonas Durán** (borgmästare Upfold) och **Peter Kajlinger** (polismästare Budd) ansvarar för samhällets kontroll. **Hannes Öberg** gör Alberts kompis Sid.

För regin svarar **Dan Turdén**, medan norskan **Kari Gravklev** står för scenografin. Teaterns chefsdirigent **Johannes Gustavsson** ansvarar för det musikaliska.

Albert Herring spelas mellan den 26 oktober och den 27 november. •||
www.wermlandopera.com

Sören Tranberg

TIDSKRIFTEN OPERA 40 ÅR JUBILEUMSKONSERT

FRÅN HÄNDEL TILL BERNSTEIN

Tidskriften OPERA firar 40 år genom att arrangera en jubileumskonsert på Folkoperan i Stockholm med flera av våra Operapristagare genom åren.

Torsdagen den 25 april 2019 kl. 19.00

Medverkande: Katarina Karnéus, Anna Larsson, Hillevi Martinpelto, AnnLouice Lögdlund, Michael Weinius, Fredrik Zetterström, Olle Persson och Ida Falk Winland. Folkoperans orkester spelar under Alice Farnhams ledning.

Presentatörer: Göran Gademan och Maria Dalayman.

Biljettpris 300 kronor. Studenter 225 kronor. Direktlänk till biljettförsäljningen på webben: www.folkoperan.se

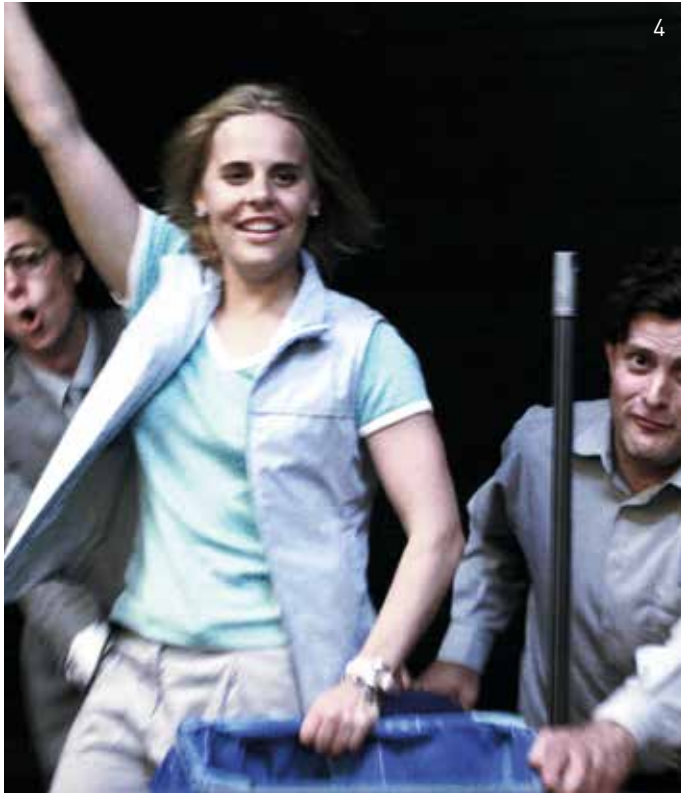
Biljettbokningen nås på: 08-616 07 50. Öppet måndag–fredag kl. 9.00–18.00, lördag kl. 10.00–15.00. Mejl: biljett@folkoperan.se

Rullstolsplats eller plats med ledsagare bokas via mejl biljett@folkoperan.se eller på telefon: 08-616 07 53.

Folkoperans biljettkassa är till att börja med öppen onsdag–fredag kl. 15–18 och håller senare öppet endast på föreställningsdagar. Öppettiderna varierar från vecka till vecka. Aktuella öppettider finns alltid på www.folkoperan.se/biljetter

Jubileumsaktiviteterna genomförs i samarbete med Folkoperan, Falck & Co, Medborgarskolan och Théréz Randquist PR. Producent: Sören Tranberg.

KAMRATERNA

Kamraterna är något så ovanligt som en fri svensk operagrupp. De har sin hemort i Stockholm, även om ordet hemort inte känns helt relevant. Gruppens kärna är ett par personer och alltihop bygger på deras samarbete och gemensamma engagemang.

SKRIBENT: INGVAR VON MALMBORG

Frontfigur, konstnärlig ledare och ordförande i den ideella föreningen Kamraterna är Dan Turdén. Han är född 1980, utbildad skådespelare vid Teaterhögskolan i Stockholm och har en master i operaregi vid Operahögskolan. Som ende svensk någonsin blev han 2014 finalist i Ring Award, den internationella tävlingen i operaregi som arrangeras i Graz.

Varje år ger Kamraterna en sommaruppsättning som har premiär på Årsta Teater, ägd av Folkets hus-rörelsen. Årsta är en förort till Stockholm från 1940-talet som verkar ha fastnat i en tidsmaskin; allt det ursprungliga är intakt, även invändigt i lokalerna och i teaterkaféet. Just nu råder här en intensiv aktivitet eftersom Stockholms stadsteater använder Årsta Teater under sin renovering av fastigheten vid Sergels torg. Och med den stora institutionen kom det ljudisolering, målning, jämna bänkrader och elektronik.

6

7

När föreningen Kamraterna 2011 helt gick över till opera blev riktningen tydlig. Ett skäl var Dan Turdéns personliga utveckling. Samma år var han regiassistent då Wermland Opera i Karlstad gav Wagners *Nibelungens ring* och alltmer i honom började dra åt opera.

Sedan 2011 har Kamraterna gjort åtta uppsättningar. De inledde med Mozarts ofullbordade *Zaide* och förra sommaren följde *The Fox & The Seven Deadly Sins*, en korsbefrukning mellan Igor Stravinskij och Kurt Weill. Den sistnämnda uppsättningen fick ett mycket fint bemötande och blev, som det heter, en uppsättning alla skulle se.

I takt med att den konstnärliga kvaliteten ökat har också anslagen höjts. För tredje året i rad har de fått verksamhetsstöd från Statens kulturråd, vilket nu rusat upp till 650 000 kronor. Därför kan de i år göra två uppsättningar. Den större satsningen är ett samarbete med kvinnokollektivet Den Andra Operan, som i juni på Årsta Teater spelar *Amazonernas drottning* av Maria Antonia Walpurgis, kompositör på 1700-talet men också kurfurstinna av Sachsen.

– Samarbete är rätt sak för mindre grupper, menar Dan Turdén. Den Andra Operan har fått ett rejält anslag för denna

produktion med Kamraterna – vi har aldrig haft ett projekt som varit så välfinansierat.

– Vi har också haft ett bra samarbete med den lilla källarscenen Teater Brunngatan Fyra. Och det skulle också passa vår profil att dyka upp på Tensta konsthall i Stockholms ytterstad.

Utgångspunkten för operan är en antik legend, förmodligen osann, om en befälhavare för en kvinnoarmé som söker upp Alexander den store i norra Persien. Hon vill bli befruktad av en kraftfull man, vilket är helt emot reglerna enligt amazonreglementena, men Alexander är för henne rätt person som far till hennes barn.

I Walpurgis-operan har den kvinnliga amazonarmén i evighet varit i krig med den manliga skyterarmén. När drottningen Talestri blir kär i Orontes, ledaren på fiendesidan, uppstår förstas problem. En del av konflikten handlar också om en soldat som tycker att han står längst ner i hierarkin och därför inte blir sedd av kvinnor.

– Trots att vår ekonomi förbättrats dröjer det innan vi kan betala normala gager, säger Turdén. Men eftersom vi ändå vill arbeta med bra yrkesmänniskor måste vi erbjuda något extra.

– Hos Kamraterna handlar det om arbetsformerna, här har vi ett nära kreativt samarbete där alla är delaktiga och har en tydlig röst, fortsätter han. Om en snickare har en bra idé till scenografin, då tar vi den.

Under en kort period hade Kamraterna en egen scen, nära Mosebacke torg. Men efter diverse problem med hyresvärderna, som inte ville tillåta opera i lokalerna, släppte de scenen. Detta äventyr höll på att ruinera dem helt.

– Vårt varumärke bygger inte på att vi förknippas med en speciell plats, utan i stället med en viss form av scenkonst, påpekar Dan Turdén. Vi har en publik som söker upp oss.

Styrelsen har professionaliserats: i dag ingår Birgitta Prejborn, dramatiker och översättare, Anna Lindal, prefekt på Operahögskolan och Magnus Kirchhoff, fil. lic. i teatervetenskap och flitig föreläsare. Kassören, C G Petterson, är en gammal teateröv från Söderköping. Dan Turdén har själv blivit intresserad av ledarskap och gruppen har numera en treårsplanering.

Ändå beskriver han Kamraterna som en undergroundverksamhet och en utmanare till Stockholmsoperan. Det gäller både i synen på scenkonst och i målet att nå nya publikgrupper, inte minst barn och ungdom. Publiken ska också känna närheten till ensemblen, även rent fysiskt – känna lukten av deras kroppar.

– Vi skulle förlora vår själ om vi började spela *Carmen*, *Aida* och *Trollflöjten* på traditionellt sätt, betonar Dan Turdén. Vi ska konstnärligt bearbeta tidlösa och existentiella frågor – med ett levande och modernt anslag.

– Trots allt tal om gränsoverskridande mellan konstformer finns det fortfarande ingenstans där skådespelare och solister kan arbeta tillsammans, fortsätter han. Därför spelar vi ibland talteater, fast med starka och tydliga musikinslag.

Ett exempel på vad som diskuteras i gruppen är *The Importance of Being Earnest* av Gerald Barry. Den är på förslag att framföras till Kamraternas tioårsjubileum i Årsta.

Maximilian Mellfors och Dan Turdén träffades när de sökte scenskolan tillsammans 2000. Sex år senare, mot slutet av utbildningen, startade de Kamraterna och spelade sommartheater i Norrköping. Dessförinnan hade Mellfors som 26-åring gått ut utbildningen i klassisk sång på Kungliga Musikhögskolan. Han kallade sig "lyrisk baryton" men insåg snart att hans röst betraktades som alltför ung för de större barytonrollerna.

8

9

10

11

Även talteatern blev en återvändsgränd när energin drogs åt ett annat håll. I dag är han chefsommelier på vinbaren Tyge & Sessil, som han driver med stjärnkocken Niklas Ekstedt. Men han sitter fortfarande i Kamraternas styrelse och är gruppens husfotograf.

Maximilian Mellfors känner mest samhörighet med Komische Oper i Berlin, som spelar på tyska och som också vill nå nya publikgrupper. Enligt honom var *Enleveringen* från 2017 den uppsättning där Kamraterna gav allt, utan kompromisser. Där smälte de samman Mozarts musik med historien om den bortrövade österrikiska flickan Natascha Kampusch, som hölls instängd i en källare i åtta år.

– Säkrlart har vi haft flera tunga år bakom oss, berättar Mellfors. Det har alla i början. Och säkrlart har tiden med familjen blivit lidande ibland, men vad ska man göra när det är så roligt? Och nu har det ju äntligen börjat lossna.

Även Natalie Hernborg, som sjöng flickan i källaren, anser att detta var en uppsättning som de arbetade oerhört mycket med. Librettot var på många sätt nytt och för henne var det en stor uppgift att sätta sig in i känslan av att vara kidnappad och berövad både livet och familjen.

Hernborg lärde känna Turdén på Wermland Opera. De åkte tåg mellan Stockholm och Karlstad och gick under resorna igenom hela operans historia, från A till Ö. Båda är överens om att de alltid hjälpt och triggat varandra. Hon har en examen från Opera-högskolan och gick innan dess en tvåårig musikutbildning med operainriktning på Ingesunds folkhögskola.

– Som kvinna letar jag efter roller där jag inte dör på slutet eller är beroende av en man. Om de rollerna inte finns måste de skrivas. En karaktär jag just nu är oerhört fascinerad av är Blanche i *A Streetcar Named Desire* av André Previn. Vem är hon, vart är hon på väg, vad är kärnan i hennes personlighet?

Linus Flogell ingick också i Kamraterna mycket tidigt. Han har under tio år varit permanent ensemblemedlem i Operaimprovisatörerna och tagit Kamraternas mål att nå ut till nya publikgrupper på stort allvar. Operaimprovisatörerna är en professionell grupp

som skapar sina verk tillsammans med publiken, oavsett hur denna publik just då ser ut. De har samarbetat med Folkoperan, Norrlandsoperan, Vadstena-Akademien och Göteborgsoperan.

– Det går att göra opera om nästan vad som helst, påpekar Flogell. Operahusens publik är ofta bunden till de klassiska berättelserna och tolkningarna, men vi har lärt oss att ämnena kan vara oerhört mycket bredare än så.

– Inom operavärlden fostras vi in i att vi aldrig får göra misstag, fortsätter han. Med tanke på kostnaderna och den enorma produktionsapparaten är kraven förstas väldigt höga. Just därför ska man aktivt stödja fria operagrupper och ensembler. Det är här utvecklingen sker, bland annat för att man kan lära sig genom misstagen, pröva nya grepp och uppslag.

Tilläggs ska att Linus Flogell sjungit på bland annat Kungliga Operan, Folkoperan, Göteborgsoperan, SpaghettiOperan Regina, Subtopia/Hangaren. Han är utbildad vid Operahögskolan och Musikhögskolan i Göteborg och lever helt på sin sång. ■

1. *Dan Turdén. Foto: Maximilian Mellfors.*
- 2–4. *Zaide. Foto: Maximilian Mellfors.*
5. *Årsta Teater. Foto: Maximilian Mellfors.*
- 6–9. *The Fox & The Seven Deadly Sins. Foto: Maximilian Mellfors.*
- 10–11. *Enleveringen. Foto: Mikael Silkeberg.*
12. *Kärleksförbudet. Foto: Martin Hellström*
13. *Fidelio. Foto: Maximilian Mellfors.*
14. *Nuckan & Skurken. Foto: Maximilian Mellfors.*
15. *Natalie Hernborg.*

AMAZONERNAS DROTTNING FÖR FÖRSTA GÅNGEN I SVERIGE

I sommar ger Kamraterna i samarbete med kvinnokollektivet Den Andra Operan uppsättningen *Amazonernas drottning*. Uppsättningen spelas mellan den 19 juni och 11 juli på Årsta Teater. Den bygger på ett verk av 1700-talskompositören Maria Antonia Walpurgis och handlar om amazondrottningen Talestri.

Handlingen utgår ifrån en antik berättelse om hur en amazondrottning söker upp Alexander den store någonstans i norra Persien, eftersom hon vill bli befruktad av honom. Detta är helt emot reglerna och samma regelbrott går igen i Walpurgisoperan. Fast här går historien ut på att drottningen förälskar sig i en skytisk ledare, som hennes här sedan evig tid befinner sig i krig med. Slutet på könskriget ska inte avslöjas, men det lutar åt försoning ...

Ensemblen består av Hanna Fritzson, Lisa Thor, Linnea Andreassen, Linus Flogell och Wiktor Sundqvist. För regin svarar Ditte Hammar och den musikaliska ledningen står Marcus Mohlin för. Verket spelades ganska flitigt på 1700-talet på flera tyska scener men har aldrig tidigare framförts i Sverige. ■

KUNG ROGER BOGEEB KNIVE

KUNGLIGA OPERAN • RECENSENT: ERIK WALLRUP • FOTO: SÖREN VILKS

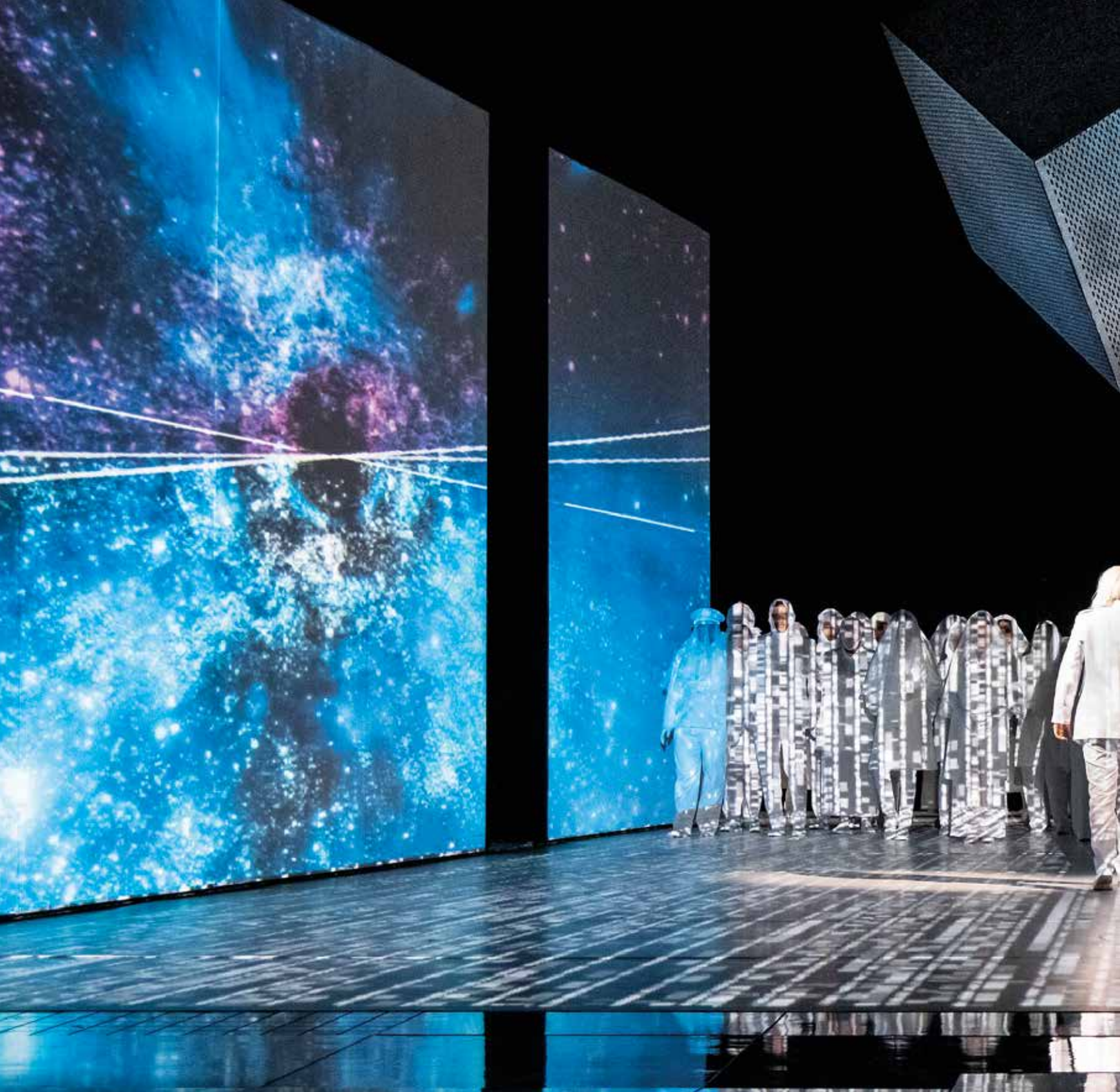
Historien är enkel men kan berättas på olika vis. Ett samhälle tycks vila på en bestående ordning, men ryktet går om att en främmande herde kommit som sätter ordningen ur spel med en ny religiös lära. Kungen – eller vem det nu är som intar den högsta positionen – konfronterar främlingen men märker till sin förvåning att han själv dras med i den kult som sprids. En våldsvåg breder ut sig och det bestående kommer på obestånd.

Euripides lät den historien utspela sig i *Backanterna*, medan **Karol Szymanowski** tillsammans med librettisten **Jarosław Iwaszkiewicz** hittade en annan plats och ett annat rum, nämligen 1100-talets Palermo, när de skrev den sensymbolistiska och färgskimrande operan *Kung Roger*. Det är ett långt kliv, men ett lika långt kliv

tar det polska teamet bakom polska Nationaloperans och Kungliga Operans samproduktion när de skapar ett helt nytt rum för Szymanowskis opera. Det är samtid, grundvalarna för samhället skakar – eller är det inte snarare subjektet som är skört? Roger är inte herre i sitt eget hus, vare sig i riket eller i psyket.

Regissören **Mariusz Treliński** har från sin fasta punkt som konstnärlig ledare för Nationaloperan i Warszawa börjat sprida sin regikonst över världen, där inflödet från filmen och det radikala löskopplandet av verken från sin historiska kontext är två huvudgrepp. Den cineastiska karaktären är kraftfull på Stockholms-scenen: svartvit ormvideo signerad **Bartłomiej Macias**, en grön natur som pressar sig in i ett minimalistiskt vardagsrum, en vit

digital rymd som limboartad slutscen. **Boris Kudličkas** scenografi är anslående med sina speglar och bildskärmar. Men att standardknepet ”allt var bara en dröm” behöver användas förvånar: uppsättningen inleds med Rogers skri när han vaknar upp ur en mardröm, om han nu alls gör det. Drömlagiken sätter in i första aktens propra styrelserum där det ska hållas sammanträde, och då kan vad som helst hända.

Hur allt är tänkt att sitta ihop får man läsa sig till i dramaturgen **Piotr Gruszczyńskis** anteckningar från kollationeringen (varning utfärdas för programhäftets röriga synopsis), men det är egentligen alls inte nödvändigt eftersom grundstorn är så enkel. En allt mer

tilltagande oordning i psyket leder till aningen om en ny ordning, en återuppståndelse.

Basbarytonen **Lukasz Golińskis** kung Roger är mycket övertygande i kasten mellan aggressivitet och skörhet, där **Arnold Rutkowskis** förföriskt sjungande Herde blir en ständigt verkande katalysator – men den homosexuella spänningen dem emellan märks knappt av. **Elin Rombo**, vars drottning Roxana faller motståndslöst för Herden, glider lätt från expressivitet till det nakna uttrycket i andra aktens stora orientaliserade aria. Att **Niklas Björling Rygerts** Edrisi blivit en rätt lömsk rådgivare, ett slags Loge, går emot librettot men passar väl in i konceptet.

Uppsättningen vilar på estetiseringens grund. Visuellt hämtas den från David Lynch eller Lars von Trier. Klangligt vilar den på en praktfullt blommande orkester som bemästrar partiturets blandning av ortodox kyrkosång, exotism och Skrjabinsk erotik. Hovkapellet gör en mycket strong insats under **Andrea Molino**, låter musiken strömma fram och tusen nyanser skimra, precis som (de här frånvarande) mosaikerna i Palermos slottskapell. Men alltför ofta används fjärreffekter för rösterna, inklusive kören, vilket får det att låta som sång ur tratt. På så sätt upprättas trots allt en lite skavande balans mellan det eruptiva och det artificiella, uppsättningens variant på det dionysiska och apolliniska. :||

SZYMANOWSKI: KUNG ROGER

Sverigepremiär 16 mars 2019 (i Warszawa 2 december 2018).

Dirigent: Andrea Molino

Regi: Mariusz Treliński

Scenografi: Boris Kudlička

Kostym och mask: Konrad Parol

Ljus: Marc Heinz

Video: Bartłomiej Macias

Koreografi: Tomasz Wygoda

Solister: Łukasz Goliński, Elin Rombo, Niklas Björling Rygert, Arnold Rutkowski, Lennart Forsén, Katarina Leoson.

www.operan.se

ERWARTUNG

Att para ihop Arnold Schönbergs *Erwartung* och Béla Bartóks *Riddar Blåskäggs borg* till den tidiga operamodernismens motsvarighet till *Cav & Pag* är en utmärkt idé, vilket Göteborgsoperan framgångsrikt visade för ett par år sedan. Dessa statistiskt introverta dramer är som klippta och skurna för konsertanta framföranden.

RIDDAR BLÅSKÄGGS BORG

STOCKHOLMS KONSERTHUS • RECENSENT: ERIK GRAUNE • FOTO: MATS BÄCKER

Nu har man på Stockholms konserthus ändå i vällovligt syfte velat frångå den vanliga konsertuppställningen och gjort en scenisk version. Scenografen och regissören **Bengt Gomér** har bakom orkestern och framför körläkturen skapat en plats både för den ångestfyllda skogen i *Erwartung* och för Blåskäggs klaustrofobiska borg.

Det brutalt expressiva monodramat *Erwartung* är Schönbergs första opera men även operalitteraturens ingång till den atonala tonvärlden. En kvinna irrar runt i en skog letandes efter sin älskade som övergivit henne. Hon hittar honom mördad. Under tilltagande mentalt sönderfall framstöter kvinnan i fragmentariska fraser ångestfyllda reminiscenser från kärlekshistorien. Kanske är det hon själv som dödat mannen i ett anfall av svartsjuka.

Bengt Gomér förlägger handlingen till tiden för verkets tillkomst i Wien kring 1900 med anspelningar på Freuds tidiga fallstudier. Hysterikerna hos doktor Jean-Martin Charcot vid Salpêtrière-sjukhuset i Paris eller de wienska överklasskvinnorna på den sedermera världsberömda schäslongen på Berggasse 19. Kvinnan är omgiven av stela frackklädda herrar dissekerande vad man tror är ett lik, men som visar sig vara ett rådjur som tidigare har projicerats på en bildskärm i bakgrunden.

I *Riddar Blåskäggs borg* driver Judith, genom sin skoningslösa nyfikenhet, Blåskägg bokstavligen till sammanbrott och i graven, medan de instängda tidiga hustrurna – här visas de som sju smakfullt arrangerade dansöser – samtidigt som Blåskägg dör. Gomérs idéer är bra, även om freudianismens påverkan på tidsandan före första

världskriget numera används så ofta som tolkningsunderlag att det blir klichéartat. Det märks alltför väl i de övertydliga scenerierna, vilket i ambitionen att visa på realistiskt psykologiskt uttryck bara blir rörigt och distanserat.

Att **Sakari Oramo** skulle utvinna varje nyans ur *Erwartung*-partiturets psykotiska orkesterväv förvånar ingen och filharmonikerna hade en virtuos stund. Lika generösa klangeffekter ljuder i *Riddar Blåskäggs borg*. Sällan har Bartóks illusoriska tonmålningar vid dörröppningar framförts så briljant och tydligt: den bländande ljuschocken i skattkammaren eller de suggestiva glissandi i tårarnas sjö. Tyvärr verkar Oramo inte ha något större intresse för sångarna och det sceniska framförandet, för hur strålande det än låter verkar operorna mer som symfoniska dikter med sånginslag.

Detta påverkar inte negativt när man har till förfogande två röster som, utan att göra avkall på dramatiska och psykologiska uttryck, kan tillföra Schönbergs och Bartóks på olika sätt snåriga och karga sånglinjer ytterligare en dimension av sensuellt välljud. Både **Katarina Karnéus** och **Nina Stemme** har förutom bländande röster av världsklass en ovanlig dramatisk intelligens för att djuploda de båda damernas komplicerade själsliv, trots att de verkar ha fullt upp med att underordna sig herrar Oramo och Gomérs uppfattningar om verken. Jag kan inte komma ifrån att jag hellre

hade sett och hört att dessa enastående sångerskor – inte att för glömma den lika makalöse **Johannes Martin Kränzle** som Blåskägg – låtit utveckla sångstämmornas inre dramatik och uttrycksregister i ett mindre splittrat och mer organiskt sammanhang. Med detta sagt är det ändå att gratulera till försöket att förvandla Konsert-huset till operascen. **∴**

SCHÖNBERG: ERWARTUNG BARTÓK: RIDDAR BLÅSKÄGGS BORG

Premiär 17 januari 2019.

Dirigent: Sakari Oramo

Regi, scenografi och ljus: Bengt Gomér

Kostym: Per Backjanis

Videoscenografi: Visual Relief

Solister: Katarina Karnéus (Erwartung), Johannes Martin Kränzle och Nina Stemme (Riddar Blåskäggs borg).

www.konserthuset.se

USHER

Med sin uppsättning av Usher tar oss Folkoperan rakt i den pyrande, oroliga nutiden. Man gör det på ett utmärkt sätt med en spökopera som gradvis förvandlas från en klassisk skräckskildring till ett högaktuellt musikverk om rädslans mekanismer.

FOLKOPERAN • RECENSENT: INGVAR VON MALMBORG • FOTO: MATS BÄCKER

Edgar Allan Poe skrev 1839 den korta berättelsen *Huset Ushers undergång* för en exklusiv herrtidning. Originalen har alla ingredienser av anglosaxisk gotik: ett ödsligt landskap, en svavelosande sjö och en förmögen familj på nergång.

I operaversionen kliver vi in i ett herrgårdslikande rum; helt i vitt, nästan utan dekorationer och med skärande ljus. Det är nutid och moderna soffor. En trappa leder upp till övervåningen där "den galna kvinnan" håller till, en stereotyp i skräckgenren. Rummet förblir oföränderligt, medan dramats obönhörliga inre förlopp betonas genom några uppställda tv-skärmar där världen brinner och störtar.

Det är ett kammarspel, utan egentlig huvudroll, med fyra bra solister. Skräcken finns där redan när vännen (**Olle Persson**) kommer till undsättning efter ett desperat brev från Roderick (**Ola Eliasson**), brodern. Han är den siste manlige arvingen i släkten Usher. I huset

finns också den isolerade, närmast fängslade system Madeline (**Alexandra Büchel**). Plus läkaren (**Rickard Söderberg**) som styr, manipulerar, vränger och ljuger i den tilltagande förvirring som är resultatet av skräck. Hans ursäkt är att göra huset Usher stort igen.

Här finns ett anslag av hopp när Roderick börjar berätta för sin vän. Men dissonanserna är för starka och gradvis lämnar förnuftet scenen. Centrum blir i stället den incestuösa kopplingen mellan bror och syster, verklig eller en imaginär livslögn, som utgör läkarens yttersta krigsredskap och därför stegen ner mot undergången.

Gång efter gång hör vi Madeline – död eller levande – förgäves banka från sin kista i källaren, livet som försöker hitta en utväg genom dimmorna av populistisk-psykologisk terror.

Claude Debussy började skriva musik till novellen i början av 1900-talet men hittade aldrig fram; det blev bara tjugo minuter,

en uvertyrd och lite till. Nu har den flamländska kompositören **Annelies Van Parys** gjort ett komplett verk av detta, i en skruvad form som snart blir hennes egen. Hon är född 1975 och valdes för fem år sedan in i Kungliga flamländska akademien. Hennes första operaverk *Private Views* hade premiär 2015.

Uppsättningen är inte helt enkel musikalisk, varken tonalt eller atonalt, rytmiskt eller sångtekniskt. Här finns kvartstoner och krävande stumma partier, blandat med kvardröjande suggestiva toner från Debussy. Dirigenten **Marit Strindlund** och Kammarensemblen gör ett bra jobb och lyckas väl hålla ihop det komplexa materialet.

Rickard Söderberg i vita sneakers och jeans är uppsättningens centrum, här i en destruktiv roll långt från Gatans kör och andra engagemang. Både Olle Persson och Ola Eliasson gör bra insatser och Alexandra Büchels sopran svävar bitvis skönt över såväl rummet som kontexten.

På minussidan står att regin i *Usher* borde ha förtätats. Liksom att uppsättningen bättre borde ha utnyttjat skuggor och motsättningar mellan ljus och dunkel. **Philippe Quesne** har stått för såväl regi, scenografi, kostym – synnerligen alldaglig – och ljusdesign. Lite för mycket.

Som helhet är betyget gott. Uppsättningen har gjorts i samarbete med bl.a. Staatsoper Unter den Linden i Berlin och kommer att spelas i flera andra länder. :||

DEBUSSY/VAN PARYS: USHER

Premiär 14 februari 2019.

Regi, scenografi, kostym och ljusdesign: Philippe Quesne

Dirigent: Marit Strindlund

Solister: Rickard Söderberg, Alexandra Büchel, Ola Eliasson, Olle Persson.

www.folkoperan.se

YOUR NEXT TOUR AB -DIN BÄSTA RESEKLUBB

OPERAVÅR I PRAG

19-24 MAJ 2019

Prag "den gyllene staden" är inte bara en av Europas vackraste städer utan även en av de kulturellt mest högtstående. Inte minst vad gäller stadens musikliv. Staden som kan ståta med konstmuseer i världsklass och hela tre operahus.

Vi besöker alla tre för att njuta av **MASKERADBALEN** på Nationalteatern, **FIGAROS BRÖLLOP** på Estate theatre (Mozartteatern) och **TURANDOT** på Statsoperan.

Vi hinner också med en utflyktsdag i Prags omgivningarna med bl.a. ett besök på det vackra slottet Cesky Sternberk.

Vi bor på femstjärniga Hotel Paris Prague.
Reseledare **Niklas Lindblad**

VÄRLDSSOPRANEN ASMIK GRIGORIAN I DEBUT PÅ LA SCALA & VANDRING I LEONARDO DA VINCIS FOTSPÅR I LJUVLIGA MILANO

2-5 JUNI 2019

I modevärdens huvudstad Milano har vi lyckats försäkra oss om biljetter till Erich Wolfgang Korngolds **DIE TOTE STADT** med den världsberömda sopranen **Asmik Grigorian** som gör sin debut i rollen som Marietta på ett av världens mest kända operahus LA SCALA. På dirigentpulten finns ytterligare en världsstjärna, nämligen Kungliga Filharmonikernas och New York Philharmonics tidigare chef **Alan Gilbert**.

Detta borgar för en helt unik operaupplevelse utöver det vanliga! Vi gör en stadsrundtur med svensk guide samt en fantastisk heldagsutflykt med auktoriserad guide Vandring i Leonardo Da Vincis fotspår till minnet av hans död för 500 år sedan. Resan inramas naturligtvis av god mat från det italienska köket i denna ljuvliga stad.

Reseledare **Niklas Lindblad**

RIGA OPERAFESTIVAL

6-10 JUNI 2019

Vi reser bekvämt med båt till den mycket vackra och spännande staden Riga när försommaren är som vackrast. Vi fyller dagarna med fantastiska sevärdheter och två föreställningar på Rigas operafestival.

På Nationaloperan i Riga får vi uppleva Richard Wagners mycket uppskattade verk **DEN FLYGANDE HOLLÄNDAREN** och Francis Poulencs gripande opera **KARMELOTSSTRÄNNA**.

Förutom härliga musikupplevelser får vi även en stadsrundtur där vi ser kulturskatterna i Lettlands huvudstad med omgivningarna. Riga har norra Europas i original bäst bevarade Jugendbyggnader.

Utflykt till slottet Rundale, sommarresidens till greven av Courland. Innan vi reser hem så gör vi ett besök och äter lunch i den vackra kurorten Jurmala som är känd för sin över tre mil långgrunda sandstrand.

Vi bor på fyrstjärnigt hotell med bekvämt promenadvstånd till Nationaloperan. Reseledare **Magnus Kyhle**

SAVONLINNA OPERAFESTIVAL

7-11 JULI 2019

Världens vackraste operafestival kallas den årliga festivalen på Olofsborgs fästning i Savonlinna (Nyslott).

Ta några dagars sommarsemester i det finländska insjöområdet i öst och passa på att njuta av två av festivalens verkliga höjdpunkter: Giuseppe Verdis mästerverk **RIGOLETTO** och Giacchino Rossinis **BARBERAREN I SEVILLA**. Vi reser till Finland med Silja Line när den nordiska natten är som vackrast.

Vi hinner bland annat med en ångbåtsstur på Saimen.
Reseledare **Magnus Kyhle**

SAVONLINNA OPERAFESTIVAL EXKLUSIVT

25-27 JULI 2019 BEGRÄNSAT ANTAL PLATSER

Vi har en unik möjlighet att erbjuda en paketlösning, för att enskilt besöka det finländska insjöområdet, med boende på ett av de bästa hotellen i Savonlinna, **Sokos Hotel Savonlinnan Seurahuone** och biljetter i bästa kategori på parkett till det båda föreställningarna av: Rossinis mästerverk **BARBERAREN I SEVILLA** och Mozarts klassiker **ENLEVERINGEN UR SERALJEN**. Här finns chansen att njuta av två av operafestivalens verkliga höjdpunkter på bästa parkettplatser med bekvämt boende på gångavstånd från den gamla borgen och nära till mycket annat sevärt.

DE BERÖMDA OCH ÅRLIGEN ÅTERKOMMANDE BREGENZER FESTSPIELE OCH FESTWOCHE "ALTER MUSIK", INNSBRUCK

17-21 AUGUSTI 2019

Välkommen till två av sommarens stora musikbegivenheter i Bregenz vid vackra Bodensjön och i alpernas pärla Innsbruck.

I Bregenz får vi på sjöscenen uppleva Giuseppe Verdis **RIGOLETTO** och en orkesterkonsert med Symphonieorchester Vorarlberg i Festspelshuset med musik av Ravel, Ibert och Richard Strauss.

Utfärd till den medeltida, charmiga staden Lindau.

På Universitetets innergård i Innsbruck får vi uppleva Händels opera **OTTONE, RE DI GERMANIA** som är hans mest uppskattade opera.

Reseledare **Lennart Stockblad**

Hela utbudet av resor hittar du på vår hemsida

www.yournexttour.com

FÖRETAG OCH FÖRENINGAR VI SKRÄDDARSYR ERA RESOR EFTER ÖNSKEMÅL!

YOUR NEXT TOUR AB

Lill-Jans Plan 2 114 25 Stockholm
info@yournexttour.com

-DIN BÄSTA RESEKLUBB

Tel: 08-611 51 50
www.yournexttour.com

CAVALLERIA RUSTICANA Pajazzo

GÖTEBORGSOPERAN • RECENSENT: SÖREN TRANBERG • FOTO: LENNART SJÖBERG

Den slitstarka dubbelparet *Cavalleria rusticana* och *Pajazzo* står sig än, något som nyligen bevisades på Göteborgsoperan. De här två verismoverken av **Pietro Mascagni** och **Ruggiero Leoncavallo** är de enda som på allvar har kunnat konkurrera med Giacomo Puccinis odödliga operor. De skildrar vanliga människor i sina hemmiljöer, här i en fattig och oansenlig siciliansk by.

Regissören **Damiano Michielettos** uppsättning är en samproduktion mellan Covent Garden i London, Opera Australia, La Monnaie i Bryssel och Göteborgsoperan. Jag har tidigare sett några av Michielettos uppsättningar, bland annat *Triptyken* i Köpenhamn och *Wilhelm Tell* i London. Han är i en minutiös personinstruktör och här låter han de både verken glida in i varandra. Pajazzogänget affischerar sitt framträdande på väggen till mamma Lucias (**Rosalind**

Plowright) bageri. Under Pajazzomellanspelet ser vi den sörjande Santuzza bika sig för byprästen och en försoning sker med den döde Turidus mor Lucia.

I Göteborg har **Rodula Gaitanou** svarat för regin, Hon registrerade här förra säsongen med stor framgång *Ariadne på Naxos*. Framför allt *Cavalleria rusticana* har drag av neorealistic film. Tiden i uppsättningen är lite vag, men det finns markörer på tidigt 1970-tal. Vardagslunken pågår i bageriet där Silvio (med i *Pajazzo*) knädar deg.

Under påskmässan utspelar sig ett svartjokedrama som får oanade konsekvenser när den övergivna och hämndlystna Santuzza får känslorna i svall. Hon som är ratad av Turiddu och väntar hans

barn. Men han prasslar med Lola, som är gift med Alfio. Denne sköter transportererna i byn, inte helt vita affärer.

Att Göteborgsoperans orkester håller en hög klass är känt, men under **Pier Giorgi Morandis** fantastiska ledning svarar den för ett alldeles bländande orkesterspel. Morandis tolkning är mycket balanserad och välavvägd med många fina och njutbara soloinsatser från orkestern. Han korresponderar utsökt med solister och kören, den senare står för en både homogen och fin klang, även sceniskt med individualiserade insatser.

Katarina Karnéus, som gör sin första Santuzza, är närmast italiensk i sin framtoning, inte minst när hon är spetsk mot Lola, luxuöst besatt med **Ann-Kristin Jones**. Karnéus spelar med små effektiva medel och därtill vokalt med en både egaliserad och klangfylld mezzo. Höjdttonerna sitter som en smäck. **Joachim Bäckström** (Turiddu) går från klarhet till klarhet och alla sina tre arior framför han med fin glans. Hans tenor är så egaliserad och tät. **Åke Zetterström** (Alfio) gör ett skarpt porträtt, även om det saknas lite dramatisk udd i hans i grunden lyriska baryton.

Det är alltid roligt att följa sångares utveckling, men desto tråkigare när det går åt andra hållet. **Annalena Perssons** (Santuzza) röst har på senare år gått bakåt. Det är uppenbart med ett kraftigt okontrollerat vibrato, glanslös röst och höjdtoner i underkant. Där Karnéus använder små sceniska medel blir Perssons agerande storvulet och patetiskt. Det blir som en gnatig kvinna som hamnat på glasberget. Annalena Perssons vokala problem var också påtagliga som Ariadne i fjol. I höst väntar *Valkyrian* och min uppmaning till Göteborgsoperans ledning är dessvärre att byta ut henne likt vad man gör inom elitidrotten – för att toppa laget.

I *Pajazzo* är det **Mats Perssons** Tonio som sätter avtryck redan under prologen i sin sminkloge. Han gör en outsider som trots en fysisk hälsa förklarar Nedda sin kärlek. Samspelet mellan Persson och **Ida Falk Winland** är gripande, inte minst genom hennes sköra uppenbarelse. Mats Persson har nog aldrig låtit bättre. Ida Falk Winlands ungdomlighet och sårbarhet är påtaglig. Och vokalt svingar hon sig med lätthet upp mot höjdttonerna i sin aria. När Tonio försöker våldföra sig på henne blir det outhärdligt.

En helt annan gestaltning svarar den något äldre **Carolina Sandgren** för, som mer ger uttryck för sin livsleda och ser sin chans att fly med sin älskare Silvio. Här med den sonore **Luthando Qave** som toyboy. Sandgrens bäriga sopran fyller hela salongen. En solitär i pjäsen är **Markus Petterssons** Beppo när han sjunger sin kärleks-serenad till Colombina. **Tomas Linds** svartsjuka Canio tar till flaskan som tröst och det känns som om hans febriga hallucinationer tar över. Lind gör en ängestberiden clown och hans röst är som en effektiv svetsläga, men det hade i slutscenen kanske behövts en än mer dramatisk tenor.

Paolo Fantins vridscensscenografi gör att vi upplever fler spelplatser samtidigt och några är som i *Pajazzo* simultana, då man använder body doubles för skådespelarna i den kommunala föreningssalen. Detta är också den tätaste version som jag har sett av *Cav & Pag*. :||

MASCAGNI: CAVALLERIA RUSTICANA LEONCAVALLO: PAJAZZO

Premiär 9 februari, besökta föreställningar 21 och 23 mars 2019.

Dirigent: Pier Giorgio Morandi

Regi: Damiano Michieletto

Iscensättning: Rodula Gaitanou

Scenografi: Paolo Fantin

Kostymdesign: Carla Teti

Ljusdesign: Alessandro Carletti

Kormästare: Bo Wannerfors

Kormästare barnkör: Ida Rosén Hamrå

Solister: (Cavalleria rusticana) Annalena Persson (21/3)/ Katarina Karnéus (23/3), Joachim Bäckström, Rosalind Plowright, Åke Zetterström, Ann-Kristin Jones.

Solister: (Pajazzo) Tomas Lind, Ida Falk Winland (21/3)/ Carolina Sandgren (23/3), Mats Persson, Markus Pettersson, Luthando Qave.

www.opera.se

DEN FLYGGANDE HOLLÄNDAREN

MALMÖ OPERA • RECENSENT: SÖREN TRANBERG • FOTO: JONAS PERSSON

Det finns inte någon stor tradition av att spela **Richard Wagners** verk i Malmö. Jag var på plats när den första Wagneroperan spelades på dåvarande Malmö stadsteater hösten 1981, *Tannhäuser*. Därefter har till dags dato bara *Den flygande holländaren* och *Parsifal* satts upp i Malmö. Och så i vintras en andra uppsättning av *Den flygande holländaren*, nu i regi av den nederländska regissören **Lotte de Beer**.

Det maritima inslaget som finns i verket lyser dock med sin frånvaro i denna iscensättning. Vi får i stället tänka oss att både Dalands skepp och Holländarens spökskepp har ankrat på var sin sida om prosceniekanten. Holländaren går även ut i publikhavet under sin monolog ”Die Frist ist um”. Det som är mest slående är att regissören och scenografen **Christof Hetzer** förlagt handlingen till ett Carl Larsson-inspirerat kök kring år 1900. Här svabbas och skuras golv, kärnas smör och bedrivs andra husliga sysslor som kvinnor på den tiden utförde. Mest påtagligt är att Senta vantrivs i denna instängda miljö. Hon öppnar köksfönstret för att få luft och andrum.

Cornelia Beskow gör en fysiskt utlevande rolltolkning när hon målar porträttet av fantasifiguren Holländaren i svart. Närmast manisk i sin intensitet, kanske inte psykiskt helt frisk. Och Beskow gör scenen till sin under hela föreställningen, men vokalt lever hon farligt. Wagner komponerade verket i en italiensk stil med en hög

svärsjungen tessitura, inte minst för Senta och Erik. Senta kräver inte bara en dramatisk sopran, utan där ska också finnas en lätt höjd och det saknar Beskow. Rollen ligger hela tiden – förutom i balladen – i E-dur och det är ansträngande att nästan konstant ligga i detta otacksamma register. Sångerskan slår i taket redan vid ett högt H och höjdtönen blir forcerade och raka. Värmen och lystern saknas i rösten. Senta är inte att leka med och jag hoppas inte att detta sätter sina spår. Nästa säsong gör Cornelia Beskow Wiener Staatsoper-debut som Elsa i *Lobengrin*, också rolldebut, och det partiet kommer säkert att passa sångerskan betydligt bättre än Senta.

Däremot är **Karin Lovelius** en lyxbesättning för Marys lilla roll, pregnant både sceniskt och inte minst vokalt. Kunde inte denna framgångsrika utlandssångerska fått en större uppgift när hon nu äntligen gästspelar hemma? För knappt två år sedan såg jag henne i Leipzig som både Herodias i *Salome* och Amman i *Die Frau ohne Schatten*.

Holländaren i **Daniel Sumegis** gestalt har svärta både sceniskt och vokalt, om än med lite grumlig basbaryton. Till det dramatiska bidrar inte minst Malmö Operas förste gästdirigent **Steven Sloane** med kraftiga accenter och ett märgfullt orkesterspel, vilket gör att

lyriken ibland försvinner i hans musikaliska tolkning. Den ungerske tenoren **Zoltán Nyári** är den som klarar sig bäst. Han har en osviklig glöd i stämman som aldrig blir forcerad. Varför Erik i denna uppsättning är klädd som en kyrkoherde, trots att det i både text och i programboken framhålls att han är jägare, framgår inte. Kanske ska han stå för det goda livet gentemot Holländarens imaginära och svarta spökvärld.

Sentas far Daland sjöngs av ryssen **Nikolay Didenko** med solid basröst men med en tyska som var svår att uppfatta. Tyvärr har han i personregin fått drag en mysig lustspelsfigur och det är ju inte Daland – en far som för snöd vinnings skull säljer sin dotter. Det finns många andra bottnar i verket som Lotte de Beer aldrig lyckas komma åt.

Däremot är sista akten starkast. Här med drag av lövad svensk midsommar i en björkdunge med dans och glam. Här växer intensiteten och tätheten samt svärtan i spelet, inte minst i körpartierna. Holländarens spökkör var förinspelad på band.

Slutet är intressant då både Holländaren och Senta går igenom den svartmålade tavlan, men det är bara hon som kommer tillbaka. Här blev det ingen förlösning utan denna Senta får nog dagdrömma vidare. :||

WAGNER: DEN FLYGANDE HOLLÄNDAREN

Premiär 2 februari, besökt föreställning 10 mars 2019.

Dirigent: Steven Sloane

Regi: Lotte de Beer

Scenografi och kostym: Christof Hetzer

Ljus: Jean Kalman

Koreografi: Katarina Sörenson Palm

Kormästare: André Kellinghaus

Solister: Daniel Sumegi, Cornelia Beskow, Nikolay Didenko, Zoltán Nyári, Karin Lovelius, Timothy Fallon.

www.malmoopera.se

ORPHEUS

AV GEORG PHILIPP TELEMANN

PREMIÄR 19 JULI PÅ VADSTENA SLOTT

LÄS MER OCH KÖP BILJETTER PÅ
VADSTENA-AKADEMIEN.ORG

AMASONERNAS DROTTNING

Maria Antonia Walpurgis

19 juni - 11 juli

Årsta teater Biljetter: www.kamraterna.com

Ett samarbete mellan Kulturhuset Stadsteatern och
Kamraterna & Den Andra Operan
Damkapellet | Operadonnorna

Med stöd av Region Stockholm, Musikverket, Kulturrådet, Konstnärsnämnden, Stockholms stad, Studieförbundet

LE NOZZE
DI FIGARO,
O SIA
LA FOLLE GIORNATA.
COMEDIA PER MUSICA
TRATTA DAL FRANCESCO
IN QUATTRO ATTI

FIGAROS BRÖLLOP
Wolfgang Amadeus Mozart
Läckö Slott 14 juli – 3 augusti
Dirigent **Simon Phipps**
Regi **Anne Barslev**
Scen- & kostymdesign
Anna Ardelius
Mask **Therésia Frisk**
Ljus **Ronald Salas**

Biljetter lackoslott.se
eller Turistbyrån Lidköping
tel 0510 200 20

JUSSI BJÖRLING MUSEET

Mitt i Borlänge
ligger museet till Jussi Björlings minne.

Se den stora utställningen!
Två våningar med bl. a. ett dussintal scendräkter.
Lyssna till Jussis många inspelningar och se honom på video!
Fördjupa dig i böckerna, klippen och programmen!
Försäljning: bl. a. stort urval av CD och DVD med Jussi.

"Av alla sångarmuseer, är Björlings bäst"
(The Gramophone)

Juni–augusti: mån–fre 11–17, lör & sön 11–15
(midsommarafton och midsommardagen stängt)
Övriga året: tis–fre (utom helgdagar) 12–17

Borganäsvägen 25, 784 33 Borlänge
Tel 0243-742 40, e-post: jussibjorlingmuseet@borlange.se
www.borlange.se/jussibjorling

Scen ur Komedi på en bro

KOMEDI PÅ EN BRO

VERKSTAN, MALMÖ OPERA • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: JONAS PERSSON

Bohuslav Martinūs lilla opera *Komedi på en bro* var från början en radioopera, uruppförd i tjeckoslovakisk radio i mars 1937. Efter kriget har den också kommit att uppföras sceniskt då och då. Nu senast på Malmöoperans lilla scen Verkstan, där den passar utmärkt.

Komedi på en bro bygger på en tjeckisk teaterpjäs från 1800-talet, och bron ifråga från början en svårforcerad förbindelselänk under

Napoleonkrigen. Regissören **Maria Sundqvist**, som även svarar för översättningen, och scenografen **Paula Sjöblom** har flyttat fram handlingen ännu längre än till Martinūs obestämda trettiotal, till ett typiskt kalla-krigsscenario med vaktkurer och gränsbommar av det slag den känner igen som någon gång var med om att passera gränsen mellan DDR och Västtyskland. Ut på bron träder från vardera hållet fem personer som alla har sina passersedlar i ordning för att lämna respektive land, men det visar sig att samma sedel

inte duger till gränspassagen vid bronns ände, inte heller till passage tillbaka. De blir fast på bron mellan två gränsbommar. Det är inte minst penibelt för ett par av dem som är aktiva spioner med uppdrag att redovisa.

Operans tema är alltså minst lika aktuellt i dag som på trettioalet. Men samtidigt handlar det som titeln anger om en komedi. Lösningen för de fem som strandsatts på bron blir något som kan påminna om barockoperans ”lieto fine”, en brådstörtad omsvängning och ett snabbt uttraderande av problemet. Att med en klackspark avfärda ett för så många människor under 1900-talet livsavgörande problem känns alltför lättfärdigt. Den tyska invasionen i Tjeckoslovakien bara ett drygt år efter radiopremiären liksom senare de rigorösa gränskontrollerna under kommunisttiden hade säkert också fått Martinů att skapa en ganska annorlunda historia än det här lättsamma stycket. Det gör det också litet tveksamt om man ska placera det så markant till en kalla-krigsmiljö, som inte känns direkt farsartad.

Nå, om man nu inte hakar upp sig på detta, kan man ha mycket nöje av den omsorgsfullt utarbetade föreställningen på Verkstan.

Lars Ljungberg har arrangerat musiken för slagverk, som han själv trakterar, plus violin, cello och klarinett, vilket fungerar alldeles utmärkt. Martinůs musik är som alltid fyndig och varierad. Sångarna, **Helena Magnusson**, **Sebastian Durán**, **Nils Gustén**, **Maria Sanner** och **Ola Simonsson** ställs inte inför några svårare utmaningar men inte minst textar de tydligt, vilket är nog så viktigt i ett konversationsstycke, från början tänkt som radioopera. :||

MARTINŮ: KOMEDI PÅ EN BRO

Premiär 23 mars 2019.

Kapellmästare: Lars Ljungberg

Regi: Maria Sundqvist

Scenografi: Paula Sjöblom

Kostym: Leif Persson

Ljus: Johanna Svensson

Solister: Helena Magnusson, Sebastian Durán, Nils Gustén, Maria Sanner, Ola Simonsson.

www.malmoopera.se

La tragédie de Carmen

WERMLAND OPERA, LILLA SCENEN (SPINNERIET) • RECENSENT: BODIL HASSELGREN • FOTO: MATS BÄCKER

År 1981 gjorde Peter Brook, Marius Constant och Jean-Claude Carrière något som få andra vågat: De tog ett av operahistoriens mest kända och älskade verk, kapade det med hälften och ändrade delar i handlingen. Operan är **Georges Bizets** *Carmen* från 1875 och Brooks resultat blev *La tragédie de Carmen*, med mycket av handling hämtad från den kortroman som Prosper Mérimée gav ut 1845 och som Bizets baserat sin opera på.

Den här uppsättningen av *La tragédie de Carmen* på Wermland Operas scen Spinneriet går i Brooks fotspår när det gäller avsaknaden av respekt för det traditionella sättet att sätta upp en opera, och därtill ett sådant älskat verk. Det märks redan innan musiken börjar.

Före insläppet får publiken var sin lapp med väst eller öst, innan en hård röst i megafon beordrar besökarna att röra sig in till salongen. Rösten tillhör en polis, som tillsammans med sin kollega och en polishund (!) får publiken att röra sig framåt, hålla sig inom

det avgränsade området, stänga av mobilen och beroende på vad som står på vår lapp, gå till höger eller vänster i salongen.

Scenen är en gallerbur med publik på båda sidor. I buren vankar en ung man i fångkläder runt och röker. När en polis beordrar honom att vakna, börjar han att tänka tillbaka på sitt liv och de handlingar han begått som fått honom att hamna i fängelse. Han, Don José, är en ung polis som jobbar vid en gränsövergång. Hit kommer den snobbiga Micaëla, hans kärlek från hemstaden, men även resandekvinnan Carmen, som José blir fruktansvärt förälskad i. Vad som följer är en historia om åtrå, kärlek, svartsjuka, hat, övergrepp och död. **Bengt Gomér** har skapat en scenografi som spelar en egen roll i uppsättningen, utan att backa för att vara högljudd eller stark. Scenens gallergrindar öppnas i samma takt som Don José och Carmens relation urartar.

Regissören **Sam Brown** målar med breda, och effektiva, penseldrag fram historien om giftig maskulinitet och hur det påverkar oss

negativt. **William Davis Linds** Don José är en rädd pojke som vänder sin ångest och rädsla till våld mot andra – och skyller på kvinnan han säger sig älska. Tolkningen förstärks av Linds pojkaktiga utstrålning och unga, men nog så pondusfyllda tenor. Tjurfåktaren Escamillo är här en MMA-fighter, en roll den tyske barytonen **Johannes Held** bär upp med en självklar närvaro, humor och en lättam stämma. **John Alexander Eriksson** och **Margaretha Dalhamn** gör Zuniga/Garcia och Lillas Pastia som talroller, ett snyggt grepp som ger mer allvar till de rollerna och som lyfter fram sångarna än mer.

Mezzosopranen **Solgerd Isalvs** Carmen har precis den sensuella och fylliga röst som man vill höra. Hennes rolltolkning av Carmen är kvinnan som vägrar förinta sig själv för att rädda någon annan, men med ett beroende av den manliga blicken och uppmärksamheten – görs med lika delar styrka som skörhet och med sexualiteten som främsta vapen.

Mest av alla imponerar sopranen **Sabina Bisholt**. Hon har en sådan självklar och klangrik röst som får en att känna än mer för den försmädda men ändå lyckosamma Micaëla.

Johannes Gustavsson, som leder Wermlandsoperans lilla orkester, gör Bizets musik rättvisa, möjligtvis hade en stämning av pianot varit på sin plats. Att vissa mer krävande delar är förinspelade gör inte så mycket, det är snarare hedervärt att man inser sina begränsningar.

La tragédie de Carmen i Karlstad är i mask och kostym som en modern skandinavisk deckare, tänk *Bron*, och man har inte sparat på krutet vad gäller ljus och ljud. Jag kan tycka att det ibland blir lite för mycket av strober, höga ljud, våld och förnedring, och en triggervarning för känsliga personer hade varit på sin plats.

Men positivt är att det lilla scenrummet och regin gör det möjligt för sångarna att röra sig ut i publiken, vilket gör att man kommer dem nära – och det ger en större förståelse och fascination för styrkan och tekniken i deras röster. Det är ett ovanligt grepp men något jag gärna ser mer av.

Carmen har, efter den senaste tidens debatt om skyddandet av män inom kulturvärlden som fått fortsätta verka, trots aggressivitet och våld, fått en helt ny mening och aktualitet. Oavsett är det här en uppsättning som vågar ta nya vägar i operakonsten, utan att gå vilse. :||

BIZET: LA TRAGÉDIE DE CARMEN

Premiär 28 mars, besökt föreställning 30 mars 2019.

Dirigent: Johannes Gustavsson

Regi: Sam Brown

Scenografi och ljusdesign: Bengt Gomer

Kostym: Julia Przedmojska

Mask och peruk: Christina Hednar

Koreografi: Håkan Mayer

Solister: Solgerd Isalv, William Davis Lind, Sabina Bisholt, Johannes Held, John Alexander Eriksson, Margaretha Dalhamn.

www.wermlandopera.com

La tragédie de Carmen spelas t.o.m. 30 maj.

Klara Ek i Vi - en okänd opera av Bach?

VI – EN OKÄND OPERA

AV BACH?

NORRLANDSOPERAN, UMEÅ • RECENSENT: INGVAR VON MALMBORG • FOTO: MICKE SANDSTRÖM

Med sin senaste uppsättning kliver Norrlandsoperan helt av samtidståget. De skjuter framtidsskräcken, klimatångesten och de politiska frontalkollisionerna åt sidan och ägnar sig i stället åt människans bräcklighet och sökande efter samvaro. *Vi – en okänd opera av Bach?* är en svindlande vacker kristen meditation med skuld och förlåtelse som teman.

De som letar efter begrepp som berättelse, karaktärsutveckling och klimax är inte på rätt plats. Vi börjar i en bild, vi sugas allt djupare in i den och blir kvar där. En del av bilden är de fem internationella dansarna och den stora västerbottniska amatörkören. Men det är Bachs musik och sång som leder oss fram till den sista utdragna tonen när tiden klingat av; femton olika stycken ur hans barockproduktion plus en nyskriven sekvens.

Scenrummet är nästan öde. Här står tre sopvagnar fyllda med påsar som kråkorna hackar i. Symboler för de ångestskapande lik i bagaget vi alla bär med oss. Mer är det inte. Under föreställningen plockas ett slags kadaver av en människa ihop och där tar scenografin slut.

I skiftande formationer rör sig tjugosju personer, dressade som Brooklynhipsters, snabbt över scengolvet. Ur gruppen faller fem syndare ut – eller tvingas bort – och operaverket är deras resa över skuld, uppgivenhet, förtvivlan, självhat, självmordstankar och, till slut, en antydning till absolution.

Inledningen är hämtad ur *Matteuspassionen* och avslutningen från *Johannespassionen*. Det övriga är kantater, recitativ, hymner, arior

Scen ur *Vi - en okänd opera av Bach?*

och körsekvenser med olika centrala religiösa motiv – **Johann Sebastian Bach** är sedan länge den protestantiska kyrkomusikens centralfigur. Flera är välkända stycken som ”Liebster Gott, erbarme dich”, ”Ich habe genug” och ”Schlummert ein”.

1700-talsmusiken kontrasteras genom ett fint nykomponerat parti kallat *Trädgårdarna* av **Thomas** och **Siri Jennefelt**, far och dotter. De förmedlar väldigt väl hur tankarna slås med varandra och rastlöst jagar genom en människa i kris, känslan av en djupt liggande och aldrig förlöst förtvivlan.

För att göra verken rättvisa har Norrlandsoperan engagerat **Klara Ek**, som gjort ett antal internationella tolkningar av tidig musik och inte minst Händel. Hon är mycket uttrycksfull här och har en stark närvaro som bär långt. De andra två solisterna är den finsk-turkiska mezzon **Melis Jaatinen**, likaså bra, och **Arash Azarbad**, som gick ut Operahögskolan i Stockholm 2017 och som här i Umeå fick äran att avsluta verket.

Men kanske är uppsättningens verkliga centrum dirigenten **Olof Boman**. Han utstrålar en blandning av oerhörd koncentration och stark energi – han har en mästerlig styrförmåga.

Ansvarig för *Vi – en okänd opera av Bach?* är den norske multikonstnären **Jon R. Skulberg**. Han är utbildad scenograf men har velat utveckla gränserna mellan opera, teater, dans, konst och installation. Detta verk växte fram som en dialog mellan honom och flera andra inblandade. Han erbjöds först att göra *Johannespassionen* men tackade nej.

Ofta diskuteras operakonstens förnyelse i termer av att ha fler och annorlunda kvinnliga roller i nyskrivna operaverk, eller att göra nytolkningar av klassiska verk där världen ses genom kvinnliga och inte manliga perspektiv. Jon R. Skulberg anser att förnyelsen i stället ska komma genom formen, genom att aktivt föra in andra konstformer och genom ett förändrat scenspråk som tar andra vägar än den klassiska dramaturgin.

Hur som helst: detta är utmärkt operakonst.
Tack, Norrlandsoperan! 🎭

BACH/JENNEFELT: VI – EN OKÄND OPERA AV BACH?

Premiär 14 mars 2019.

Dirigent och musikaliskt arrangemang: Olof Boman

Koncept, koreografi och regi: Jon R. Skulberg

Scenografi: Maja Ziska

Kostymdesign: Bente Rolandsdotter

Ljusdesign: Kerstin Weimers

Solister: Klara Ek, Melis Jaatinen, Arash Azarbad

Dansare: Johanna Holewa Chrona, Linda Blomqvist, Yared Tilahun Cederlund, Kenzo Kusuda, Risa Kojima.

www.norrlandsoperan.se

75

HÖST SONATEN

Opera baserad på Ingmar Bergmans film

Premiär 13 september

Tosca

Puccinis klassiker i storslagen uppsättning

Premiär 20 december

Orfeus i underjorden

Galen operett med Loa Falkman,
Marianne Mörck och Rickard Söderberg

Premiär 14 februari

En midsommar- nattsdröm

Peter Halls sagolika uppsättning
av Benjamin Brittens opera

Premiär 27 mars

Välkommen till
jubileumssäsongen 2019/20

BILJETTER & INFO malmoopera.se • • 040-20 85 00

MALMÖ OPERA

DROT OG MARSK

DET KONGELIGE TEATER, KÖPENHAMN • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: MIKLOS SZABO

Peter Heises opera *Drot og marsk* uruppfördes på Det Kongelige Teater i Köpenhamn 1878 och har sedan dess återkommit på samma scen ungefär vart tjugofemte år. Det har blivit ett par hundra föreställningar sedan urpremiären. Senast den sattes upp var för tjugosex år sedan, så nu är det dags igen för denna opera som många kallat dansk nationalopera. Och då för första gången i det nya operahuset. Med tanke på *Drot og marsks* långvarigt stabila position i danskt operaliv är det märkligt hur praktiskt taget helt okänd den är utanför Danmarks gränser.

Kung Erik Klippings konfrontation med marsk Stig och mordet på kungen vid Finnerups lade år 1286 är i dansk historia lika mytomspunnet som Gustav Vasas äventyr i Dalarna i Sverige, och därför ett perfekt ämne för en nationalromantisk opera. Peter Heise, som i övrigt mest är känd för sina ”danske sange”, avled ännu inte femtioårig året efter operans succépremiär, vilket är att beklaga, för han hade påtaglig känsla för genren.

Drot og marsk är visserligen en tämligen traditionell 1800-talsopera med många bekanta klichéer på plats – en svensk associerar kanske närmast till Ivar Hallström. Men det är ett koncentrerat, dramatiskt effektfullt, genomkomponerat verk. Heise hade som alla danska tonsättare på hans tid gått i Gades skola men också lyssnat till tankar och tongångar som kom ifrån Wagners håll. Musiken saknar visserligen alla skarpa kanter, men den fångar ofta fint de många laddade situationerna liksom psykologin i makt- och kärleksspelet mellan de fem huvudpersonerna.

Kasper Holten står tillsammans med **Amy Lane** för denna nya uppsättning, där kläderna är historieneutrala, men rekvisitan oftast medeltida (många svärd). Holten är ju ofta en iderik regissör (jag minns med glädje hans fyndiga version av en annan dansk nationalopera, Nielsens *Maskeraad*), men *Drot og marsk* har just inte inspirerat honom. Historien berättas klart, redigt och rätt konventionellt. **Philipp Fürhofers** scenografi består av stora vinklade

väggsegment, som snabbt skapar nya scenrum när de snurras runt sin egen axel och även runt via vridscenen, en del av dem bemålade med nationalromantiska motiv. Det är en vridteknik som Fürhofers tyska scenografkollega Christian Schmidt utvecklat till virtuositet, men Fürhofer får inte ut värst mycket av snurrandet.

Peter Lodahls kung Erik är vad som förr brukade kallas en vällusting, nära besläktad med Hertigen i *Rigoletto*, en arrogant maktperson som framför allt tar för sig bland alla kvinnor i närheten. I den förra uppsättningen gestaltades Erik av en betydligt mer heroisk tenor, Poul Elming, och det passar nog bättre, men Lodahl gör som alltid en gedigen tolkning både sceniskt och vokalt.

Johan Reuter är marsken, som segerrik kommer hem från kriget mot Sverige och finner att kungen under tiden våldtagit hans hustru Ingeborg, inte undra på att han blir uppbragt. Reuter visar upp sin vanliga scenpondus men kunde kanske ha borrarat litet djupare i sin karaktär.

Ingeborg sjungs av **Sine Bundgaard** med effektfullt utspel, men vokalt mest lysande är **Sofie Elkjær Jensen** som Aase, en kolardotter som kungen förför men som här litet inadekvat framställs som kammarjungfru. Elkjær Jensen har ett härligt ping i sin lyriska men ändå klangrika och kraftfulla sopran. **Gert Henning-Jensen** gör ett smidigt porträtt av Eriks inte så lojale tjänare Rane.

Ett stort plus med föreställningen är att den leds av en erfaren specialist som **Michael Schønwandt**. Han lägger ut partituret med maximal auktoritet och uttryckskraft. 🎭

HEISE: DROT OG MARSK

Premiär 23 mars, besökt föreställning 31 mars 2019.

Dirigent: Michael Schønwandt

Regi: Kasper Holten och Amy Lane

Scenografi: Philipp Fürhofer

Kostymdesign: Anja Vang Kragh

Ljusdesign: Jesper Kongshaug

Koreografi: Jo Meredith

Solister: Peter Lodahl, Johan Reuter, Sine Bundgaard, Sofie Elkjær Jensen, Gert Henning-Jensen, m.fl.

www.kglteater.dk

Drot og marsk spelas t.o.m. 25 maj.

Stefania Dovhan som Kleopatra

Kleopatra

Den Jyske Opera har sjösatt ett stort projekt med satsningar på bortglömda danska operor från slutet av 1800- och början av 1900-talet. Inför starten på Den Danske Serie räknar man upp hela tretton danska operor som ingen nu levande hört, men som man menar är högst spelbara. Och de ska inte bara ges konsertant utan i sceniska uppsättningar. Om man verkligen kommer att gå i land med alla tretton återstår att se. I så fall vore det en imponerande prestation.

DEN JYSKE OPERA, ÅRHUS • RECENSENT: LENNART BROMANDER • FOTO: KÅRE VIEMOSE

Först ut är **August Ennas** (1859–1939) *Kleopatra* som gjorde stor succé vid premiären i Köpenhamn 1894 och också sattes upp på några tyska scener, men som nu har varit bortglömd i 120 år. Enna var på sin tid en av Danmarks mest populära tonsättare, och både hans operor och instrumentalmusik spelades mycket. Helt glömd har han inte heller varit senare, även om det varit glest med Enna-framföranden – en uppsättning i Malmö för tjugo år sedan av hans barnopera *Prinsessan på ärten* gav inte mersmak.

Kleopatra bygger på en roman av **Rider Haggard**, en på sin tid omåttligt populär författare av rafflande romantiska historiska romaner. Handlingen är enkel. En viss prins Harmaki nästlar sig in vid Kleopatras hov i akt och mening att mörda henne och starta

ett uppror. Han får hjälp av kammartjänarinnan Charmion, som hetsar Harmaki till mord samtidigt som hon förälskar sig honom. Men förutsägbart förälskar han sig i Kleopatra i stället, och den svikna Charmion avslöjar Harmaki som grips och skär halsen av sig. Slut.

Ennas musik är angenämt lättlyssnad, mjukt melodisk, påminnande om en annan av hans danska samtida, Peter Lange-Müller. Hans operatonspråk för tankarna närmast till Dvořák. Hans förmåga att karakterisera styckets aktörer är dock begränsad, och ingen av dem får liv på scenen, men det hänger också på regissören **Ben Baur** som verkar sakna all talang för personregi. Ja, överhuvudtaget för all slags regi. Baur står också för scenografin, men eftersom det här

är vårens reseopera med föreställningar över hela Danmark under mars och april handlar scenbilden snarast om ett praktiskt och portabelt arrangemang.

Inledningsscenen, där Harmaki invigs i sitt mordiska uppdrag, är så tråkig att jag börjar undra hur jag ska hålla mig vaken. Det blir litet bättre när damerna kommer in. Det finns ett par väl utformade scener, till exempel det rätt maffiga slutet av första akten. Detta räcker dock inte, och jag tycker nog eftervärlden har haft en klar poäng i sitt negligerande av Ennas gamla succéopera. En mer fantasifull regissör skulle dock ha hjälpt upp en del.

Den mest tacksamma rollen är Charmion, och **Tanja Kuhn** tar fint chansen att spela ut den unga damens lidelser. Det är nog henne man kommer att minnas från den här uppsättningen. **Stefania Dovhans** Kleopatra är mycket begränsat förförisk och den åländske **Christian Juslins** påståenden om att han minsann älskar henne passionerat låter inte heller övertygande.

Joachim Gustafsson har haft att studera in detta sedan mer än hundra år ospelade partitur med fyra olika orkestrar. I Köpenhamn spelade Copenhagen Phil (tidigare Sjællands Symfoniorkester), och de gör Ennas musik all tänkbar rättvisa.

Låt oss hoppas på en mer lyckosam fortsättning för Den Danske Serie. Näst på tur står Paul August von Klenaus *Michael Kohlhaas* i augusti. :||

ENNA: KLEOPATRA

Premiär i Århus 1 mars 2019,
besökt föreställning 12 mars 2019 i Köpenhamn.

Dirigent: Joachim Gustafsson

Regi och scenografi: Ben Baur

Kostymdesign: Uta Meenen

Ljusdesign: Anders Poll

Kormästare: Tecwyn Evans

Solister: Stefania Dovhan, Tanja Kuhn, Christian Juslin, m.fl.

www.jyske-opera.dk

Savonlinna operafestival

KulturResor

SVENSKA KULTURRESOR AB

Utresor från Stockholm, Göteborg,
Köpenhamn, Oslo och Helsingfors
2019

Operafestival i Verona

NYÅRSFIRANDE I WIEN 2019/2020

Reguljärflyg/buss: 28/12 2019 - 02/01 2020

Bokning öppen i början av maj 2019

Wienerfilharmonikernas Nyårskonsert i Gyllene Salen på Musikverein.

Årets dirigent – Andris Nelsons

Kejsarbalen - "Le Grand Ba" på slottet Hofburg.

Läderlappen på Staatsoper och My Fair Lady på Volksoper.

Spanska Ridskolan – Grinzing – Wienerwald – Mayerling.

Stadsrundtur med buss! Besök på Schönbrunn slott.

Svenskspråkig lokalguide! Svensk och tyskspråkig färdledning!

KONSTBIENNALEN I VENEDIG OCH OPERAHUSET "LA FENICE"

Reguljärflyg/buss/taxibåt: 25/6- 29/6 2019

Vi gör även i år ett guidat besök på den internationella Konstbiennalen i Venedig, för att se det nyaste, mest spektakulära inom aktuell konst. Platsen är väl vald här i Venedig – ty det är också platsen där konstnärer av betydelse gärna vill synas. Bland denna internationell publik blandar vi oss 2 hela dagar på biennalens utställningsområde i parken vid lagunen.

Vi gör det också möjligt att kombinera dessa konstupplevelse med ett besök på världsberömda operahuset "La Fenice" för att t ex se operan "La Traviata" i det återuppbbyggda operahuset.

Biennale Arte 2019

Den 58:e internationella utställningen av samtidskonst i Paviljongerna i Giardini parken, i Venedigs arsenal, i Venedigs stadskärna, i Gallerie Dell' Accademia och Peggy Guggenheim Museum. Utöver den dagsaktuella konsten ser vi också underbara original av den äldre konsten i Markuskyrkan, i Dogepalatset och kyrkan Santa Maria Della Salute

Konstinformator: Thomas Kjellgren

Tidigare chef vid konstmuséet i Kristianstad

OPERAFESTIVALEN I VERONA OCH "LA FENICE"- OPERAN I VENEDIG

Reguljärflyg/buss: 4-9/7 2019

Verona – Romarstad med magnifik Arena Medeltidsfästningen Castelvecchio och Historisk skådeplats för familjen della Scala

Ravenna – Mosaikernas stad! Dante Alighieros stad

Venedig – Kanalernas, Kyrkornas och musikens stad

KULTURSIGHTSEEING och OPERA

På ARENA di Verona

4/7 "Trubaduren" av G. Verdi" Anna Netrebko och Yusiv Eyvazov

5/7 "AIDA" av G. Verdi

OPERA på LA FENICE-OPERAN i Venedig

8/7 "La Traviata" av G. Verdi

SAVONLINNA OPERAFESTIVAL

Reguljärflyg/buss: 21-24/7 2019

Helsingfors: Kultursightseeing i centrala Helsingfors med svenskspråkig guide, 4-stjärniga Hotel Seurahuone, känt som "societshotellet".

Bussresa till **Savonlinna:** 4-stjärniga Hotel Krunnupuisto

Fästningen Olofsborg, Kärämäki Träkyrka, natursköna åsen Punkaharju

På hemresa besök i Svenskstaden Borgå med Runebergs Museum

OPERAUPPLEVELSER PÅ OLOFSBORG

22/7 "Enleveringen ur Seraljen" av W.A.Mozart

23/7 "Barberaren i Sevilla" av Gioacchino Rossini

Svenskspråkig färdledning

KONST OCH OPERA I MOSKVA

Reguljärflyg/buss: 9-13/9 2019

Kultursightseeing i centrala delar med vår svenskspråkiga lokalguide.

Historisk promenad genom Kreml

KONSTUPPLEVELSER

Pusjkingmuseet och Tretjaskovgalleriet i Moskva,

Museigodset Abramtsevo, Nya Tretiakovgalleriet, Sergiej – Possad

OPERA OCH BALETT PÅ BOLSHOITEATERN

Rutinerad svensk färdledning.

Licensierad svenskspråkig kulturguide.

KONST- OCH MUSIKRESA TILL BERLIN OCH POTSDAM

Reguljärflyg/buss: 27/11-1/12 2019 Alternativt buss från Malmö/Köpenhamn

Berlin – "Kulturstad Europa"

Berlin med sina världsberömda operascener, konserthus och muséer, lockar idag till fler besök än tidigare.

Konstens Berlin - Ett magnifikt Museiutbud:

Alte och Neue Nationalgalerie, Gemäldegaleri, Samlung Berggruen, Hamburger Bahnhof, Egyptiska muséet och Pergamonmuséet

Musikens Berlin – Opera och Filharmoni

Staatsoper Unter den Linden, Komische Oper Berlin och Berlins Philharmonie

Det "nya" och "gamla" Berlin upplever vi under vår omfattande Kultursightseeing i den återförenade, idag "Gränslösa Staden".

4-stjärnigt centralt boende! Lokalt färgade måltider inkl drycker

Konstinformator: Thomas Kjellgren, tidigare chef vid muséet i Kristianstad

VERDI FESTIVALEN I PARMA

Italien med besök i Busseto-Parma-Modena-Sabbioneta-Mantova-Cremona

Reguljärflyg/buss: 26/9-1/10 2019

"I Verdis fotspår" – en Musik och Kulturresa i unika miljöer fylld av spännande operahistoria

3 Verdi operor

26/9 "I Due Foscari" på Teatro Regio di Parma

27/9 "AIDA" på Teatro Verdi in Busseto

29/9 "Nabucco" på Teatro Regio di Parma

Gastronomisk utflykt! Kultursightsseeing!

Musikinformatör! Svenskspråkig färdledning

Svenska Kulturresor AB

Davidshallsg 21, Box 17554, 200 10 Malmö Tel 040-10 35 70, 0735-33 41 34

www.kulturresor.se info@kulturresor.se

Rosenkavaljeren

DEN NORSKE OPERA & BALLETT • RECENSENT: SÖREN TRANBERG • FOTO: ERIK BERG

Det var med stor förväntan som jag åkte till Oslo för att se *Rosenkavaljeren*. På pappret lovade det gott. Men efter premiärföreställningen var jag knappt berörd av en Straussopera som har så oändligt många bottnar och fasetter. I vintras såg jag operachefen **Annilese Miskimmons** mycket lyckade uppsättning av Benjamin Brittens *Billy Budd* (OPERA 1/19) och jag såg fram mot hennes kommande satsning med *Rosenkavaljeren*. För mig är det obegripligt att man lånar in en 20 år gammal uppsättning från Scottish Opera i Glasgow, även om regissören heter **David McVicar**. Så här kan man inte producera operauppsättningar längre. Det kändes som fadd skåpmat.

Förmodligen är det ekonomiskt försvarbart med lägre omkostnader än vad en nyproduktion skulle ha kostat, men konstnärligt är det helt förkastligt. Regissören har själv varit på plats och iscensatt en anrättning som aldrig lyfter. McVicar's personregi är för oprecis och flera av solisterna i de viktigaste rollerna blir oförlösta. Många gjorde dessutom sina rolldebuter.

Det är synd eftersom Den Norske Operas orkester spelar med stor intensitet under den 33-åriga **Joana Mallwitz** ledning. Hon är sedan

i höstas Generalmusikdirektor vid operan i Nürnberg. Redan 2014 innehade hon samma position vid Theater Erfurt, då Europas yngsta chefsdirigent. Hon har redan en omfattande karriär med gästspel vid operahusen i Zürich, München, Frankfurt, Hamburg och Köpenhamn. Hennes symfonirepertoar är också betydande och i Sverige har hon dirigerat Göteborgs Symfoniker.

Synd att hennes gedigna musikaliska tolkning korresponderar så dåligt med det sceniska i Oslo. Det här var hennes *Rosenkavaljer*-debut och den var imponerande, trots ibland lite väl raska tempi.

Flera scener var röriga och eftersom David McVicar även svarar för scenografin förstärks det än mer, här i en murrig 1700-talsmiljö. I princip bjuds vi på en och samma scenbild genom alla tre akterna med en rundhorisont i ett palats som krackelerat och med ett sluttande scengolv. En mängd entréer och sortier görs via ett antal smådörrar, vilket bara förstärker det röriga intrycket.

I första akten dröjer till efter morgonmottagningen hos Fältmarskalkinnan innan det blir någon fason på spelet. **Marita Sølberg** gör en fin insats där man plötsligt uppfattar den viktiga tyska

texten, inte minst i hennes två monologer med långa fina legatobågar. **Adrian Angelicos** (Octavian) kvaliteter känner vi väl till från Christof Loys Stockholmsuppsättning, där med ett större spelutrymme. **Mari Eriksmoen** är vokalt en lysande Sophie med en fin krispighet i sin sopran. Men en missklädande peruk gör att hon inte känns trovärdig som ingeny.

Britten **Henry Waddington** (baron Ochs) är en felbesättning med en alldeles för ljus basbaryton, vilket gör att de vokala skillnaderna mellan honom och **Fredrik Zetterströms** Faninal blir för små och rösterna för likartade. Waddington saknar dessutom känslan för vad som krävs för rollen och hans undermåliga tyska gör inte saken bättre.

Det viktiga intrigantparet Valzacchi (**Thor Inge Falch**) och Annina (**Ingebjørg Kosmo**) kom också bort, vilket var trist. Det går att göra mycket mer av deras upptåg. I rollen som Poliskommissarien satte dock **Jens-Erik Aasbø** stort avtryck med ett både pregnant agerande och en fullödlig bas – en sångare på fin tillväxt.

Jag hoppas snart få uppleva Joana Mallwitz igen, då helst i en uppsättning där det sceniska korresponderar bättre med det musikaliska. :||

STRAUSS: ROSENKAVALJEREN

Premiär 16 mars 2019.

Dirigent: Joana Mallwitz

Regi och scenografi: David McVicar

Kostym: Tanya McCallin

Koreografi: Andrew George

Solister: Marita Sølberg, Adrian Angelico, Mari Eriksmoen, Henry Waddington, Fredrik Zetterström, Eli Kristin Hanssveen, Thor Inge Falch, Ingebjørg Kosmo, Jens-Erik Aasbø, m.fl.

www.operaen.no

PUCCINI, PENGAR OCH PIZZA

Avancerad teknologi och en breddad musikscen. Det präglar Genuas operahus Teatro Carlo Felice som byggdes upp från grunden i slutet på 1980-talet. OPERA har träffat teaterns konstnärlige ledare Giuseppe Acquaviva.

SKRIBENT: LOUISE FAUELLE
FOTO: MARCELLO ORSELLI

TEATRO CARLO FELICE

Adress: Passo Eugenio Montale 4, Genua

Invigning: 1828

Arkitekt: Carlo Barabino

Nyinvigning: 1991

Arkitekter: Ignazio Gardella, Aldo Rossi, Fabio Reinhart och Angelo Sibilla

Antal platser: 2 000

Säsong: oktober–juni

OPERAREPERTOAR VÅREN 2019:

Tosca av Giacomo Puccini: 2–12 maj.

Cavalleria rusticana/Pajazzo av Pietro Mascagni/Ruggiero Leoncavallo: 24–30 maj.

Madama Butterfly av Giacomo Puccini: 14–20 juni.

www.carlofelicegenova.it

Skymningen har lagt sig över den italienska kuststaden Genua. På uteserveringarna intas den sedvanliga aperitifen – drinkar med tilltugg – i gatlyktornas gula sken. Några stenkast från den cirkelformade fontänen i mitten på huvudtorget Piazza De Ferrari ringlar sig en lång kö av upklädda människor. De väntar på att släppas in i den något undanskymda entrén till Teatro Carlo Felice, stadens operahus. Efter en stund strömmar de in i den moderna byggnaden och intar de tvåtusen sammetsröda sätena i salongen, vars väggar och balkonger är utformade som husfasaderna på ett klassiskt italienskt torg. Snart tystnar publiksorlet, ljuset släcks ner och kvällens huvudrollsinnehavare, den italienske kompositören Ludovico Einaudi, äntrar scenen och slår sig ner vid den svarta flygeln.

Konserten, som äger rum i slutet av mars, är ett exempel på hur Teatro Carlo Felice används när den egna orkestern och kören är på resande fot. I detta fall befinner de sig på Royal Opera House Muscat i Oman, där de spelar *Léo Delibes Lakmé*. I april är de tillbaka igen i Genua för musikalen *Sunset Boulevard* av Andrew Lloyd Webber.

– För mig är det viktigt att vi erbjuder något även för dem som gillar annat än opera och klassisk musik. Salongen är utformad som en piazza, en plats där folket möts. Det är en symbol för att musiken som framförs här ska vara till för alla, säger Giuseppe Acquaviva, konstnärlig ledare på Teatro Carlo Felice.

OPERA träffar honom några timmar före Einaudi-konserten på hans chefsrum i den sexton våningar höga teaterbyggnaden. Han är för dagen klädd i grå kostym, vit skjorta och lila slips. Det öppna fönstret släpper in den ljumma vårluften och bruset

från bilarna på Piazza De Ferrari nedanför. Utsikten består av takåsarna till stadens pampiga byggnader och den industriella, grå hamnen som kontrasterar mot det glittriga, azurblå havet.

Carlo Felice är en av de viktigaste teatrarna i Italien

När Teatro Carlo Felice slog upp portarna i februari 1828 var Genua sedan många århundraden en av Europas viktigaste hamnstäder och vid tidpunkten ett hertigdöme införlivat med Sardinien. På invigningsoperan, *Bianca e Fernando* av Vincenzo Bellini, närvarade mannen vars namn teatern bär, Carlo Felice, som då var kung i kungariket Sardinien.

I dag finns bara en liten del av den yttre fasaden kvar av det forna operahuset. Det totalförstördes av bomber under andra världskriget och det dröjde till 1987 innan den första grundstenen till en ny, modern opera las. Det nya operahuset invigdes den 18 oktober 1991 med Verdis *Trubaduren*.

– Carlo Felice är en av de viktigaste teatrarna i Italien. Dels för att vi har en av de bästa och mest teknologiskt avancerade scenerna, vilket gör att vi kan sätta upp allt här. Dels för att vi har otroligt duktiga människor som jobbar i huset, såväl inom det tekniska som orkester och kör, säger Acquaviva.

Ovanför hans skrivbord, som är belamrat med pappershögar, ett askfat och cigarettpaket, hänger en oljemålning föreställandes ett porträtt av kompositören Giacomo Puccini. Tavlans ägare är Giuseppe Acquavivas privata och han tog med sig den från hemmet i hamnstaden Livorno, knappt 20 mil söder om Genua, när han tillträdde sin post på Teatro Carlo Felice 2011. Före dess hade han varit tio år som konstnärlig chef på Puccini Festival i Toscana. Inte oväntat

är Puccini Acquavivas personliga favorit bland de italienska operaskaparna. Varje säsong har han minst en Pucciniopera på repertoaren och dirigerar den då i regel själv. I juni i år väntar *Madama Butterfly*.

– Puccini var en av de viktigaste kompositörerna och la grunden till den dramatiska musiken. Den var han en mästare inom, säger Acquaviva och ler.

Samarbetspartner är nödvändiga

Italienska klassiker av Rossini, Donizetti, Verdi och Puccini hör till de mest återkommande operorna på Teatro Carlo Felices repertoar – för att de är populära, men också för att de berättar historien om det italienska folket. Acquaviva upplever att han inför varje säsong – som sträcker sig mellan oktober och juni – jonglerar med tre komponenter: konstnärlig vision, budget och biljettintäkter. Inte sällan måste han välja en uppsättning som är lite billigare att göra eller som han vet kommer att sälja många biljetter framför det som han rent konstnärligt skulle vilja sätta upp. Därtill handlar en stor del av hans arbete om att hitta samarbetspartner i andra operahus, både i Italien och utomlands. De senaste åren har Teatro Carlo Felice gjort produktioner ihop med operahuset i bland annat Los Angeles, Kairo, Peking och Seoul.

– I maj samproducerar vi *Cavalleria rusticana* med Florens och därefter sätter vi upp *Madama Butterfly* med Teatro Astana i Kazakstan. De var även här med sin balett och gjorde *Svansjön* tidigare i år. Numera har operahus inte råd att skapa stora produktioner på egen hand, säger han med eftertryck.

Ett av de initiativ som Giuseppe Acquaviva presenterade i samband med att han började på teatern för snart tio år sedan är satsningen

6

på att bredda det musikaliska utbudet. Utöver det traditionella opera-balettsymfoniorkester har han infört musikaler som ett återkommande inslag, men också låtit scenen användas till crossover-musik. Konserten med Ludovico Einaudi är ett exempel. Andra musiker som de senaste åren har stått på Teatro Carlo Felices scen är pianisten Giovanni Allevi som gör jazz och pop, singer/songwritern Gino Pauli, violinisten David Garrett och gruppen New Trolls, som blandar klassisk musik och rock.

7

Initiativet är både ett sätt att mer effektivt utnyttja operahusets scen och att ge tyngd åt visionen om att vara en teater "för alla" genom att flirta med en mer heterogen och yngre publik. Det senare, att fånga upp ungdomarna, är en av Acquavivas hjärtefrågor.

På Teatro della Gioventù, en kvarts promenad från Carlo Felice, sätter de varje år upp tre till fyra produktioner anpassade för en yngre publik. Biljetterna kostar mellan sex och tio euro. Acquaviva har själv två barn, en son på nio och en dotter på tretton år. De bor kvar i hans hemstad Livorno men besöker Genua varje gång operan sätter upp något nytt för unga.

– Jag tror att det är viktigt att barn introduceras till klassisk musik tidigt. Opera anses av de flesta vara något för gamla, för experter eller för rika. Men det stämmer inte. Därför måste vi vuxna presentera opera för barnen innan de antar den uppfattningen, säger han och tillägger:

– I dag är det faktiskt billigare att som ung se en opera i Genua än att gå på popkonsert, bio eller äta på pizzeria. ■■

8

1. Teatro Carlo Felice.
2. Interiör, Teatro Carlo Felice.
3. Giuseppe Acquaviva.
4. Simon Boccanegra.
5. Norma.
6. Interiör, Teatro Carlo Felice.
7. Turandot.
8. Aida.

Nu finns också Tidskriften OPERA digitalt

Du som vill läsa OPERA digitalt kan nu ladda ner vår app på App Store eller Google Play eller läsa i datorn via vår hemsida.

Det enda som behövs för att kunna läsa OPERA i appen är ett konto och dina prenumerationsuppgifter.

Så här läser du OPERA i appen om du är prenumerant:

1. Sök efter appen Tidskriften OPERA i App Store eller på Google Play.
2. Installera appen.
3. Öppna appen, klicka på "Pappersprenumerant".
4. Skapa ett konto eller ange befintliga kontouppgifter samt kundnummer och postnummer.
5. Nu har du tillgång till OPERA i mobilen eller på läsplattan. Nästa gång räcker det att logga in via figuren uppe till höger med mejl och lösenord.

Så här läser du via datorn om du är prenumerant:

1. Gå in på vår hemsida och klicka dig fram till vårt digitala arkiv eller gå in på: https://manage.paperton.com/library/open_shelf/tidskriften-opera
2. Klicka på valfritt omslag.
3. Fyll i kundnummer samt postnummer och logga in.
4. Nu har du tillgång till OPERA i datorn.

För dig som inte är prenumerant på papperstidningen

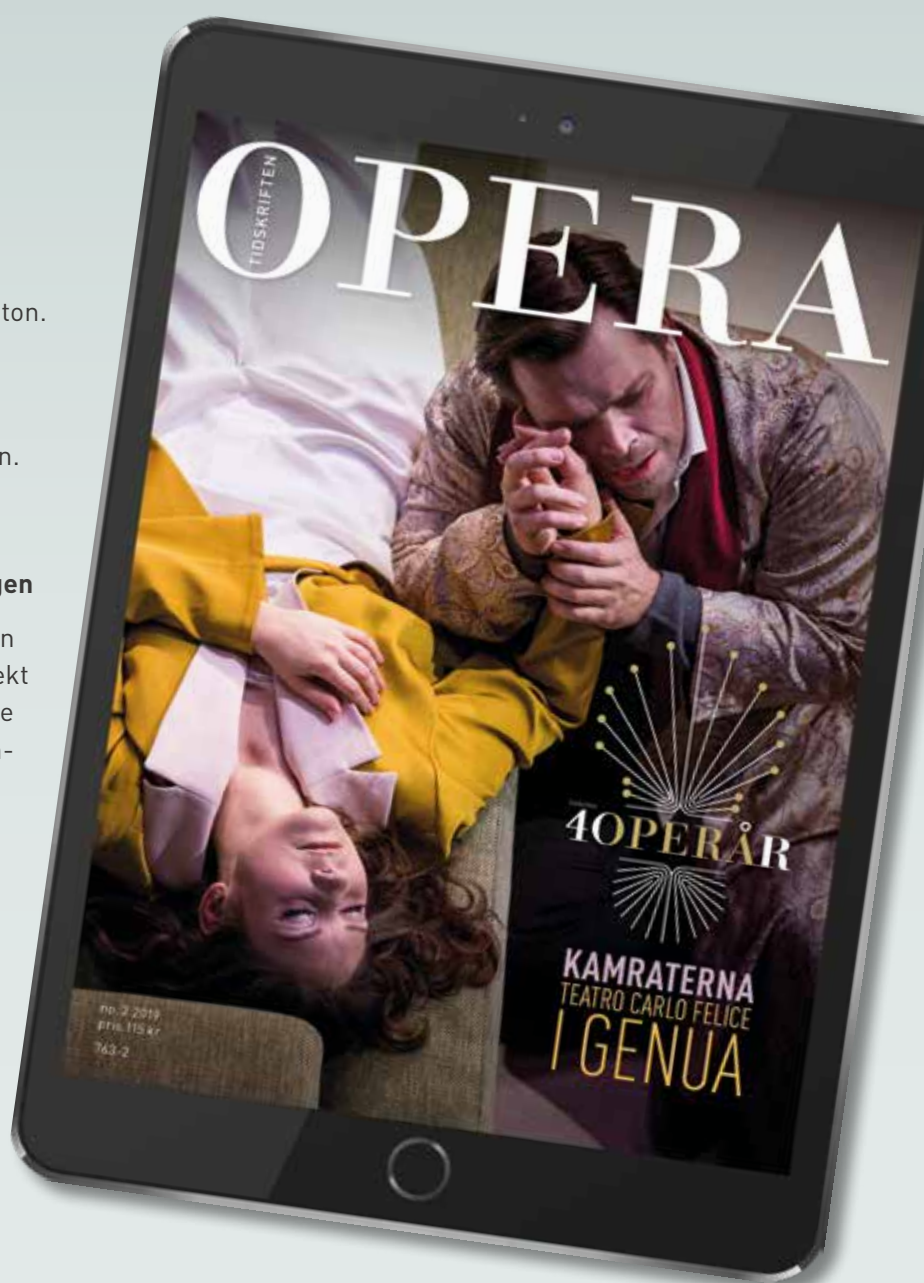
För dig som inte är prenumerant finns nu möjligheten att köpa lösnummer och digitala prenumerationer direkt i appen – ladda ner appen från App Store eller Google Play och välj vilken utgåva du vill köpa. Vi rekommenderar alltid att skapa ett konto i samband med köpet för att du ska kunna logga in via andra enheter eller via dator och läsa på <https://paperton.com>

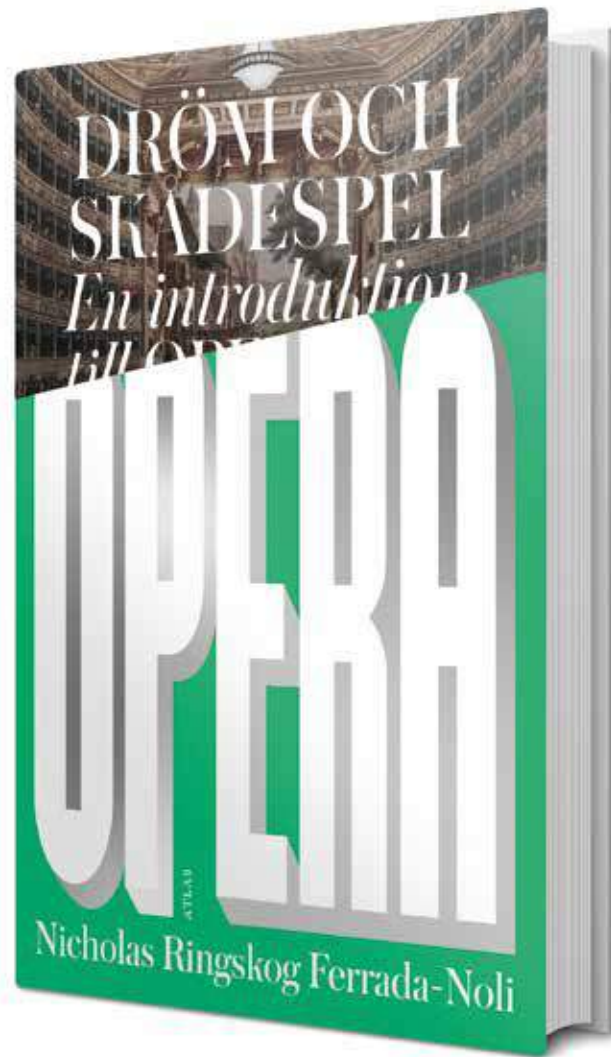
Ett lösnummer kostar 95 kronor och en helårsprenumeration (fem nummer) kostar 399 kronor digitalt.

Behöver du hjälp att aktivera din prenumeration?

Kontakta support@paperton.com och ange ditt kundnummer, postnummer och mejladress så hjälper vår support dig.

Digitaliseringen har kunnat genomföras med stöd från Kjell och Märta Beijers Stiftelse.

DRÖM OCH SKÅDESPEL EN INTRODUKTION TILL OPERA

Nicholas Ringskog Ferrada-Noli

Atlas [414 s.]

ISBN 978-91-7389-593-4

Om *Valkyrian* har vi just fått veta att slutet innehåller ett långt parti "med otrolig musik". Men med *Siegfried* blir det värre. Det är nämligen "i princip just en nazistisk opera". Hjälten "är helt enkelt ett svin, en naiv idiot, som är jättestark och hyllar styrka ...". Och han känner ingen tacksamhet mot Mime, "denne fadersfigur". I stället "hånar Siegfried honom och dödar honom till slut. Det är så obehagligt". Siegfrieds seger över Fafner "får lätt en air av buskis" och författarens slutkommentar är "Snark". Slutet ger en "oh shit, det är inte bra-känsla", men var lugn, *Ragnarök* tycker författaren är "otroligt bra, mest för att slutet är så enormt mäktigt, när världen går under".

Vad är nu detta? **Nicholas Ringskog Ferrada-Noli**, verksam bland annat som musikkritiker i Dagens Nyheter, har tagit sig för att skriva "En introduktion till opera", riktad till... Ja, vilka? Det är visserligen en behändig liten volym men ändå på 400 sidor, så den som börjar läsa har förmodligen redan börjat bli aktivt intresserad av opera. Inledningsvis blir läsaren upplyst om att gå på opera är ungefär som att gå på bio, bara att det är paus, till och med ibland två pauser i en operaföreställning. Övrig information av vad

operalyssnande innebär är av liknande art. Sedan följer genomgång av huvuddragen i operans historia samt långa innehållsredogörelser för tio operor från *Julius Caesar* till *L'Amour de loin*.

Att språket är enkelt är helt i sin ordning i en introduktion, men författarens ordval och sätt att beskriva verken låter ana att det nog är mycket ungdomliga läsare han vänder sig till, ja kanske barn. Om *Rigoletto* heter det att det som händer i sista akten är att "Hertigen och Maddalena hänger i ett värdshus och har det mysigt". Om Musorgskij heter det att "han var för De Fem vad rapparens Ol' Dirty Bastard var för hiphopgruppen Wu-Tang Clan". Figaro och Susanna blir "förbannade" på varandra ibland får vi veta, och en aria kan vara "knäckande vacker" (ordet aria används om alla slags soloscener). Knäckt och förbannad är ord som Ferrada-Noli gärna använder liksom karakteristiken "hittig" om en populär aria.

De unga (?) läsarna bibringas genomgående god moral. Författaren är lika indignerad över den oanständiga *Così fan tutte* som någonsin 1800-talets borgerliga publik, och han hytter då och då med sitt pekfinger åt tonsättare som betar sig alltför heteronormativt. En opera som *Trollflöjten* innehåller alltför många "larvigheter" för att den ska gå att riktigt acceptera. Inte oväntat har denne allvarsame författare heller inte mycket till övers för operabuffa.

Sin egen upplevelse av opera beskriver Ferrada-Noli på ett märkligt sätt. Han citerar det stycke ur Flauberts *Madame Bovary* där Emma

SILJANSRINGEN

RHENGULDET

blir alldeles hänryckt av en föreställning av *Lucia di Lammermoor* och menar att detta är något han kan relatera till. Vad han inte tycks ha fattat är att här skildrar Flaubert med isande ironi Emma Bovarys ytliga känslsamhet.

Han berättar också om hur hans kärlek till operan föddes. Han bodde då i Malmö men skulle flytta till Stockholm där man ju kunde få se *Bohème*. Ty mer än något annat längtade den unge mannen efter att "besöka Kungliga Operan och se en riktig operaföreställning". Synd att han missat att i Malmö har man tillgång till hela två operahus, både i Malmö och Köpenhamn, och på båda två spelas fullgoda föreställningar av *Bohème* väl så ofta som i Stockholm, till exempel såg jag härom året Anna Netrebko som Mimì i Köpenhamn.

Nå, jag har fyllt mitt exemplar av Ferrada-Nolis egenartade introduktion med många fler utropstecken i kanten men ska inte ta upp utrymme med ytterligare exempel. Ovanstående må räcka som varning för denna häpnadsväckande usla förlagsprodukt. :||

Lennart Bromander

Wotan	Johan Schinkler
Fricka, Erda	Anna Larsson
Loge	Göran Eliasson
Woglinde	Alexandra Büchel
Wellgunde	Katarina Böhm
Flosshilde	Johanna Sannefors
Alberich	Fredrik Zetterström
Mime	Anders J Dahlin
Donner	Johan Rydh
Fasolt	Jens Persson
Freja	Maja Frydén
Froh	Simon Petersson
Fafner	Mattias Olsson
Regi	Patrik Sörling
Dirigent	Mattias Böhm
Scenografi	Bernd Janusch
Koreografi	Anna Näsström
Ljusdesign	Jimmy Svensson

Dansare och statister

Visit Dalarna 0771-62 62 62.

www.visitdalarna.se

www.konsertladan.com

† Världens äldsta operasångerska **Hilde Zadek** fyllde 100 år den 15 december 2017. Hon avled den 21 februari i år i Karlsruhe, 101 år.

Zadek föddes i Bromberg – numera polska Bydgoszcz – i första världskrigets skugga, men växte upp i Stettin (Szczecin) i västra Pommern. Där levde hon fram till 1934, innan hon som judinna icke var önskvärd i Tyskland efter att Adolf Hitler utsetts till rikskansler 1933. Zadek lämnade sin hemstad och for till Berlin, varifrån hon utvandrade som 17-åring till Palestina.

Under sina fyra första år i Palestina tog hon dock inte en ton på grund av sin oro för familjen. Flera av hennes släktingar och vänner förintades i nazisternas koncentrationsläger. Hilde Zadek tog sånglektioner för Rosa Pauly på Jerusalems musikkonservatorium. Redan då var siktet inställt på att bli operasångerska trots att hon aldrig sett någon operauppsättning. Via ett stipendium i Zürich återvände Zadek till Europa hösten 1945. Resten av hennes familj utvandrade till USA.

I Zürich kom hon i kontakt med Wienoperans chef Franz Salmhofer, som hört henne på en konsert. Han erbjöd henne som debutroll *Aida* vintern 1947, en repertoarföreställning, utan någon scenisk repetition eller orkesterrepetition. Det blev en sensationell framgång och Zadek fick omgående kontrakt med Wienoperan. Här kom hon att sjunga fram till pensioneringen 1971. Hon utsågs till Kammersängerin 1951.

Redan 1949 sjöng Hilde Zadek *Vitellia* i *Titus mildbet* vid Salzburgfestspelen. Där ersatte hon Renata Tebaldi i Verdis *Requiem* under Herbert von Karajans. Requiem spelades även in på skiva. Festspelen i Glyndebourne och Edinburgh (titelrollen i *Ariadne på Naxos*) följde 1950 och därefter Covent Garden, vars ensemble hon tillhörde under fyra säsonger. Zadek behövde aldrig provsjunga, inte ens inför Metropolitandebuten i New

York 1952. Det blev även gästspel på La Scala i Milano, Opéra Garnier i Paris, La Monnaie i Bryssel, Maggio Musicale Fiorentino i Florens, Bolsjojteatern i Moskva, San Francisco-operan och Teatro Colón i Buenos Aires.

Hennes rollista var lång: Glucks *Alceste* och *Ifigenia på Tauris*, Mozarts grevinnan *Almaviva*, *Donna Anna* och *Vitellia* (på cd med Nicolai Gedda), Straussroller som *Fältmarskalkinnan*, *Ara-bella*, *Ariadne*, *Chrysothemis* och *Christine Storch* i *Intermezzo*. Wagnerpartier som *Senta*, *Elisabeth*, *Elsa*, *Eva* och *Sieglinde*. Betydande Verdiroller som *Aida*, *Elisabeth*, *Amelia* och *Desdemona*. Bland veristiska roller finns Puccinis *Tosca* och Mascagnis *Santuzza*. Hilde Zadek sjöng även *Marietta* i *Die tote Stadt*, titelrollen i *Katarina Ismajlova*, *Magda* i Gian Carlo Menottis *Konsuln* och *Lucile* i Gottfried von Einems *Dantons Tod*. Zadek hade en mörkfärgad och intensiv dramatisk sopran.

Under åren 1964 till 1978 ledde Hilde Zadek sångutbildningen vid Konservatorium der Stadt Wien. Här utsågs hon till professor 1971. Bland hennes mest framgångsrika elever återfinns sopranerna *Adrienne Pieczonka* och *Martina Serafin*. Zadek har också lett mästarkurser i Karlsruhe och Jerusalem samt i Schweiz och Italien. Sedan 1998 äger vartannat år Internationaler Hilde Zadek Gesangswettbewerb rum i Wiens Musikverein, en sångtävling för unga sångare. :||

DOMINICK ARGENTO

1927–2019

Bland hans många operor kan nämnas *Postcard from Morocco*, *Miss Havisham's Fire*, *The Voyage of Edgar Allan Poe* och *The Aspern Papers*.

The Aspern Papers, som bygger på en novell av Henry James, uruppfördes på Dallas Opera 1986 med Frederica von Stade och Elisabeth Söderström. Operan fick svensk premiär på Kungliga Operan 1991 med Birgitta Svendén och återigen Elisabeth Söderström. I Stockholm svarade Ann-Margret Pettersson för regin och verket spelades under två säsonger 18 gånger.

† Den amerikanske tonsättaren **Dominick Argento** har avlidit 91 år gammal. Han är främst ihågkommen för sina fjorton operor och en mängd körmusik. Han är även känd för sångcyklerna *Six Elizabethan Songs* och *From the Diary of Virginia Woolf*. För den senare fick han Pulitzer Prize for Music.

Men Stora Teatern i Göteborg var först i landet med att spela en Argento-opera när man satte upp *Poes sista resa (The Voyage of Edgar Allan Poe)* 1986. För librettot svarade Charles Nolte och uruppförandet hade ägde rum tio år tidigare på Minnesota Opera. :||

ANDRÉ PREVIN

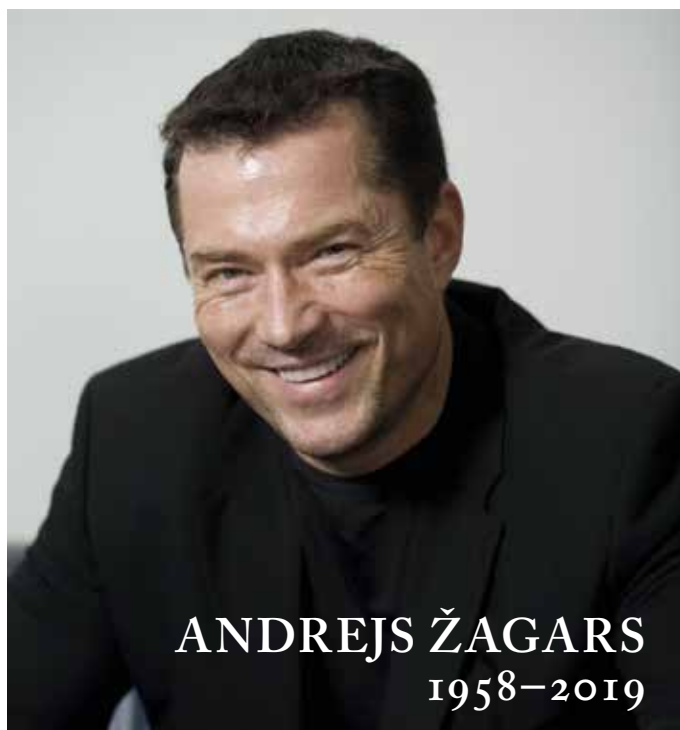
1929–2019

Den mångsidige Previn komponerade sånger med folktons- och jazzinslag. När han gick över till opera fick han in en fullträff med *A Streetcar Named Desire* på San Francisco-operan 1998. Librettot av Philip Littell – efter Tennessee Williams berömda pjäs *Linje Lusta* – handlar om den nervöst lagda Blanche DuBois' besök hos sin syster Stella och dennas man Stanley, som till sist våldför sig på henne.

† Mångsysslaren **André Previn** har avlidit drygt en månad före sin 90-årsdag. Han var född i Berlin men utvandrade i tioårsåldern med sin judiska familj till USA. Han växte upp i Los Angeles. Previn var verksam som dirigent, kompositör, pianist, jazzmusiker, låtskrivare och filmkompositör. Han vann fyra Oscars för musiken till filmerna *Gigi*, *Porgy and Bess*, *Irma la Douce* och *My Fair Lady*. Previn tonsatte musiken till drygt 50 filmer. Previn var chefsdirigent för London Symphony Orchestra, Pittsburgh Symphony Orchestra, Royal Philharmonic Orchestra i London, Los Angeles Philharmonic Orchester och Oslo filharmoniska orkester. Han samarbetade också regelbundet med Wiener Philharmoniker.

Previn skrev inte enligt några minimalistiska principer utan nästan oförsäkamt vackert, men verket har stor spännvidd från honungslena melodier till brutala sammandrabbningar i orkestern med smak av Ligeti och Penderecki. Previn var noga med att i musiken lägga sig nära det dramatiska förloppet. I några avsnitt närmar hans sig utan att skämmas Broadwaymusikalen, som t.ex. i Blanche aria "I Want Magic!". Operan är tacksamt komponerad för röster. Till välljudet bidrog sopranen Renée Fleming som Blanches roll skrevs för.

André Previn var gift fem gånger, andra hustrun var filmskådespelaren Mia Farrow och i sista äktenskapet var han gift med violinisten Anne-Sophie Mutter. :||

† Operaregissören **Andrejs Žagars** har avlidit 60 år gammal efter en längre tids sjukdom. Han var född i den ryska staden Krasnogorsk. Žagars inledde sin bana som skådespelare inom både teater och film. 1996–2013 var han chef för Lettiska Nationaloperan i

Riga. Under hans chefskap utvecklade sig Nationaloperan till ett internationellt renommerat operahus – ett av de mest progressiva i Östeuropa. Detta ledde till flera gästspel vid internationella festivaler, men även turnéer till Taiwan, Hong Kong, Beijing, Mexiko och i Europa.

Žagars regidebuterade med *Den flygande holländaren* i Dalhalla 2002. Samma opera regisserade han vid Majfestspelen i Wiesbaden och vid festspelen i Savonlinna satte han upp Rubinsteins sällan spelade *Demonen*. Žagars var också initiativtagare till Riga Opera Festival, vilket attraherade en internationell publik och kritiker från ledande operamagasin och medier. Utöver detta etablerade han en operastudio för unga solister i Riga. Flera av eleverna har gjort betydande karriärer.

Bland Žagars många operauppsättningar märks bland annat *Spader dam*, *Lady Macbeth från Mtsensk*, *La Traviata*, *Trubaduren*, *Furst Igor*, *Werther*, *Rosenkavaljeren*, *Carmen*, *Maskeradbalen*, *Eugen Onegin*, *Manon Lescaut*, *Lucia di Lammermoor* (med Marina Rebeka i titelrollen), *Lohengrin* och *Tannhäuser*. ■

Foto: Bengt Wanselius

† Basen **Carlos Feller** avled 95 år gammal i tyska Kempten i Bayern strax före jul. Ursprungligen hette han Kalman Felberbaum och han var född strax utanför Lviv i västra Ukraina, på den tiden i den andra polska republiken. Eftersom familjen var judisk emigrerade man till Buenos Aires. Föräldrarna ville att sonen skulle bli tandläkare men det blev i stället operautbildning vid Teatro Colón, där Feller debuterade 1946 som Läkaren i *Pelléas och Mélisande*.

Feller återkom till Europa i samband med världsutställningen i Bryssel 1958. Samma år framträdde han i Cimarosas *Il maestro*

di cappella på Sadler Well's i London och vid Edinburgfestspelen som Dr Bombasto i Busonis enaktare *Arlecchino*. Detta ledde till engagemang vid operahusen i Mainz, Frankfurt och Kiel. Från 1969 kom han att i tre decennier tillhöra den fasta ensemblen vid Kölnoperan. Här kom han att medverka i bland annat Jean-Pierre Ponnelles Mozartcykel i roller som Leporello i *Don Giovanni*, Dr Bartolo i *Figaros bröllop* och Don Alfonso i *Così fan tutte*. Feller var en utpräglad sångskådespelare, vilket kom väl till pass i roller som Doktorn i *Wozzeck* och Schigolch i *Lulu*.

Han gästspelade regelbundet i München och Bryssel samt vid festspelen i Glyndebourne och Salzburg, där han gestaltade Umberto i Pergolesis *La serva padrona*, Dr Bartolo i *Figaros bröllop*, Don Alfonso och Notarien i *Rosenkavaljeren*. Feller debuterade på Metropolitan 1988 som Don Alfonso och där sjöng han även sin paradroll, Dr Bartolo i *Barberaren i Sevilla*. På Drottningholms-teatern sjöng Feller Don Alfonso 1984 i en internationell *Così*-uppsättning med bl.a. Rachel Yakar, Alicia Nafé, Gösta Winbergh och Tom Krause under Arnold Östmans ledning. Feller sjöng också både Dr Bartolo i *Figaros bröllop* och Don Alfonso i Östmans skivinspelningar som gjordes i Nacka aula.

På dvd finns Carlos Feller att se som Dr Bartolo i både Rossinis och Mozarts operor, Geronimo i Cimarosas *Det hemliga äktenskapet* och som Bardolfo i Salieris *Falstaff*. ■

EKKEHARD WLASCHIHA

1938–2019

Foto: Hansjochim Mirschel

† Den tyske Wagnersångaren och barytonen Ekkehard Wlaschiha har avlidit i Bayreuth, 80 år gammal. Han föddes i Pirna i Sachsen och utbildade sig vid Musikhögskolan i Weimar. Karriären inleddes i Gera, som följdes av Landestheater Radebeul-Dresden, Nationalteatern i Weimar och senare Leipzigoperan. Från 1982 var han ensemblemedlem vid Staatsoper Unter den Linden i Berlin. Bland hans många partier märks en mängd karaktärsroller, främst inom Wagnerrepertoaren som Telramund i *Lohengrin*, Amfortas och Klingsor i *Parsifal*, Kurwenal i *Tristan och Isolde*, Hans Sachs i *Mästersångarna i Nürnberg* och titelrollen i *Den flygande holländaren*. Han sjöng också Don Pizarro i *Fidelio* (på cd med Bernard Haitink), Kaspar i *Friskyttan* (Philipsinspelning med Colin Davis), Jochanaan i *Salome*, Escamillo i *Carmen*, Amonasro i *Aida* och titelrollen i *Rigoletto*.

Bayreuthdebuten ägde rum som Alberich i *Ragnarök*. Det var första gången jag såg Wlaschiha. Sedan upplevde jag honom som Alberich i Harry Kupfers uppsättning av *Nibelungens ring* i Bayreuth. Jag minns hans skurrila och fysiska rolltolkningar. Hans baryton hade ett riktigt bett med en metallisk klang, vilket gjorde ett skräckinjagande intryck på publiken. I Bayreuth medverkade han till 1998, också i roller som Kurwenal och Klingsor. Där hörde jag honom som Telramund och som Biterolf i *Tannhäuser*. Jag såg

honom också som Alberich i *Ragnarök* när Den Norske Opera i Oslo spelade sin första *Ring* i det gamla operahuset vid Youngstorvet i början 1990-talet.

Wlaschiha sjöng Kaspar i Joachim Herz regi när Semperoperan i Dresden återinvigdes med *Friskyttan* 1985. Covent Garden-debuten ägde rum som Alberich i *Ring* och året därpå blev det Metropolitanandebut i samma roll (finns på dvd). På dvd kan man också uppleva Ekkehard Wlaschiha som Telramund i filmregissören Werner Herzogs prisade *Lohengrin*-uppsättning vid Bayreuthfestspelen.

Wlaschiha erhöll två Grammy Awards, båda gångerna för sin insats som Alberich i *Nibelungens ring*. Sångaren drog sig tillbaka från scenen 1998 med Don Pizarro i *Fidelio* på Bayerische Staatsoper i München. Gå in på YouTube och upplev Wlaschiha som intervjugäst i August Everdings serie Da Capo. Här bjuder sångaren på mycket av sig själv. ■■

MICHAEL GIELEN

1927–2019

† Dirigenten och tonsättaren **Michael Gielen** har avlidit 91 år gammal. Han föddes i Dresden. Hans far var teater- och operaregissören Josef Gielen, sedermera chef för Burgtheater i Wien, och modern, Rosa Steuermann, var skådespelare av judisk härkomst. Familjen emigrerade till Buenos Aires 1939. Michael Gielen inledde sin karriär som repetitör vid Teatro Colón i Buenos Aires, där han samarbetade nära med dirigentlegenden Erich Kleiber. Under 1950-talet verkade Gielen som dirigent vid Wiener Staatsoper.

Han var chefsdirigent vid Kungliga Operan i Stockholm mellan 1960 och 1965. Här dirigerade han 357 föreställningar i 28 produktioner. Minnesvärda sådana var Sverigepremiären på *Rucklarens väg* 1961 i Ingmar Bergmans regi, *Don Juan* (Göran Gentele), *Falstaff* och *Parsifal* (båda i Bengt Petersons regi), Brittens *En midsommarnattsdröm*, Dallapiccolas *Fången* och uruppförandena av Lars Johan Werles *Drömmen om Thérèse* samt Karl-Birger Blomdahls *Herr von Hancken*. Men även baletter som Birgit Åkesons *Ikaros* och *Ekon av trumpeter* i koreografi av Anthony Tudor.

Gielen var sedan verksam vid Kölnoperan 1965–68, där han uruppförde Bernd Alois Zimmermanns *Die Soldaten*. Gielen var också verksam i Bryssel och Amsterdam, där han var musikchef vid Nederländska operan.

Mest ihågkommen är Michael Gielen som chef för Frankfurtoperan 1977–87, där han såg till att det spelades mer nutida operor. Han samarbetade ofta med radikala regissörer som Hans Neuenfels (*Aida*) och Ruth Berghaus i *Nibelungens ring*, där Catarina Ligendza sjöng Brünnhilde och Helena Döse Sieglinde. Gielen såg till att Franz Schrekers operor fick en blomstringstid,

inte minst *Die Gezeichneten*. Frankfurtoperan blev under Gielens chefstid ett av Europas mest ledande och omsusade operahus.

Som kompositör verkade Gielen i andra Wienskolans tradition. Som konsertdirigent engagerade han sig främst för nutida tonsättare som Messiaen, Berio, Nono, Boulez och Stockhausen. På skiva förekommer Michael Gielen flitigt, inte minst i verk av Bruckner, Mahler och Schönberg.

År 2005 gav Michael Gielen ut sina memoarer, *Unbedingt Musik (Absolut musik)*, där han bl.a. utförligt berättar om sina år på Stockholmsoperan och sina möten och samtal med andra dirigentstorheter. Boken innehåller också en diskografi över hans många skivinspelningar.

Michael Gielen avslutade sin dirigentgärning 2014 av hälsoskäl. Han var både en intellektuell och radikal politisk person, men framför allt var han en mångsidig allrounddirigent med en enorm repertoar. ■■ Sören Tranberg

OPERERA

TIDSKRIFTEN

NR 3/2019 UTKOMMER
DEN 25 JUNI!

- ◆ Jacques Offenbach 200 år! Det uppmärksammar givetvis OPERA. Folke Freund ger oss en bakgrund till Offenbachs liv och tonsättargärning. Göran Gademan går igenom de olika versionerna av Hoffmanns äventyr och ger oss också tips på cd- och dvd-inspelningar av operan. Dessutom botaniserar vi bland nyutkomna Offenbachinspelningar.
- ◆ Ingvar von Malmborg har varit i Ukraina och tar oss med till Operan i Kiev. Hur ser operalivet ut där?
- ◆ I nr 3 kommer så intervjun med den tyske barytonen Johannes Martin Kränzle. Den fick stå över nr 2 på grund av platsbrist.
- ◆ OPERA recenserar bland annat Haydns Skapelsen på Folkoperan, Martinus Nyckeln till drömmarna och Poulencs Vox humana på Göteborgsoperan samt på Malmö Opera Händels Il trionfo del Tempo e del Disinganno och urpremiären på Bo Holtens nya opera Schlagt sie tot! som handlar om Martin Luther.
- ◆ OPERA bevakar också Nina Stemmes debut som Färgarfrun i Die Frau ohne Schatten i en nyuppsättning på Wiener Staatsoper. Likaså rapporterar vi bl.a. om Elisabet Strid, som sjunger sin första Lisa i Tjajkovskijs Spader dam i nyproduktion i Düsseldorf.

Fr. v.: Jacques Offenbach. Foto: Félix Nadar.
Operan i Kiev.
Johannes Martin Kränzle. Foto: Christian Palm.
Skapelsen. Foto: Mats Bäcker.

EST 1960

TURUN
MUSIKKIJUHLAT
TURKU MUSIC FESTIVAL
ÅBO MUSIKFESTSPEL
8.-22.8.2019

Händel:
Agrippina

I ROLLERNA BL.A.
FRANCO FAGIOLI
LUCA PISARONI
SAMANTHA HANKEY
JAKUB JÓZEF ORLIŃSKI
IL POMO D'ORO

2/6 Åbo konserthus

12/8 Khatia Buniatishvili
piano

Hela sommarens
program:
WWW.TMJ.FI

lippu.fi + 0600 900 900
2,00 € min + pvm
FIN • SWE • ENG

Smålandsoperan
presenterar
Donizettis opera

Medverkande: Björn Elmgren,
Elin Skorup, Michael Axelsson,
Joakim Larsson, Henrik Zenkert
med flera

Don Pasquale

Libretto av Giovanni Ruffini
I regi av Anders Aldgård

Åseda Folkets Park
20.7-10.8 2019

Köp biljetter på:
smalandsoperan.se/biljetter

KULTURRÅDET
Växjö kommun
Region Östergötland
Uppvidinge kommun
Stadsförbundet
Västernorrland
MUSIK & SYD

Sm.Op.
smalandsoperan.se

avlyssnat

VIVALDI: IL GIUSTINO

Galou, Baráth, Gäng, Cangemi, Gonzalez Toro, Vendittelli, Giangrande.
Accademia Bizantina/Dantone
Naïve OP 30571 [3 CD]

Distr: Naxos

CECILIA BARTOLI – ANTONIO VIVALDI

Ensemble Matheus/Spinosi.
Decca 484 4475 [1 CD]

Distr: Universal

Det var ungefär hundra år sedan man återupptäckte ett tjugotal operapartiturer

med **Antonio Vivaldis** autograf och det är först de senaste tjugo åren som hans operor har etablerats på de europeiska scenerna. Den pågående utgivningen av Vivaldis operor har också till inte ringa grad fått skjuts av **Cecilia Bartolis** Vivaldialbum för just tjugo år sedan; hennes cd gav åtminstone spridning utanför musikforskare och institutioner i sådan grad att skivbolag såväl som europeiska operahus (Sverige undantaget) började intressera sig för Vivaldis operor.

I Naïves digra utgivning av Vivaldi har turen nu kommit till *Il Giustino*, en opera som uruppfördes i Rom 1724 och som handlar om kärlek och politik. Handlingen är konventionell. Kejsarinnan Arianna firar bröllop med Anastasio men hotas av Vitaliano som åtrår Arianna. På landet får Giustino en kallelse av Fortuna, som lovar honom krigiska framgångar. Efter diverse förvecklingar återställer han ordningen och naturligtvis visar det sig att han egentligen är adlig, bror till både Anastasio och Vitaliano. Han får också sin älskade Leocasta, medan den onde Amanzio besegras.

Vi möter också sjömonster, ett rytande lejon och den sedvanliga stormen i denna historia, som har viss historisk grund i Justin I, som ska ha varit svinaherde, sedan soldat och där gjort karriär till kejsarämbetet i mitten av det första årtusendet.

Inspelningen visar vilken förlust det är att inte få se denna opera på svenska scener. Här finns goda möjligheter till en rapp föreställ-

ning med alla korta recitativ och korta arior där flera av de senare är alldeles intagande, som Giustinos "Misero è ben colui che dopo nato" i första akten, eller Anastasios "Vedrò con mio diletto" från samma akt. Att Vivaldi här återanvände musik från tidigare operor stör knappast, så gjorde även Händel och Rossini. Att några takter av "Våren" ur *De fyra årstiderna* inleder en aria är ett sådant exempel.

Attacken i Accademia Bizantina under **Ottavio Dantone** är genomgående exakt, här finns tempo och klarhet, en vitalitet som suddar ut de trehundra åren från urpremiären. Solisterna är genomgående utmärkta, flera av dem medverkar på andra inspelningar av Vivaldis operor, som **Verónica Cangemi**, som med sin kraftfulla, karaktärsfyllda sopran ger smärta och hjärta åt Leocasta. **Emöke Baráth**, ett av de senaste stjärnskotten på barockhimlen, gör en imponerande Arianna, mjuk och varm är hennes sopran. Uppsättningens båda kontraaltar, **Silke Gängs** Anastasio och **Delphine Galous** Giustino, ger variation och framför allt Galous röst ligger fascinerande nära en countertenor. **Emiliano Gonzalez Toro** har rätt slags tenor för Vitaliano, tät och lagom sträv men med fina fraseringar.

Fraseringarna är också något att njuta av i Cecilia Bartolis nya cd, där hon alltså återvänder till Vivaldi. Den förra cd:n från 2018 hade två arior från *Il Giustino*, den nya en och då just Anastasios "Vedrò con mio diletto". I övrigt är ariorna från andra operor som *Orlando furioso*, *Ottone in villa* och *Catone in Utica*. En jämförelse med den förra cd:n förvånar, rösten är sig häpnadsväckande lik, inte det minsta mörkare, snarare lättare och med lite fler nyanser i fraseringarna. Möjligen väljer hon arior som passar hennes röst bättre i dag; våldsamma storm- eller krigsrior är denna gång inte vad som karakteriserar albumet.

Men Bartoli kan fortfarande drilla som fåglarna närmast bekymmerslöst i "Quell'augellin che canta" (*La Silvia*) eller attackerna i "Se lento ancora il fulmine" (*Argippo*). Förunderligt elegant är "Sol da te, mio dolce amore" (*Orlando furioso*), där hon kan sjunga duett med flöjten och tyckas överträffa den senare. Och **Jean-Christophe Spinosi** leder sin Ensemble Matheus med stor säkerhet. Det är ju detta slags musik han – och La Bartoli liksom Ottavio Dantone – ska syssla med. Synd bara att så få norröver gör det. ■ Claes Wahlin

ROSSINI: AURELIANO IN PALMIRA

Gatell, Dalla Benetta, Viotti, Pitts, Xu, Chen, Anderzhanov. Camerata Bach Choir, Poznań. Virtuosi Brunensis/Pérez-Sierra

Naxos 8.660448-50 [3 CD]

Distr: Naxos

ROSSINI: RICCIARDO E ZORAIDE

Bills, Marianelli, Mironov, Di Piero, Beltrami, m.fl. Camerata Bach Choir, Poznań. Virtuosi Brunensis/Pérez-Sierra

Naxos: 8.660419-21 [3 CD]

Distr: Naxos

Kan du nynna någon melodisnutt ur

Gioacchino Rossinis *Aureliano in Palmira*? De flesta skulle svara nej. Men spelar du Naxos inspelning kommer du att glatt igenkännande nynna med i välkända Rossinisnuttar. Rossinis kanske mest spelade nummer, uvertyren till *Barberaren i Sevilla*, skrevs egentligen just för *Aureliano* och lyssnare kommer gång på gång lystra till melodier ur *Barberaren* och andra kända Rossinioperor.

Vid urpremiären av *Aureliano in Palmira* på La Scala 1813 upplevde Rossini det hela som ett fiasko. Detta var visserligen överdrivet, men verket kom att bli ett av hans minst spelade. Titelpersonen är den romerske kejsaren Aurelianus som slår ner ett upprorsförsök i den romerska provinsen, stadsstaten Palmyra (i nuvarande syriska öknen och numera närmast totalförstörd av IS).

Aureliano vill som krigsbyte och maka ha den besegrade drottningen Zenobia, som älskar den tillfångatagne frihetshjälten Arsace. Operans handling utspelas till stor del i fängelsehålor, där Zenobia och Arsace heroiskt står fast vid sin kärlek och trotsar Aurelianos hotfulla påtryckningar innan kejsaren låter sig röras av deras hjältemod, vilket bäddar för försoning och happy end.

Handlingen i *Ricciardo e Zoraide* är hämtad från en riddarromantisk 1700-talsparodi. Zoraide har av kärlek till Ricciardo gått emot sin far genom att rymma med sin älskade, men kommer ifrån honom och sitter fången hos Agorante. Handlingen utvecklas sedan till ett slags

räddningsopera, naturligtvis med lyckligt slut, där Zoraide undsätts av sin älskade och även får faderns förlåtelse. Operan är både handlingsmässigt och formellt skriven i konventionell stil, vilket inte hindrar att stora delar av musiken är av högsta karat.

Operorna kräver högkvalificerade och virtuosa sångare för att göra de avancerade sånglinjerna full rättvisa. Båda inspelningarna kommer ifrån Rossinifestivalen i tyska Bad Wildbad, som trots begränsade förutsättningar kan presentera utföranden på högsta nivå.

Här förvånas man över den höga standarden och stilkänslan hos sångarna. I *Aureliano* konfronteras sopranen **Silvia Dalla Benetta** (Zenobia) med tenoren **Juan Francisco Gatell** (Aureliano) i kraftfull och välartikulerad virtuositet. Mezzosopranen **Marina Viotti** (Arsace) förvaltar väl den sånghistoriskt betydande rollen. Rossini skrev partiet för den siste mer betydande kastraten på operascenen, Giovanni Battista Velluti.

I *Ricciardo e Zoraide* bjuder tenoren **Randall Bills** som Agorante på fullvärdigt motstånd mot Ricciardo i form av **Maxim Mironov** – inspelningarnas enda världsnamn – i en av operalitteraturens fåtaliga och mest storslagna tenorduetter. I *Ricciardo e Zoraide* finns också en av Rossinis få ledande damroller för mezzosopraner i den svartsjuka och intriganta Zomira, hustru till Agorante. **Silvia Beltrami** ger henne en nästan Verdilik pondus. Bra, men inte så storartad, är **Alessandra Marianelli** i Zoraides vokalt lite mjäkiga roll.

José Miguel Pérez-Sierra leder Virtuosi Brunensis i båda upptagningarna med energi och tydlighet och visar än en gång att man i Bad Wildbad spelar Rossini av högsta kvalitet. ■ Erik Graune

**KORNGOLD:
DAS WUNDER DER HELIANE**

*Kremer, Argiris, Storey, Hebelková,
Van Hove, Thammathi, Hanczár.
Philharmonisches Orchester Freiburg
im Breisgau/Bollon*

Naxos 8.660410-12 [3 CD]

Distr: Naxos

Erich Wolfgang Korngold (1897–1957) kom från en musikalisk familj med starka kopplingar till det tysk-österrikiska musiklivet, där bland annat makarna Gustav och Alma Mahler ingick i bekantskapskretsen. Korngold själv var något av ett underbarn som redan vid sex års ålder skapade sina första kompositioner och han studerade senare för Alexander von Zemlinsky. Som 23-åring fick Korngold sitt internationella genombrott med *Die tote Stadt*. Den operan blev en av årtiondets största succéer och det sägs att Puccini, efter att ha hört Korngold spela igenom operan, utsåg honom till den tyska operans framtid.

Das Wunder der Heliane är uppföljaren till *Die tote Stadt* och fick sin premiär i Hamburg 1927. Till skillnad från föregångaren var varken publik eller recensenter särskilt imponerade. Det ansågs att verket inte var musikaliskt nyskapande och att det hade ett för romantiskt tonspråk. Librettot baserades på en text av den rumänske författaren **Hans Kaltneker**, som var mycket inspirerad av Wagners mysticism och symbolik. Härskaren representerar mörker och död. Främlingen, som Härskaren har fångslat, är ett slags Jesusgestalt och Heliane, Härskarens hustru, som faller för Främlingen, är horamadonna-komplexet personifierat. Man kan kalla det ett triangel-drama som börjar i erotik men som slutar i genuin kärlek som trotsar döden.

Under Nazityskland förbjöds Korngolds musik på grund av hans judiska bakgrund och han emigrerade till USA 1934. Här blev Korngold en framgångsrik filmmusikkompositör i Hollywood. Först på 1990-talet började hans musik lyftas fram igen. År 1993 gjorde Decca en hyllad inspelning i sin Entartete Musik-serie med Radio-Sinfonie-Orchester Berlin under ledning av John Mauceri och med sopranen Anna Tomowa-Sintow i titelrollen, barytonen Hartmut Welker som Härskaren och tenoren John David De Haan som Främlingen. Nu har Naxos kommit med en nyinspelning från en uppsättning på Theater

Freiburg im Breisgau 2017 med Philharmonisches Orchester Freiburg. Som Heliane hör vi **Annemarie Kremer**, som Härskaren **Aris Argiris** och som Främlingen, **Ian Storey**.

Till skillnad från Deccainspelningen – som jag tycker försökte lite väl mycket att visa på det urartade i Korngolds musik – är nyinspelningen mjukare, utan att för den skull vara odramatisk. Även sånginsatserna är något vassare. Freiburgorkestern under ledning av **Fabrice Bollon** plockar fram alla nyanser i Korngolds mättade musik. Annemarie Kremer har en klang som inte är av denna värld – till och med i den högre tessituran är tonen klangfull. Hon balanseras fint av Ian Storeys höjdsäkra tenor och Aris Argiris mustiga baryton.

Jag kan till viss del förstå kritiken från urpremiären, det här är en otroligt romantisk musik, och vacker, med Heliane och Främlingens duett i tredje akten som främsta exemplet. Att Korngold senare kom att göra filmmusik förvånar nog ingen. ■ Bodil Hasselgren

**HEIMWEH
SÅNGER AV FRANZ SCHUBERT**

Anna Lucia Richter, sopran, Gerold Huber, piano.

Pentatone PTC 5186722 [1 CD]

Distr: Naxos

Många av **Franz Schuberts** lieder handlar om Heimweh, hemlängtan, men ett lika stort om inte större tema är längtan bort. Ett tredje centralt motiv i de texter Schubert attraherades av är vandringsomvandling som i sig också innebär driften att bryta upp, förändra sin tillvaro.

Detta oförlösta hopp om förändring är något mycket typiskt för den korta tid Schubert verkade. Decennierna efter Wienkongressen 1815 var präglade av hård repression, och särskilt unga män utsattes för sträng poliskontroll; Metternichs järnhand vilade över Österrike och många andra delar av Europa. Poeterna satt instängda och längtade hem eller bort, mot tillvaron i en bättre värld eller bara mot döden. Franska revolutionens och Napoleonårens framtidsoptimism

var krossad. Schubert tolkade den tidsandan bättre än någon annan, och samtidigt är hans sånger fullkomligt tidlösa.

Det finns alltså mycket under ytan i **Anna Lucia Richters** motivval för sin Schubert-cd, *Heimweh*, även om hon själv i sina kommentarer föredrar att tolka hemlängtan i mer privatpsykologiska termer. Men det är fritt för lyssnaren att tolka sångerna efter eget skön, varken Schubert eller Richter stänger någon ute. Den unga Anna Lucia Richter har de allra senaste åren haft en snabb karriär, kanske mer som romans- och konsertsångerska än på operascenen. Det här är hennes andra solo-cd. Hennes lyriskt täta, klangligt fint flexibla stämma och påfallande mogna musikaliska intelligens gör henne till en utsökt uttolkare av Schuberts längtanssånger. Den ungdomliga lusten i hennes sopran står inte ens i vägen när hon ikläder sig rollen som den gamle dödslängtande dödgrävaren i "Totengräbers Heimweh".

Detta med längtan ska samtidigt inte tas alltför bokstavligt för samtliga femton sånger på skivan. Inte så i till exempel Viola, denna över tolv minuter långa "Blumenballade" om kärlekssmärta översatt till den botaniska världen, som inte har en text som tillhör den tyska romantikens starkaste, men som Schubert gör till ett häpnadsväckande varierat mästerverk. Skivan har också en gladare avslutning med en annan tolv minuter lång sång, "Der Hirt auf dem Felsen", där herden tar form i **Matthias Schorns** sprudlande klarinett och kompletterar sopranens och pianistens hyllning till vårens ankomst, en vår som förstås också innebär förberedelser till vandring ("Nun mach' ich mich fertig, zum Wandern bereit").

Förutom dessa långa sånger är Mignons tre Italienlängtande sånger centrala inslag på skivan liksom Ellens tre sånger. Tidernas mest suggestiva skräckballad, "Der Zwerg", har inte så mycket med Heimweh att göra, men det är verkligen imponerande att Richter med sin oskuldsljusa stämma kan bli så kusligt övertygande.

Och sist men inte minst: att Anna Lucia Richters Schubertdebut gör så starkt intryck hänger i högsta grad samman med den fantastiske **Gerold Huber** vid flygeln. Bara hans litet dröjande introduktion till den första sången "An den Mond" får hjärtat att hoppa till i bröstet på mig. Det är rent magiskt, och så fortsätter det. :||

Lennart Bromander

SCHLAGT SIE TOT!

Storslagen opera om Martin Luther och det turbulenta 1500-talet

MUSIK
Bo Holten

LIBRETTO
Eva Sommestad Holten

URPREMIÄR
11 MAJ

BILJETTER
malmoopera.se
040-20 85 00

dvd-tips

BENJAMIN:
LESSONS IN LOVE AND VIOLENCE

*Degout, Hannigan, Hoare, Orendt, Boden
Orchestra of Covent Garden/Benjamin*

Regi: Katie Mitchell

Scenografi: Vicky Mortimer

Opus arte OA 1221 D [1 DVD]

Lessons in Love and Violence, **George Benjamins** första opera efter den stora framgången med *Written on Skin*, är ett slags

adaptation av Christopher Marlowes drama *Edward II*. Premiären ägde rum på Covent Garden i maj 2018, men uppsättningen utgör en samproduktion med hela sex andra operahus, Amsterdam, Lyon, Hamburg, Chicago, Barcelona och Madrid. Dvd-produktionen gjordes vid ett par av de första framförandena på Covent Garden.

För libretton svarar **Martin Crimp**, och han har bearbetat Marlowes blodiga drama grundligt. Mängder av bifigurer är bortrensade liksom alla medeltida anspelningar, scengestalterna är modernt klädda. Kungens namn förekommer inte, han är helt enkelt "The King", vilket han också inledningsvis emfatiskt hävdar. Kungen har två rådgivare, Mortimer, som försöker få honom att tänka på sina plikter, och Gaveston, en arrogant lycksökare, som kungen har en homosexuell bindning till. Marlowes drama är ett av de första i världslitteraturen, där homosexualitet tas upp över ytan. Mortimer förnedras och kastas ut men lerar sig med drottningen och får Gaveston mördad. Kungen drivs i döden av Mortimer, men när kungens son, en ung pojke, fått sin krona blir det Mortimers tur att offras. När ridån går ner är Mortimer i färd med att bli skjuten av kungens knappt tonåriga dotter i den eviga successionen av våldsutgjutelse.

Det handlar alltså om en mörk och misantropisk historia. Vari titelns lektioner i kärlek skulle ligga kan jag inte riktigt se. Här finns ingen kärlek, bara våld och framför allt makt. Den unga kungadottern,

oerhört fint gestaltad av den helt unga aktrisen **Ocean Barrington-Cook**, är en stum roll men samtidigt mycket talande. Hennes känsliga reaktioner på protagonisternas känslolokala agerande är en liten ljusglimt om möjligheterna till en mindre trasig mänsklighet. Hon är mycket närvarande under hela dramat. När just hon i slutscenen lyfter revolvern mot Mortimer blir chocken desto större.

Crimps libretto är mästertligt, starkt koncentrerat och med tyngd i varje replik. Benjamins musik är fylld av lågmäld dramatisk spänning och framhäver texten i ett slags modern form av Monteverdisk *cantar parlando*, som är utomordentligt effektiv. Det finns inga longöror, och man följer dramat på helspänn. **Katie Mitchell** har regisserat en ensemble av mycket skickligt skådespelande operasångare. **Vicky Mortimer** står för den stilsäkra scenografin, och de sju scenerna utspelas oftast i den kungliga sängkammaren, där väggarna pryds av målningar av Francis Bacon.

Gyula Orendts iskalla insmickrande arrogans som Gaveston är rysansvärd, medan **Stéphane Degouts** hjälplösa självförhävelse som kungen är ömklig. Den ilsket intrigerande Mortimer får en skarp gestaltning av **Peter Hoare**, och den ginpimplande drottningen är ett under av moralisk dekadens uttryckt med **Barbara Hannigans** som alltid häpnadsväckande vokala virtuositet. Tonsättaren är en självklar auktoritet framför Covent Gardens orkester. Många statister medverkar, ändå har Benjamin helt avstått från kör, vilket förvånar. Det här är en dvd jag varmt rekommenderar. ■■ Lennart Bromander

MOZART: DON GIOVANNI

Alberghini, Sampetreat, Lungu, Kněžíková, Novikova, Korchak, Brückler, Štáva.

Regi: Jiří Nekvasil

Dirigent: Plácido Domingo

Scenografi och kostym: Theodor Pištěk
C Major 745304 [2 DVD]

Den här uppsättningen är ett historiskt projekt, ett försök att återskapa urpremiären på *Don Giovanni* 1787 på samma teater Stavovské divadlo (Tylteatern) i Prag. **Plácido Domingo** tar här rollen som dirigent. För regin svarar **Jiří Nekvasil** och han har anlitat **Theodor Pištěk** (som gjorde de Oscarbelönade kostymerna till Milos Formans film *Amadeus* 1984) för att skapa historiskt korrekta kostymer. Fyra av sångarna är vinnare av Operalia-priset och de har tillsammans med de tjeckiska sångarna valts ut av Domingo själv.

Så långt är det en inspirerande och engagerande uppsättning och rent musikaliskt har Domingos *Don Giovanni* flera förtjänster. Först och främst är det huvudrollerna som är intressanta: **Simone Alberghinis** mjuka baryton passar utmärkt som en förförare på dekis och han stötts fint av **Adrian Sampetreat**, som gör sin Leporello med lika delar humor som motstånd och uppgivenhet inför sin herres beteende. Till uppsättningens främsta hör även **Katerina Kněžíková** som Donna Elvira. Hon behåller sin tekniska briljans och fylliga sopran hela föreställningen igenom.

Resten av ensemblen gör ett bra jobb, men det känns ofta trevande och ibland nästan lite skrikigt och skådespeleriet lämnar en hel del att önska. Mest knepig är **Julia Novikova** som Zerlina. Hennes sopran är allt för mogen och okontrollerad för att passa den unga bondflickan. Hennes Masetto, barytonen **Jiří Brückler**, håller inte heller riktigt måttet. Donna Anna (**Irina Lungu**) och Don Ottavio (**Dmitry Korchak**) gör helt godkända prestationer utan att sätta något bestående avtryck. Plácido Domingo dirigerar Nationalteaterns orkester, som ibland blir lite för glattig för att passa Mozarts mörkaste verk, men han lyckas ändå få fram många nyanser.

Kanske beror det stela och tveksamma agerandet på att man utgått ifrån scenanvisningarna från 1787, men det känns ändå som man hade behövt ytterligare ett antal repetitionstimmar. Theodor Pištěks kostymer är fina men känns inte särskilt högkvalitativa.

Sammantaget är det en rent historiskt intressant och aktningsvärd uppsättning som dock sätter lite för mycket tilltro till koppelningen till urpremiären. ■ Bodil Hasselgren

YOUR NEXT TOUR AB
-DIN BÄSTA RESEKLUBB

SEMPEROPER I SAGOLIKA DRESDEN

11-14 SEPTEMBER 2019

Hela utbudet av resor hittar du på vår hemsida
www.yournexttour.com

Följ med till Dresden, en av de städer som med sina konstskatter utgör Europas kulturvagg. Teaterarkitekten Gottfried Semper's berömda operahus är världsberömt för sin sagolika akustik som många har försökt efterlikna, t.ex. vid bygget av Göteborgsoperan och Norrköpings konserthus – för att nämna några i vårt eget land. Dresdener Staatskapelle är en av världens äldsta orkestrar, grundat 1548. Det är en upplevelse att höra denna berömda orkesters klang välla upp ur orkesterdicket, och sångare och dirigenter tävlar om att få komma dit. På denna resa får vi uppleva Puccinis **TOSCA** regisserad av den berömde **Johannes Schaaf** och den italienska stjärndirigenten **Daniele Callegari** leder ett internationellt sängarlag med **Emily Magee**, **Riccardo Massi** och **Andrzej Dobber** i huvudrollerna.

Vi får också uppleva Mozarts **ENLEVERING UR SERALIEN**. En omtalad uppsättning regisserad av den prisbelönta holländske regissören **Michiel Dijkema** och på dirigentpulten står Baselooperans nya chefsdirigent, den estländske världsstjärnan **Kristina Poska**.

Vi besöker också den berömda barockanläggningen Zwinger med sina konstskatter från kurfurstarnas tid, den återupbyggda skönheten Frauenkirche samt gör en utfärd till staden Meissen med sin berömda porslinsfabrik. Vi bor på det mycket centralt belägna högklassiga Hilton Dresden Hotel****

Reseledare operasångare **Magnus Kyhle**

ALLT DETTA INGÅR

Flyg med SAS t/r Stockholm (flyg från Göteborg eller Köpenhamn på förfrågan)
3 nätter på Hilton Hotel Dresden ****, 3 frukostbufféer, 2 Parkettbiljetter till 2 föreställningar på Semperoper, 1 middag inkl. måltidsdrycker, 2 luncher inkl. måltidsdrycker
Busstransfer, stadsrundtur och lokalguide, entréer i enlighet med programmet. Reseledning från YNT
Resans pris: 15 500:-/person del i dubbelrum. **Enkelrumstillägg:** 2 500:-

FÖRETAG OCH FÖRENINGAR VI SKRÄDDARSYR ERA RESOR EFTER ÖNSKEMÅL!

YOUR NEXT TOUR AB

Lill-Jans Plan 2 114 25 Stockholm
info@yournexttour.com

-DIN BÄSTA RESEKLUBB

Tel: 08-611 51 50
www.yournexttour.com

KUNGLIGA OPERAN
operan.se
Bilj. tfn: 08-791 44 00

Bohlin *Dracula*: 25/4, 2, 4, 13, 16, 29/5, 1, 10, 14/6.

Mozart *Don Giovanni*: 26/4, 4, 7, 13/6.

Lehár *Glada änkan*: 3, 6, 8, 10, 14, 18, 20, 22, 24, 27, 31/5, 8/6.

FOLKOPERAN
folkoperan.se
Bilj. tfn: 08-616 07 50

Haydn *Skapelsen*: 24, 26, 28/4.

GÖTEBORGSOPERAN
opera.se
Bilj. tfn: 031-13 13 00

Martinů *Nyckeln till drömmarna* och Poulenc *Vox Humana*: 24, 26/4, 10, 12/5.

Mozart *Figaros bröllop*: 16 ny premiär, 19, 21, 24, 26/5.

WERMLAND OPERA
wermlandopera.com
Bilj. tfn: 054-21 03 90

Bizet *La tragédie de Carmen*: 7, 10, 12, 15, 17, 18, 24, 30/5 (Lilla scenen).

**MALMÖ OPERA
OCH MUSIKTEATER**
malmoopera.se
Bilj. tfn: 040-20 85 00

Minchin *Matilda the Musical* (musikal): 26, 27, 28, 30/4, 3, 4, 14, 17, 18, 24, 25, 29, 30/5, 2/6.

Holten *Schlagt sie tot!*: 11 premiär, 16, 19, 26, 28/5, 1/6.

Boka dina annonser via vår samarbetspartner!

Nr 3/2019 utkommer den 25 juni och bokningsstoppet är satt till den 31 maj.

Alex Simonsson,
alex@sb-media.se

Swartling & Bergström Media
Birger Jarlsgatan 110
114 20 Stockholm
Tel 08-545 160 63.
www.sb-media.se

ANNONSÖRER I DETTA NUMMER

Favoritresor | GöteborgsOperan | Jussi Björling-museet | Kamraterna

Kungliga Operan | Malmö Opera | Opera Østfold | Smålandsoperan Scenkonstproduktion AB Stiftelsen

Läckö Slott | Stiftelsen Vattnäs Konsertlada | Svenska KulturreSOR

Vadstena-Akademien | Your Next Tour AB | Åbo Musikfestspel

27/4 TITUS MILDHET

Mozart. D: Koenigs. Polenzani, van der Heever, DiDonato, D'Angelo. Föreställning 20/4 2019, Metropolitan, New York.

4/5 AIDA

Verdi. D: Luisotti. Netrebko, Antonenko, Rachvelishvili, Kelsey, Beloselskij. Föreställning 6/10 2018, Metropolitan, New York.

11/5 SCHLAGT SIE TOT!

Holten. D: P. Ringborg. Henschel, Volle, Högström, Hagen, Dam-Jensen. Direktsändning från premiären på Malmö Opera.

18/5 KARMELITSYSTRARNA

Poulenc. D: Nézet-Séguin. Leonard, Pieczonka, Morley, Cargill, Mattila. Föreställning 11/5 2019, Metropolitan, New York.

25/5 HUGENOTTERNA

Meyerbeer. D: Mariotti. Oropesa, Kang, Jaho, Deshayes, Gay, Sempey. Föreställning 28/9 2018, Bastiljoperan, Paris.

1/6 KASSYA

Delibes. D: Schönwandt. Gens, Gillet, Dubois, Duhamel. Konsertframförande 21/7 2018, Berliozoperan, Montpellier.

8/6 VALKYRIAN

Wagner. D: Pappano. Stemme, Magee, Lundgren, Connolly, Anger. Föreställning 18/10 2018, Covent Garden, London.

15/6 IL PIRATA

Bellini. D: Frizza. Yoncheva, Pretti, Alaimo, Pittari, Fassi, de Liso. Föreställning 29/6 2018, La Scala, Milano.

22/6 EURYANTHE

Weber. D: Trinks. Wagner, Reinhardt, Foster-Williams, Kronthaler, Cerny, Neubauer. Föreställning 15/12 2018, Theater an der Wien.

29/6 GUSTAV VASA

Koželuch, D: Häkkinen. Zeffiri, Uhle, Chorell, Janková, Juntunen, Groop, Lindeberg. Föreställning 10/3 2018, Musikhuset i Helsingfors.

Filmstaden

30/4 FAUST

Gounod. D: Ettinger. R: McVicar. Fabiano, Damrau, Schrott. Direktsändning från Covent Garden, London.

Foto: Catherine Ashmore

Faust på Covent Garden, London

**Folkets Hus
och Parker**

OPERA LIVE

11/5 KARMELITSYSTRARNA

Poulenc. D: Nézet-Séguin. R: Dexter. Leonard, Pieczonka, Morley, Cargill, Mattila. Direktsändning från Metropolitan, New York.

Karmelitsystrarna på Metropolitan, New York

filmstaden.se/nyheter

livepabio.se
facebook.com/livepabio
twitter.com/livepabio
instagram.com/livepabio
youtube.com/folketshusparker

Äter wagnerianer för lite choklad?

Den goda norska Lohengrin-chokladen med romfyllning tas bort ur produktsortimentet då efterfrågan är för liten och lönsamheten är för dålig, meddelar tillverkaren Freia.

Chokladen skapades i samband med en *Lohengrin*-uppsättning på Nationalteatret i Oslo 1911. Chokladen var formgiven av arkitekten Henrik Bull. Det är den enda choklad i Norge som har designats av en arkitekt. Från början fick godsaken bara säljas på Nationalteatret, men så småningom kom den ut i dagligvaruhandeln.

När nyheten kom om att produkten skulle försvinna bildades omgående Facebookgruppen Lohengrins Venner. Det fick till följd att hugade köpare fullkomligt länsade lagerhyllorna i butikerna. Den mycket aktiva aktivistgruppen på Facebook har samlat snart 20 000 följare – ett ramaskri som lett till stor medial publicitet i Norge.

Frun fick nys om uppropet av sin väninna i Oslo en lördagskväll i mitten av februari. Frun har själv ätit den berömda chokladen ett flertal gånger, bland annat när den senaste *Lohengrin*-uppsättningen spelades i Oslo 2015. Chokladen är varumärkes-skyddad till 2020 och nu talas det om att någon annan tillverkare kanske tar över produktionen av den 34 gram lilla chokladbiten. De mest militanta ivrarna kräver att Den Norske Opera sätter upp *Lohengrin* igen för att kunna få behålla produktionen och få igång försäljningssiffrorna. Frun lovar att återkomma.

Apropå Wagner, så var Frun på Metropolitans bioutsändning av *Valkyrian* härom veckan. Frun har redan sett denna *Ring* signerad Robert Lepage vid utsändningen 2011 och minns med glädje hur **Waltraud Meier** blev intervjuad efter sin insats som Waltraute i *Ragnarök*. Intervjuaren berömde hennes insats, varpå Die Meier sa något i stil med "Äsch, det här var väl ingenting – Ni skulle varit med när vi gav *Valkyrian* i Berlin och jag fick hoppa in och göra Sieglinde och Fricka i samma föreställning".

Och apropå Wagnersångerskor och inhopp, så fick Frun en inbjudan till premiärvisningen på biografen Zita gällande dokumentärfilmen om **Siv Wennberg**. I samma veva såg Frun när **Malou von Sivers** intervjuade nämnda primadonna i TV4. Naturligtvis kom den eviga Frankfurt-Marseille-historien upp, då Die Wennberg skubbade från ett genrep i Frankfurt för att ersätta en indisponibel kollega i Marseille och därför fick sparken i Frankfurt. "Dagens operaledningar drivs enbart av två saker", röt Sivan Divan i tv-sändningen, "egoism och prestige". Frun undrar stillsamt om det inte finns många operaledningar som skulle känna sig trampade på tårna inför ett sådant uttalande. Vidare undrar hon hur mycket Wennberg känner till branschen i dag efter att ha varit ifrån den under mer än tjugo år. Vad vet

hon om hur operaledningar världen över gör sitt yttersta för att hjälpa varandra vid inhopp och underlättar för att en sångare ska kunna vara med i två produktioner samtidigt?

Vidare hävdade Wennberg med emfas att *Die Frau ohne Schatten* i Stockholm, som hon själv medverkade i, var den bästa uppsättningen på tvåhundra år. Frun har själv sett den, och visst var den fin. Men Frun undrar så vilken uppsättning det var som kan ha varit ännu bättre; det måste ju i Stockholms fall ha varit under åren 1773 eller 1774? Malou von Sivers förhöll sig underdånig och inskräppte vilken stor personlighet Siv Wennberg är. Det kan Frun skriva under på, men hon valde efter att ha sett denna intervju ändå att tacka nej till premiärvisningen på Zita. :||

..NYA SÄSONGEN

Biljettstart
27 APRIL

**SÄSONGENS
OPERAPREMIÄRER**

Der ferne Klang
La traviata
Candide

TA DEL AV HELA SÄSONGEN
Ladda ner *Kungliga Operans* app.
Håll kameran mot bilden
– bilden kommer till liv!

Stolt partner till Kungliga Operan
Mastercard
Samarbetspartner
Wallenius Lines

operan.se

OPERAN

Fånga magin. Innan den försvinner.

Säkra säsongens upplevelser.

Säsongen 2019/2020 blir någonting alldeles extra: Storslagna operafavoriter som *Valkyrian*, *La bohème*, *Tosca* och *Carmen*. Älskade musikalen *Oliver!* i ny, gatusmart tappning. Andlös dans av cirkusmästaren Yoann Bourgeois och ikonerna Ohad Naharin. Och mycket, mycket mer. Upplev opera, dans, musikal och konsert när det är som allra, allra bäst. När du vill och med vem du vill.

Med abonnemanget *Ditt val* väljer du själv vad du vill se, när du vill se det och hur ofta du vill besöka oss. Pussla ihop *Ditt val* av minst tre föreställningar, gärna fler, på opera.se/abonnemang. Köp senast 31 augusti så får du 20% rabatt.

Välj minst tre
föreställningar och få

20%

rabatt på *Ditt val!*
Gäller t.o.m. 31/8 2019.

Köp ditt abonnemang på opera.se.
Är du 28 år eller yngre? Då betalar du alltid 50% av abonnemangspriserna.
Boka bord i GöteborgsOperans Restaurang 031-13 13 00.

GöteborgsOperans huvudsponsorer är: Göteborgs Hamn SKF VOLVO

En del av VÄSTRA
GÖTALANDSREGIONEN

GÖTEBORGS
OPERAN

